

KARYS

1971
LAPKRITYS
Nr. 9

KARYS

1971
Nr. 9 (1476)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RÖTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUSAITIS
"Tremties Trimitas"

S. KAUNELIENĖ
"Saulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"

BRONIUS BALČIONAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOŠ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Gen. Stasys Raštikis, Lietuvos kariuomenės vadas, prie mikrofono (viršelis)	
<i>R. Medelis</i> — Trys rožės žiedai	293
<i>S. Baisys</i> — 50 metų nuo Lietuvos aviacijos įsikūrimo	294
<i>A. Gustaitis</i> — Įspūdžiai iš Vietnamo	299
<i>K. U.</i> — Nuotykių amerikiečių nelaisvėje	301
<i>P. Būtėnas</i> — Karalius-Kuningas, pabaiga	306
Tremties Trimitas	312
Saulė Tremtyje	316
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	321
Karinės žinios	322
K r o n i k a	324

ATSTOVAI:

Baltimore — M. SIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ZADVYDAS,
Australia — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

**JUNGTINĖSE AMERIKOS
VALSTYBĖSE**
BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė,
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas
GRAND RAPIDS, MICH. — J. Belinis

LOS ANGELES, CALIF. — V. Priž-
gintas
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE
HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius

MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE
"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

AUSTRALIJOJE
S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Nor-
wood 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$8.00, pusmečiui — \$4.00, atskiro nr. kaina — 80¢.

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.
Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.
Subscription \$8.00 per year. Single copy 80 cents • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 9 (1476)

LAPKRITYS - NOVEMBER

1971

TRYS ROŽĖS ŽIEDAI

*“Tau, sesute, puikios gėlės,
O man kardas prie šalies”...*

Buvo laikai, kada širdy šimtai pavasarių žydėjo, kada jaunystė žiemos speigus sudegindavo. Rodos, visą žemę, su jos skausmais, vargais ir džiaugsmiais, apkabinęs išbučiuotum. Tada neklausiau, kada saulė leidžiasi, ar teka; kada pavasaris, ar žiema. Aš gyvenau. Aš sirpu. Aš degiau. Rodos, visus žemės vargus Nemune paskandinčiau, visas ašaras nušluostyčiau, o mylėti... Mylėti visus, nes jaunystėje neapykanta greit perdega, per trumpa. “Gulbės — kelią, gervės — kelią! Vieškeliu pačiu didžiuoju — aš važiuoju.” (K. Binkis) Taip, tai pavasaris, kuris linksmina mus tik vieną kartą gyvenime. Tik vienam Faustui buvo leista išgerti jaunystės taurę antrą sykį.

Mačiau gražią Tėvynę, iš kovų atgimstančią, žydinčią ir sirpstančią. Mačiau gražias lankas nušienautas — aš nušienausiu; mačiau pribrendusius geltonus rugius — aš nukirsiu. Mačiau puikius gėlių darželius, bet čia vakarais tik ant tvorelės parymodavau.

Ir vieną vakarą pamačiau ją, kurios akys pralenkia žibutės mėlynumą, kurios kasos — už gintarus geltonesnės, o jos žodis švelnesnis už Nemunėlio tylų bangavimą, už vėjelio dvelktelejimą, o jos daina pralenkė mūsų devynbalsės lakštingalos giedojimą. Apsiniaukė dangus tą pavasarį ir vasarą. Nors jos kuklus žvilgsnis kažką sako, o lūpos paslaptinai šypsosi. Rudenį liūdnai parymau ant jos gėlių darželio tvorelės ir prabilau: “Nuskink, sesut, man rožę ir prisek, nes rytoj išvykstu į Kauną atlikti karinę prievolę”. Rožė. Pati gražiausia rožė papuošė mano krūtinę,

o jos akys klausiamai žvalgė į mane, o lūpos tyliai sušabzdėjo: “Neleisk nuvyst rožei, kad prisimintumei mane”.

Greit ir antra rožė papuošė mano krūtinę, kada sumainėm aukso žiedus.

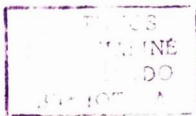
Viesulu skrido gyvenimas. Augo, brendo nauja karta, nauji kariai, kurie žiūrėjo į gražiai žydinčias rožes. Ir man aprimo pavasariai ir, rodos, Nemunėlis per lėtai ritasi savo vaga. Iš vargų pakilusios Lietuvos dukros krovė kraitį, o aš retkarčiais žvilgterėdavau į ilgėjantį mano gyvenimo šešėlį.

Baisūs viesulai sudrebino žemę. Ne medžiai griuvo, o miestai. Klaikios pašvaistės žioravo aplinkui. Pjovė dangų lėktuvų duzgesys. Mano žemę sukaustė retežiais. Mačiau Jos kančias, Jos skundus. Jutau prosenelių balsus, kurie įsakė mums neleisti sudrumsti jų kapų ramybės. “Ir mes kentėjom. Tačiau, pajutę nelaisvės pančius, juos sutraukėm. Puošia mūsų žemę milžinkapiai, puošia kritusiųjų kapai. O tu?”

Ir trečia rožė papuošė mano krūtinę. Ne rasos lašai ją nuplovė, tik jos gailios ašaros. “Neverk, aš greit grįšiu”. Greit... Jau 27 metai. Bet rožės niekada nevysta, kai jas krauju palaisto. Tikiu, kad jų derlius pervėšlus...

Nenusimink, kovos žirge! Dar žygiuosim pro karžygių kapus. “Marš, marš pro Žvėryną, paliai kalną Gedimino, marš, marš”...

R. Medelis

PENKIOS DEŠIMTYS METŲ NUO LIETUVOS KARO AVIACIJOS KŪRIMOSI PRADŽIOS

(Paskaita skaityta balandžio 19 d.
Jaunimo Centre, Čikagoje, 1970 m.)

STASYS BAIPŠYS

Lietuvos Karo aviacija gimė su pirmaisiais savanoriais stojusiais ginti savo kraštą nuo priešų, kurie grėsė iš pietų, iš šiaurės, iš rytų ir iš vidaus, vienų čia nuo seno susisukusių šiltus lizdus, kitų aktyviai besiorganizuojančių, dar nespėjusią pražydyti Lietuvos laisvę, parduoti raudoniesiems.

Savanoriai skubėjo į tą šventą žygi, savu ginklu nešini, koki beturėjo, savo apavu, koki beištesėjo ir duonmaišeliu savu. Neparuošti vyrai, vieni šautuvais, kiti bet koku kitu ginklu, pakliuvusiu į rankas, rikiavosi kirsti priešui iš dešinės ir iš kairės... Tada nei ypatingos taktikos, nei gilios strategijos nesivaikydami, laisvės ištroškios tautos žiedai—savanoriai, drąsa ir ryžtu arde priešų eiles, staigiais ir netikėtais šuoliais puldami įsibrovėlius — nešė laisvės viltį kraštui.

Savanoriai plaukė, tik vargas buvo su ginklais ir kitomis techniškoms priemonėms. Tuo labiau — su lėktuvais ir visa eile jiems reikmenų, bei medžiagų, reikalingų jų aptarnavimui. O svarbiausia, trūko žmonių, kurie turėtų bet koki supratimą apie lėktuvų techniskąją pusę, nekalbant apie jų valdymą ir karo uždavinių atlikimą.

Dirvonai platūs, bet nei arklo, nei artojo, o reikalas degantis.

Jei mažas karo operacijas savanoriai ir vykdė kuo puikiau, tai didesnėms operacijoms prireikė daugiau karo priemonių, ypač aviacijos, kuri jau I Pasauliniame kare išlaikė visus jai statomus egzaminus ir pasidarė viena iš labai svarbių ginklo rūšių. Pirmiausia, ji buvo vadovybės akis, žvelgianti į priešo veiklos lauką, metanti žvilgsnį į jo kėslus, atseit, duodanti ne tik artimo fronto vaizdą, bet ir tolimo priešo užnugario paslaptis — jo strateginius užsimojimus.

Spontaniškai pradėta organizuoti karinė jėga, davė pradžią ir Karo aviacijai, nors pradžioje, daugiausia, tik varda. 1919 metais sausio mėn. 30 d., suformuotoje Inžinerijos kuopoje, Kaune, buvo įsteigtas Aviacijos Kovos būrys. Žinoma, tai buvo lyg simbolinis žestas, be savų lakūnų, be lėktuvų, be mechanikų ir kitų priemonių... Taip gimė Lietuvos Karo aviacija. Buvo mestas labai

drąsus šūkis, ne mažiau drąsus, kaip ir Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimas.

Paskelbtas Lietuvos Nepriklausomybės aktas, visą kraštą sukėlė nustabiems žygiams — kovoms įvairiuose frontuose; kas su šautuvu, kas su knyga visa širdimi jungėsi į bendrą darbą. Ne-trūko kandidatų ir į Karo aviaciją. Plačiau prąšvito horizontai aviacijai, kai prie Jiezno paimto grobio sudėtyje buvo ir priešo lėktuvas. Gera pradžia. Dėlto, jau tais pat metais, kovo mėn. 12 d. Aviacijos Kovos būrys išskiriamas iš Inžinerijos kuopos ir paverčiamas savarankišku Karo aviacijos daliniu, kurio vadu skiriamas karininkas inž. Petronis, o to dalinio Aviacijos mokyklos viršininku — karininkas Fugalevičius. Rėmai Karo aviacijai buvo sudaryti. Kai pėstininkai kovėsi visuose frontuose, oro jėgos tebuvo tik užuomazgoje, tačiau vadovybė darė viską, kad tik greičiau gavus lėktuvų, kad tik greičiau paruošus lakūnų, žvalgų ir kito personalo, reikalingo frontui — pagelbėti bekovojančiam pėstininkui.

Ir štai, 1919 m. gegužės 15 d. į Karo aviaciją įstojo karininkas Hiksa, baigęs aviacijos apmokymą Anglijoje. Vėl naujas karo grobis — lėktuvas. Užperkami lėktuvai iš Vokietijos, plaukia savanoriai; ir taip neseniai tik popieriuje, per trumpą laiką aviacija pasipildė, kaip techniškoms priemonėms, taip ir personalu.

Pirmoje vietoje ėjo lakūnų ir žvalgų paruošimas, tai yra lėktuvo įgulos apmokymas. Tai sudėtingas uždavinys, reikalaujantis didelio darbo. Kada namas dega, nebėra pakankamai laiko gaisrininkus mokyti. Tik didelės iniciatyvos vyrai ateina su reikalinga pagelba. Kai krašto laisvė buvo dideliame pavojuje, lėktuvo įgulos apmokymas turėjo būti labai pagreitintas, iki visų jėgų įtempimo, kaip lektorių, taip ir mokinių — būsimų lakūnų. Ir štai, visų sukaupytų pastangų vaisius. Tais pat, būtent, 1919 metais, gruodžio mėn. 16 d. Karo aviacijos mokyklą baigė 34 lakūnai; vieni paruošti pilotais, kiti žvalgais, tačiau, visi pasiryžę bet kokioms galimybėms. O tų galimbių galėjo būti begalės. Tik reikia prisiminti to meto lėktuvus — išdėvėtus, neprityrusių mecha-

Ltn. Stašaitis (kair.) ir ltn. Šenbergas pakeliami į karo lakūnus, 1919 m. Pakėlimo aktą skaito adjutantas ltn. Sidaravičius (kair.), deš. Karo aviacijos virš. gen. Krancevičius.

nikų prižiūrimus; nebuvo parašutų, o svarbiausia, ant greitųjų paruoštų lakūnų rankose lėktuvo vairolazdė ne per tvirčiausiai dar laikėsi.

Tačiau, į nieką neatsižvelgdami, pirmieji baigę Lietuvos Karo aviacijos mokyklą, garbingai nešė aviacijos vėliavą, vieni narsiai besikaudami fronte, kiti atsiduodami aviacijos jėgų kūrybos labui; daugumas jų pašventė visą savo gyvenimą aviacijos tarnybai, o išėjusieji iš aviacijos, po Nepriklausomybės kovų, įsigiję naujas specialybes, dirbo savo kraštui kituose frontuose. Suminėjus pirmūnų—lakūnų pavardes, taip ryžtingai ir per trumpą laiką išėjusių lakūnišką paruošimą, pamatysime jų tarpe ne tik pirmaeilius lakūnus, bet ir vėliau įsigijusius inžinierių, lėktuvų konstruktorių, medicinos daktarų ir kitokius laipsnius ir vadovavusius kitose žinybose.

Taip, tai buvo pirmieji savanoriai, kurie davė pradžią mūsų Karo aviacijai ir kurie nešė ant savo pečių Lietuvos Karo aviacijos brendimo laikotarpį, ruošiant naujus kadrus, tobulinant administraciją, mokymo metodus, bei konstruktuojant savus lėktuvus ir juos statant. . . Jie šaukia jaunąją kartą į jų kadaise pamiltas erdves. . .

Štai, tie lakūnai—pirmūnai: A. Gustaitis, V. Rauba, J. Kumpis, T. Šakmanas, P. Brazdžiūnas, K. Grauzinis, K. Kanauka, J. Zauka, A. Babilius, R. Sidlauskas, L. Virbickas, V. Jablonskis, V. Firontas, J. Pranckevičius, A. Vaznevskis, A. Stašaitis, J. Dobkevičius, V. Elisonas, S. Stanaitis, B. Sidaravičius, V. Švitrys, L. Peseckas, V. Ruseckas, V. Šenbergas, S. Tumas, K. Brazdžionis, T. Sereika, S. Sabas, J. Sabanavičius, J. Šalkauskas, G. Bezumavičius, M. Vaicekauskas, L. Šliužinskas, V. Lisauskas.

Iš šitų lakūnų—pirmūnų, šiandien, minint šį Karo aviacijos jubilėjų, savo tarpe turime plk. ltn. Leonardą Pesecką ir plk. ltn. Senbergą.

Tie naujai paruošti lakūnai, pirmieji mūsų aviacijos pionieriai, skubėjo į pagalbą savanoriams, besigrumiantiems už kiekvieną Lietuvos žemės pėdą su užpuolikais jų žygyje į pergalę — paimdami sunkią kovos dalį ant savo dar taip silpnų sparnų. Silpni sparnai, bet tvirtos širdys ir begalinis troškimas laisvės Lietuvai, buvo svarbiausias faktorius mūsų pergalės prieš daug stipresnį, medžiaginiai ir žmonių skaičiumi, priešą.

Lenkų fronte lakūnas ltn. Kumpis, atlikdamas Varėnos geležinkelio stoties bombardavimą, 1920 spalio mėn. 4 d., buvo pašautas į galvą ir tais pat metais spalio mėn. 10 d. mirė lenkų nelaisvėje. Tai pirmoji Karo Aviacijos mokyklos auka kovoje už laisvę. Pirmasis lakūnas—pirmūnas žuvęs lėktuvo avarijoje buvo lakūnas ltn. Vyt. Rauba.

Kovose už Lietuvos laisvę gimusi mūsų Karo aviacija ir karui pasibaigus, nepametė kovos dvasios — rengė kadrus, lakūnus ne tik kariuomenei, bet ir civiliam sektoriui, rengė mechanikus ir kitą personalą, kaip krašto apsaugai, taip ir oriniam susisiekimui, kurio užuomazga jau galėjome didžiuotis. Vieni iš tų pirmūnų ėjo techniškuoju aviacijos kūrimo keliu — konstruktuodami savo lėktuvų modelius, kaip pirmūnų—lakūnų sąrašė esąs lak. ltn. Dobkevičius, kuris savo konstrukcijos lėktuvu Dobi III žuvo lėktuvo avarijoje. Apie jo kūrybą, ne tik pas mus buvo plačiai ir palankiai kalbama, bet ir užsieniuose, ypač prancūzų spaudoje buvo labai daug susižavėjimo jo darbu atskleista. Jau 1922 m., pasirodžius Dobi I, tą fak-

tą mini vokiečių, anglų ir prancūzų aviacijos žurnalai. Daugiausia paskleidė entuziazmo prancūzai, nes lak. Dobkevičius, kaip tik buvo baigęs prancūzų Karo Inž. mokyklą, atseit, jiems buvo daugiau ir žinomas.

O kai 1923 m. į orą pakilo Dobi II, jau ne tik specialioji, bet ir kita spauda plačiai aprašinėjo ir lygino šį naują Dobkevičiaus kūrinį su kitais pasauliniais lėktuvais, nes Dobi II savo savybėmis ir forma buvo priskiriamas geriausiems pasaulio lėktuvams. Tik 1926 m. nelaimingai pasibaigęs Dobi III bandymas, kuriuo metu žuvo ir pats konstruktorius, nutraukė geriausios lėktuvo aerodinamikos atžvilgiu formos jieškojimo vystimąsi, kuomet pasiekiamas didžiausias lėktuvo greitis su mažesnio galingumo motoru. Lėktuvo forma artėjo prie greitos ir vikrios kregždės formos. Inž. ltn. Dobkevičiaus žuvimas, Lietuvos Karo aviacijai buvo labai nuostolingas — nustota ne tik gero lakūno, bet ypač talentingo lėktuvų konstruktoriaus—kūrėjo, suradusio mintį naujomis formomis, ne jėga, pasiekti naujus greičius, svarbiausią elementą oro kovoje.

Inž. ltn. Dobkevičius už pasižymėjimą kovose buvo apdovanotas dviem Vyčio Kryžiais.

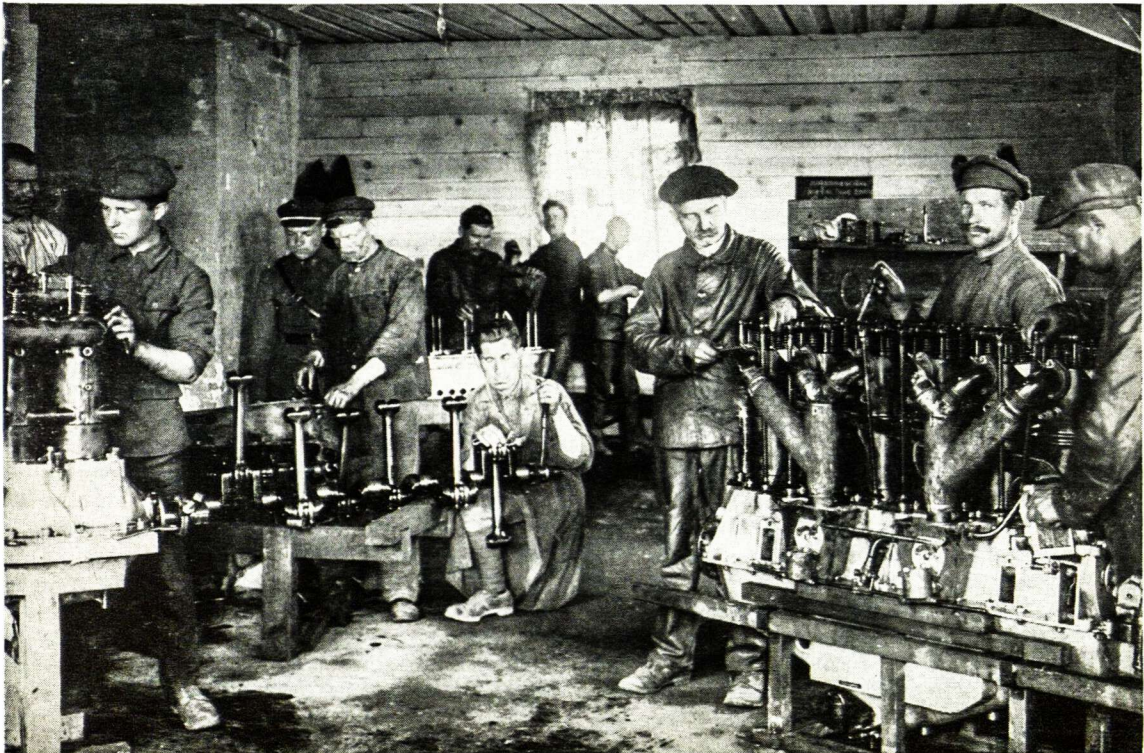
Kitas iš tų pat lakūnų—pirmūnų, būtent, A. Gustaitis, maždaug, tuo pat metu konstruktavo savo modelius. Jo konstrukcijos lėktuvai vadinosi

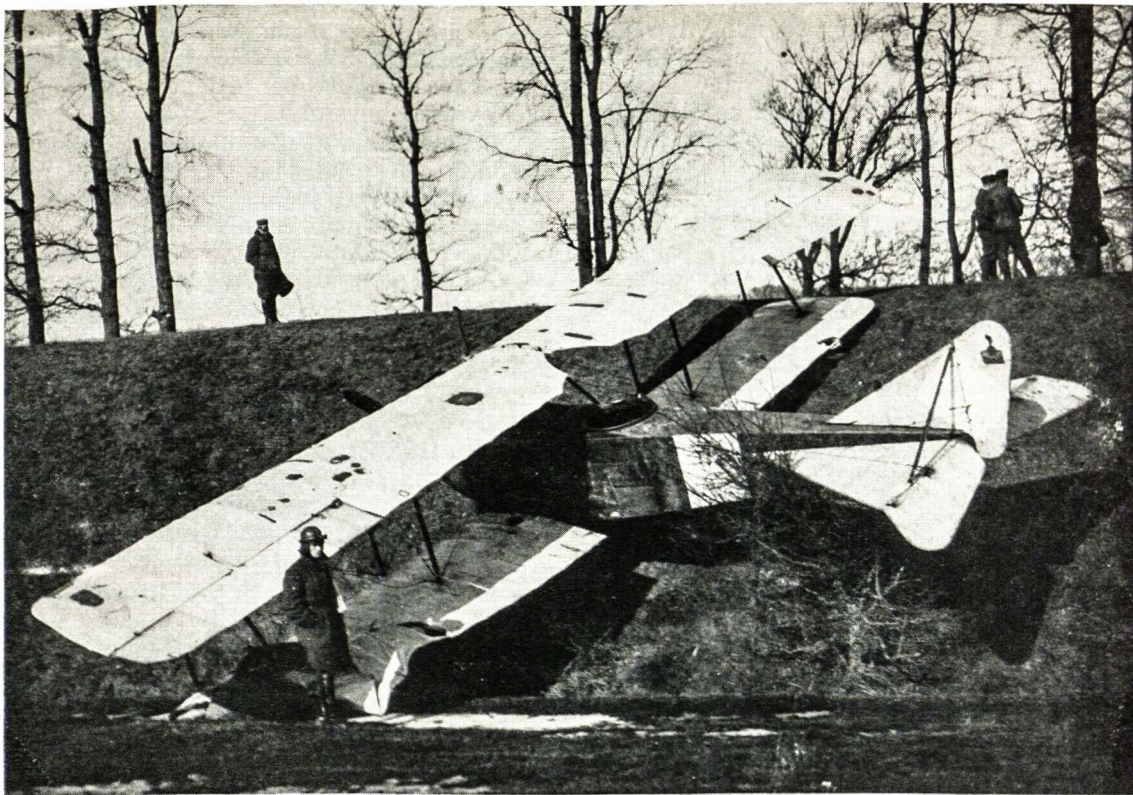
Anbo ir jie vėliau išsivystė kelioms paskirtims, būtent: mokymo, treniruotės ir kovos tikslams.

Inž. A. Gustaitis, paskutinis Karo aviacijos viršininkas, buvo pasiekęs brig. generolo laipsnį. Jis buvo rusų suimtas ir išvežtas Rusijon, kur ir mirė.

Nepakanka vien lėktuvų, kad ir geriausių užsieniuose pirktų, ar savų pasistatytų. Būtina turėti ir gerų lakūnų, stipriai laikančių vairolazdes, galinčių paruošti naują lakūnų kartą, budinančių erdvės pojūčius jaunosios kartos širdyse, ruošiant aviacijos pasirodymus, rengiant planiravimus. . . ir visais kitais prieinamais būdais sudominant visuomenę oro jėgomis. Karo aviacijos paruošti kadrai davė pradžią ir sklandymui. Savo iniciatyva, savais kapitalais, bei darbu, atliekamu nuo tarnybos laiku, buvo planuojama, statoma. Pirmieji iš tokių buvo karininkai lakūnai Milevičius ir Skurauskas-Skuvanis, kurie pastatė pirmąją sklandytuvą 1931 metais. Tuo pat metu oreivybės mintis jau išskverbta į jaunuolių širdis Aukštesniojoje Technikos mokykloje, Kaune. Čia išikūrė pirmasis aviacijos būrelis, žinoma, ne be Karo aviacijos įtakos, kuri dieną iš dienos savo dūzgenimu, ne tik virš Kauno, bet ir po visą kraštą, veržėsi į jaunuolių širdis, vertė pakelti ne tik galvą į viršų, bet ir širdis atverti padangėms.

Aviacijos Remonto dirbtuvės prie Cepelinų angarų, 1919 m. m. Aleksote.

Pasitaikydavo ir taip nusileisti...

Lietuvos Aero klubas, kurio pirmininku buvo prof. Žemaitis, įsikuria 1927 m. Klubo pradžia, kaip ir Karo aviacijos pirmieji žingsniai, nebuvo lengvi. Klubas pradėjęs nuo kelių dešimties narių, savo trumpame amžiuje išaugo ir išsišakojo, sukurdamas oro sporto klubus ir periferijoje — Panevėžyje, Ukmergėje, Biržuose ir kitur; įsigijo lėktuvų, sklandytuvų, o jau 1930 m. išleido savo pirmąją, kad ir nedidelę — 4 asmenų lakūnų laidą. Ledai buvo pralaužti. Pirmieji civiliai pilotai buvo: V. Civinskas, J. Narbutas, L. Perednius ir T. Zauka.

Tuo pat metu, Lietuvos Aero klubo ir Augštesniosios Technikos mokyklos aviacijos būrelio pastangomis, 1932 m. prie Pažaislio, netoli Kauno, buvo atidaryta sklandymo mokykla, kuriai vadovavo Karo aviacijos auklėtinis lakūnas Heidrikis. Taigi ir čia Karo aviacija ateina į pagelbą. Tas rodo, kad Karo aviacija to ir siekė, kad kiekvienas karo lakūnas, apart savų tiesioginių pareigų, kiek galėdamas, jungtusi į oro jėgų propagavimo darbą, ne tik per Karo aviacijos pasirodymus, bet net ir civilines organizacijas, šiuo atveju per Lietuvos Aero klubą, pagelbėdamas ne tik savo teorinėmis žiniomis, bet ir visais kitais

būdais, net vadovaudamas pačiai organizacijai, ar instruoduodamas. Taigi ir ši pirmoji sklandymo mokykla, vadovaujama Karo aviacijos auklėtinio, davė pirmuosius sklandytojus: Oškinį, Baknį, Kimaitį, Butkevičių, Miliūną. Ir pažvelgus toliau į oreivybės plėtrą, visuose sektoriuose rasime Karo aviacijos auklėtinius, ne tik aktyviais nariais, bet net laikančius vadovybę savo rankose, kaip turinčius didelį prityrimą. 1935 m. randame, kad Lietuvos Aero klubas pirmą kartą savo oro jėgų eskadrilei vadu pakvietė lak. mjr. Garolį, tik prieš metus išėjusį iš Karo aviacijos į atsargą.

Susisiekimo ministerija, steigiamai Orinio Susisiekimo inspekcijai vadovauti, taip pat pakvietė iš atsargos lak. mjr. Spokevičių, o atidarius orinio susisiekimo liniją: Kaunas - Palanga, pilotais — ltn. Dženkaitį ir ltn. Mockūną, jau esančius atsargoje. Be to, galima pridėti, kad ir Šaulių sąjunga savo aviacijai vadovauti naudojami Karo aviacijos auklėtinių patyrimu.

Nidos sklandymo mokyklos viršininkas mjr. Pyragius, buvęs Karo aviacijos 5-tos naikintuvų eskadrilės vadas, jau išėjęs atsargon, ne tik vadovavo sklandymo mokyklai, bet ir pats aktyviai sklandė ir pastatė pasaulinį ore išsilaikymo —

sklandymo rekordą: 22 val. 36 min. Pyragius pirmas gavo sidabrinio C piloto vardą. Gi, dar Karo aviacijoje tebebūdamas, virš Kauno, lėktuvu, vadinamu "Šmolik", stogų viršūnėmis besinešiodamas, ne vienam kraują burokių rasalu paversdavo, ir kaip pasakos ėjo, net sireną ant sparno prisimontavęs. . .

Lakūnas Mikėnas pirmą karininko laipsnį gavo po parodomųjų piktiravimų, virš Karo vadovybės ir publikos galvų, kaip galima didesniu greičiu, kaip galima didesnę triukšmą keldamas, kam cilindrius, o kam skrybėlaites ar kepures nuo galvų beveik nutraukdamas. Puikiai jis skraidė ir gavęs leitenanto laipsnį. Ne tik skraidė, bet visą savo gyvenimą Lietuvoje buvo pašventęs aviacijai, kartu studijuodamas, laisvu nuo tarnybos laiku, meną. Šiandien, jis meno profesorius Lietuvoje. Pasakos, kad Mikėnas praskrido pro Žaliojo tilto apačią yra neteisingos. Jis pats man tai sakė. Tačiau, jos teisingos legendiniai, nes šis lakūnas, kaip ir kiti, turintieji ilgesnį stažą, tikrai mokėjo skristi visokiuose situacijose.

Lakūnas Mikėnas, pradėjęs savo karjerą aviacijos eiliniu mechaniku, pats iš senų lėktuvų laužo susirinkęs lėktuvą ir juo skristi pradėjęs, prasiveržė į pirmiejius lakūnus. Aviacijoje karjerą baigė naikintuvų eskadrilės vadu, majoro laipsniu. Visokių situacijų žemėje ir padangėje išgyvenęs, šiandien perleides fizinius sparnus jaunajai kartai, plačiai išskėtęs dvasinius sparnus — savo meno kūriniuose, lieka ir toliau erdvį paukštis pats sau ir jaunimui, išėjusiam sparnų jieškoti, ar jau sparnais besididžiuojantiems.

Kaip karo metas, taip ir taikos laikotarpis pareikalavo iš lakūnų ne tik ryžto, bet ir aukų. Propelerių kryžiai Kauno ir kitų vietovių kapinėse visiems byloja apie tas aukas, kurias sudėjo Karo aviacija, besiruošdama prieš bet kokią priešą klastą. Ne čia vieta minėti paskiras aukas. Užtenka tik prisiminti, kad ten po propelerių kryžiais, drąsa, ryžtingumas ir jaunystė ilsisi. . .

Argi šiandien nekyla klausimas:

Ir kodėl, Tu, Dariau ryžais,

sudėti tą auką po propelerių kryžiais. . .

Ten ir Stasys Girėnas ir daug kitų, atžymėtų tuo pat ženklu. . . Dariaus-Girėno pergalė ryškiai rodo tuometinę lakūnų dvasios būklę: į erdves, į naujus žygius prieš nuotolius. Nei plačiausi vandenynai, nei audros negąsdino lakūnų. . . dėl Lietuvos. . . jei ir sudėsimė auką, jis bus vertingas.

Vandenynas nugalėtas, audros palaužtos, bet Perkūnas dievaitis, ant tėvynės slenkščio, pareikalavo savo. . .

Kapitonas lakūnas Darius, Karo aviacijos auklėtinis, nesitenkino kasdienybė. Jo būta visuose frontuose — lakūnas, sportininkas. . . At-

sargoje irgi nenurimsta. Amerikoje jis organizatorius nenuilstamas. Didelėmis pastangomis suorganizavo skridimą per Atlantą į Lietuvą, kurį pats pasiėmė ir vykdė.

Iš nedaugelio pavyzdžių galima daryti aiškia išvadą, kad Karo aviacija be pagrindinio uždavinio, ruoštis atremti priešų agresiją, buvo dar kaip ir kokia pereina moji, inspiruojanti mokykla, kuri ne vienam išjudino miegančius pojūčius darbui, kūrybai. . . pasiryžimui iki pasiaukojimo. . .

Po Dariaus ir Girėno atėjo Vaitkus, kitas Atlanto nugalėtojas, net Lietuvos iki savo žygio pabaigos nematęs; ryžosi ir Atlantą nugalėjo, padarydamas Lietuvos oreivybės istorijai labai didelį įnašą. Plačiai žinomas lakūnas—pirmūnas, degančiu lėktuvu, ant jo sparnų vaikščiodamas ir taip laviruodamas, laimingai nutūpė ir ne tik save, bet ir žvalgą išgelbėjo. Tai plk. ltn. L. Pe-seckas, kuris yra lakūnams pavyzdys, kaip reikia tvirtai laikyti lėktuvo vairą rankose.

Amžina tiesa: be aukų ir pasišventimo negali būti pažangos. Bet taip pat tiesa, kad didesniems tikslams atsiekti reikia ir pasišventėlių. Be medžiaginių resursų, be išmokslinto personalo, Lietuvos Karo aviacija, pradėjusi savo pirmąjį žingsnį kovose už Lietuvos nepriklausomybę, ir per visą nepriklausomybės laikotarpį žengė tvirtu žingsniu, neatsilikdama nuo kitų kraštų, turėjusių šioje srityje jau daugelio metų patyrimą. Neatsiliko nei skraidančio personalo paruošimo atžvilgiu, nei lėktuvų įsigijimo. Buvo perkami iš užsienių tik ką naujai išleisti modeliai ir gaminami savi.

Anbo lėktuvai, inž. Gustaičio konstrukcijos, pastatyti savų inžinierių, mechanikų bei darbininkų, savose dirbtuvėse, vadovaujant jam pačiam, Karo aviacijos viršininkui. Ir visa tai buvo padaryta per trumpą nepriklausomybės laikotarpį, virš šimtmetį vergavus, be rašto ir be "druko". . . Mūsų Anbo raizė sparnais ne tik Lietuvos padangę, bet ir daugelio Europos kraštų, kurių sostinėse net bylota: Štai Lietuvos arai, krašto laisvę ant savų sparnų neša! . . .

Negalima praleisti nepaminėjus ir pačios Karo aviacijos organizacijos. Karo aviacijos oro jėgos buvo suskirstytos į kovos grupes: naikintuvų, žvalgybos, bombonešių ir Aviacijos mokyklą, kuri ruošė karo lakūnus iš karininkų kadro — pilotais ir žvalgais, ir puskarininkius lakūnus — piloto pareigoms. Prie tos pat mokyklos buvo ir aviacijos mechanikų klasė.

Ilgametis Aviacijos mokyklos viršininkas buvo plk. ltn. Reimontas, o mokyklos grupės vadas — plk. ltn. Januškevičius.

Lietuvos Karo aviacija buvo išmėtyta trijose įgulose: Kaune, Šiauliuose ir Panevėžyje. Vasaros metu, pratyboms — Palangoje. Aviacijos štabas

ISPŪDŽIAI IŠ VIETNAMO

Kapitonas Jurgis Gliaudys, jr. išbuvo metus Pietų Vietname, 6 armijos štabe, kur dirbo kaip teismo prokuroras. Jis yra Jurgio (rašytojo) ir Marijos Gliaudžių sūnus.

Nuo mokyklos suolo, jis gyvai ir noriai dalyvauja lietuviškoje veikloje. Baigęs amerikiečių universitetą ir įstojęs į JAV kariuomenę, nepametė lietuvių kalbos, nei rašto. Prenumeruoja keletą lietuviškų periodinių leidinių, jų tarpe ir "Kario" žurnalą. Lietuviškoji spauda jį lankė P. Vietname, lanko ir dabar Kalifornijoje.

Čia spausdiname mūsų bendradarbio Algirdo Gustaičio parūpintą pasikalbėjimą su kpt. Jurgiu Gliaudžiu. Tikimės, jis bus įdomus, ne tik Pietų Vietname buvusiems, ar būsimiems lietuviams kariams, bet ir visiems mūsų žurnalo skaitytojams. Neseniai iš Pietų Vietnamo sugrįžusio lietuvių kario išpūdžiai, pamatysime, kiek skiriasi nuo "standartinių" amerikiečių skelbiamų išpūdžių.

Kaip ilgai ir kur buvote Pietų Vietname, kokias pareigas ėjote? Būdamas Pietų Vietname ko labiausiai pasigedote?

Pietų Vietname praleidau vienerius metus. Pradėjau tarnybą 1970 m. rugpjūčio mėnesį, o 1971 m., irgi rugpjūčio mėnesį, sugrįžau į JAV. Būdamas pionierių vieneto prokuroru privalėjau aplankyti visą Pietų Vietnamo respubliką. Pla-

čiai susipažinau su tuo gražiu kraštu. Esu aplankęs Hue, Da Nang, Can Tho, ir kitus didesnius miestus. Taip pat aplankiau daugelį mažų miestų, ir, būdingų savo originalumu, kaimelių. Nuolat, gi, gyvenau JAV armijos štabo bazėje Long Binh, kuri yra netoli Saigono, apie dvylika mylių, ir prie pat Bien Hoa miesto. Aš labai dažnai tuos du miestus lankydavau. Savo atostogas praleidau Vietnamo kurortuose, tarp jų Vung Tau, pajūrio mieste. Visad labai pasigedavau savo asmeniškios transportacijos, prisimindamas automobilio kelionių patogumus Amerikoje. Tačiau visada turėjau karišką džypą, o ilgesnėms kelionėms — ir malūnsparnį.

Ar karo nuotaika labai jaučiama Pietų Vietnamo miestuose ir kaimuose? Skelbiama, dabar Pietų Vietname JAV-bės turi virš 200,000 karių, tačiau nuostoliai, palyginti, yra labai nedideli. Ar JAV kariai vengia kautynių, ar pagrindinę kovos našta perima Pietų Vietnamo kariuomenė?

Karo veiksmai dabar vyksta prie Kambodijos sienos pietuose ir netoli Laoso šiaurinės dalies. Ten ir dabar tebevyksta smarkios kovos. Kitose provincijose retkarčiais pasireiškia priešo partizanų veiksmų. Tačiau, bendroji krašto nuotaika yra, palyginti, rami. Pavyzdžiui, galima be didesnio pavojaus vykti, beveik, bet kur. Saigone, gi iš viso, karo nuotaikos nesijaučia. Tik matyti prie valstybinių pastatų karo milicijos sargybos ir tai primena stebėtojiui, kad retkarčiais būna pasikėsinimų prieš valdžią. Saigone verda didmiesčio judrumas ir karo žymių nematyti. Pagrindinę kovos našta yra perėmę Pietų Vietnamo kariai. JAV

buvo Kaune. Aviacijos viršininkas oro jėgas valdė per Aviacijos štabą, kurio v-ku, iki birželio įvykių, buvo gen. št. plk. ltn. Narakas, o po jo, iki komunistų invazijos — gen. št. plk. Rapšys. Aviacijos komendantūrai, kuriai priklausė visi pagalbiniai daliniai, bei vienetai, esantieji karo aviacijos žinyboje, vadovavo plk. ltn. Motuzas. Technikos skyrius, kuriam vadovavo plk. ltn. Mikolajūnas, rūpinosi lėktuvų užpirkimu, lėktuvams atsarginių dalių pristatymu, bei savų lėktuvų statybai medžiagų parūpinimu, lėktuvų remontais. Visa tai vykdė per užpirkimo skyrių ir aviacijos dirbtuves. Ūkio skyriui daugelį metų vadovavo, lyg ir nepakeičiamas, plk. ltn. Reichertas. Sanitariniam skyriui vadovavo tada kpt. dr. Tupčiauskas-Tauras. Ir taip viskas stojosi kūnu per 22-jus nepriklausomybės metus.

Kryžiaus kelius eidami, nuo Varėnos, kur pirma Karo aviacijos auka buvo sudėta lakūno — pirmūno ltn. Kumpio asmenyje, išėjome su pilnu visų pripažinimu vien mūsų pačių pastangų rezultatais.

Šiandien, kad ir sunaikinti raudonojo tvano materialiai, nenustojame vilčių. Ne viskas žuvo! Jaunoji karta, pavergtoje tėvynėje, kad ir kitoje formoje, žengia oreivybės srityje mūsų buvusios Karo aviacijos pramintu keliu, o čia Amerikoje, kaip matome, Amerikos Lietuvių Aero Klubas, pasiėmė ir vykdo oreivybės minties skleidimą savo tautiečių tarpe, atiduodamas kreditą Lietuvos oreivybei praeityje. Ir tai daro ne tik žodžiais, bet ir konkrečiais darbais: turi savo lėktuvą, ruošia lakūnus — pilotus, rengia įvykių, su aviacija surištų, minėjimus. Kaip tik ir šis mūsų buvusios Karo aviacijos minėjimas yra surengtas Amerikos Lietuvių Aero Klubas, Čikagoje, iniciatyva, kurio pirmininku nuo pat šio klubo įsikūrimo pradžios yra architektas Vytautas Peseckas, begalinio užsispyrimo vyras, kaip ir kiti jo bendradarbiai — valdybos nariai.

Viltis yra gyva, kad oreivybei nepriklausomoje Lietuvoje sudėtos aukos nebuvo bergėdžios. Tik belieka palinkėti: *Iš praeties stiprybės pasisėmę, jaunime — į erdves!*

kariuomenės misija dabar yra tik palaikyti vietnamiečių pastangas ir dėl to jų nuostoliai yra nepaprastai menki. Tik kasdieniai laikraštinių komentarai patiekia netikslų karo vaizdą.

Ar pietų vietnamiečiai geri kariai?

Kaip ir kiekviena kariuomenė, pietų vietnamiečiai turi pirmųjų karių, kurie yra patikimi kautynėse, ir tokių, kuriuos naudoja tiktai užnugario tarnybai. Reikia atiduoti pagarbą jų fronto divizionams. Tie kautynėse užgrūdinti vienetai stipriai ir atkakliai kovoja ir pasirodo neblogiau už JAV-bių geresnius vienetus. Jie gambiai valdo karišką techniką, tik yra medžiaginių trūkumų ir dažnai tebevartoja senesnius ginklus.

Ar pietų vietnamiečiai, kiek teko pastebėti, yra nusistatę prieš komunizmą? Ir, ar jie vieni įstengti atsilaikyti?

Eilinis vietnamietis, kaip tenka laukti, rūpinasi savo kasdieniu uždarbiu, bei duonos kąšniu. Dabar, kiek teko stebėti, žmonės, atrodo, palaiko centrinę valdžią, nes ji jiems jau įrodė savo pajėgumą numalšinti komunistinių partizanų judėjimą, kuris smarkiai trukdė eilinių žmonių ramų gyvenimą. Daugumas vietnamiečių, ir nežiūrint atskirų politinių susigrupavimų, nors jie labai pešasi savo tarpe, visi yra smarkiai priešingi komunizmui ar koalicinės valdžios įgyvendinimui. Tačiau, vieniems vietnamiečiams, jeigu būtų visai atimta JAV-bių karinė ir finansinė parama, būtų sunku tęsti tokį brangų karą. Juk Pietų Vietnamas yra maža valstybė, nualinta ilgai užsitęsusio karo, kraštas neturi ekonominės bazės išlaikyti ilgesnio karo išlaidas. Prisimintina, kad ne vien tikrai JAV šelpia Pietų Vietnamą, bet ir kitos valstybės, kaip ir Vakarų Vokietija, kuri padeda įvairiais būdais.

Ar buvote sutikę Pietų Vietname lietuvių?

Taip. Sutikau keltą lietuvių Pietų Vietname. Įdomu ir jautriai miela sueiti tame krašte lietuvių ir pratarti viens kitam lietuviškai. Arčiau suėjau su dviem vyrais. Turėjau trumpų, vienkartinių

susitikimų su keliais, bet su anais dviem teko ilgiau pabendrauti ir išsikalbėti. Vienas buvo jaunas leitenantas, pionierių dalinio vadas. Jis buvo priskirtas prie kelių statybos netoli Can Tho miesto, Mekong upės srityje. Kitas, vyresnio amžiaus vyras, dar pasilikęs nuo prancūzų valdymo laikų, gyvena Saigone. Jis dirba oro firmos įstaigoje ir labai gražiai išikūręs tame "Rytų Paryžiuje", kaip vadina Saigoną. Buvo savotiškai nuotaikinga, bet ir skaudu matyti mus taip išsiblaškiusius po pasaulį. Tik tas pagerina ūpą, kad lietuvis savo sieloje vis išlieka lietuviu bet kur ir nežiūrint kaip beįsikūręs. Tik širdy nerimas — kodėl tenka tautai taip trupėti?

Nuo gimnazijos laikų žinau sveiką kaip lietuviškos spaudos bendradarbį. Ar neapleidote plunksnos? Gal ką parašėte, gyvendamas ten, iš Vietnamo aplinkos? Juk ir lietuviams įdomu pasiskaityti apie kraštą, į kurį pasaulis keli metai yra atkreipęs dėmesį.

Plunksnos neketinu paleisti. Tačiau tenka dirbti ir profesiniai, tai atima laiką. Gyvendamas Pietų Vietname stengiausi savo betarpiškus išpūdžius užrašyti. Nuotrupas siunčiu ir mūsų spaudai. Gal teko pastebėti "Drauge" keletą mano rašinėlių? Tai betarpiškas aplinkos atpasakojimas. Teko būti kautynių aplinkybėse, džiunglių bunkeriuose, išgyventi pašauto malūnsparnio avariją... Tačiau, nemanau skubėti rašydamas. Stengiuosi tobulinti savo rašymą, todėl tenka dažnai ir parašytą tekstą pasilaikyti, nes jaučiu, kad rašinys nepatenkina. Rašyba sunkus darbas, bet man malonus, nes ramina sielą, ir grynina sąžinę.

Kur dabar esate priskirtas, ir ar ateities planai jau susidėstė?

Esu dabar priskirtas prie JAV-bių 6. armijos štabo, kuris randasi Presidio, San Francisco mieste Kalifornijoje. Tarnyba susideda iš generalinio štabo užduotų teisinių klausimų sprendimų. Kaip ir kiekviename kariniame paskyrimo, sunku pasakyti kiek ilgai teks vietoje išbūti. Gal dar teks ateityje aplankyti ir Pietų Vietnamą.

Lietuvos Respublikos General. Konsului

dr. PETRUI DAUŽVARDŽIUI

mirus, jo žmonai Juzei ir visiems šeimos nariams, bei artimiesiems, reiškiamo brolišką užuojautą ir kartu liūdime.

LŠST Centro Valdyba

Šaulių Žvaigždės ordino kavaleriui, Lietuvos generaliniam konsului dr. PETRUI DAUŽVARDŽIUI mirus, žmonai, giminėms ir artimiesiems užuojautą reiškia

Vytauto Didžiojo šaulių kuopos
Vadovybė ir Šauliai

NUOTYKIAI AMERIKIEČIŲ NELAISVĖJE

K. U.

1945 metais balandžio mėnesį, amerikiečių kariuomenė Vokietijoje, kai-kur tesutikdama vien tik "folkšturmo" pasipriešinimą, sparčiai žengė pirmyn į Vokietijos gilumą.

Iki paskutinės dienos, prieš užeinant amerikiečiams į kaimą, kuriame gyvenau, dirbau už trijų kilometrų esančio kaimyninio miestelio pieninėje. Pieninėje man teko dirbti keleta darbų. Pirmas, ilgiausiai trunkantis, darbas buvo paruošimas gazo generatoriniam sunkvežimiui malkų. Tarp visų kitų priežasčių, kodėl Vokietija pralaimėjo karą, geroka dalimi prisidėjo benzino trūkumas. Privačioje rinkoje jis buvo normuojamas nemažiau, kaip ir maistas.

Per dienų dienas piaudavau malkas ir jas vėliau skaldydavau smulkiais gabalėliais. Kitas mano darbas — tai pelėsių valymas nuo sūrių. Tam tikros rūšies sūriai, kurių vidutinis svoris buvo apie 50 svarų, turėdavo išbūti tam tikroje patalpoje, rūsyje, mažiausiai pusę metų. Kol viso sandėlio sūrius nuvalydavau, praeidavo apie dvi savaitės. Žinoma, pirmieji sūriai vėl jau būdavo apipelėję. Paskutinis mano darbas buvo katilinės pečkuriu. Tai irgi tam tikras menas. Sąjungininkai jau buvo užėmę sritis iš kur būdavo gaunamos geros kokybės anglis, todėl man tekdavo gerokai padirbėti su, taip vadinama, rudąja anglimi, kuri dega žymiai blogiau, o jos kaitrumas menkas.

Laikas nuo laiko iš pieninės vis šaukia, kad garo trūksta. Iš kur aš jiems tą garą pripūsiu? Užskridus amerikiečių ar anglų lėktuvams visi bėgdavo į slėptuves, tik aš negalėdavau slėptis, kadangi prikūrentą pečių, vieną be priežiūros, nepaliksi. Žiūriu kartą ir matau, kad didžiulė bomba krinta tiesiai virš mano galvos. Sprogimas neįvyko, nes tai būta kažkokio pagelbinio benzino tanko, kuris buvo tyčia išmestas.

Į mūsų apylinkę lėktuvai atsilankydavo dažnokai, kadangi nepertoli, miške, buvo požeminiai benzino sandėliai, kuriuos amerikiečiai kažkaip užuodė ir mėgino sunaikinti. Miške neliko nė vieno sveiko medžio, tačiau pramušti 30 metrų storu žemės sluoksnį niekaip neįstengė.

Bent trumpai aprašysiu, kaip aš šiame Bavarijos kampelyje atsiradau. Su policijos kuopa Savisaugos bataliono sudėtyje, Svyrių rajone, traukėmės per Kauną, Sasnavą, Pilviškius ir Ku-

dirkos Naumištį į Vokietiją, liepos mėnesio pabaigoje ir rugpjūčio mėnesio pradžioje, 1944 metais. Du mėnesiai Vokietijoje ir vėl žygis atgal, prie Sedos. Iš čia, vėl traukimasis į Prūsiją, kur buvo praleistos kelios savaitės, o iš ten į Drezdeną. Nežinodamas nieko apie savo šeimos padėtį, tikrai, jau laimingu sutapimu, sutikau Dančigę savo žmoną. Nusprendėme, kad mano karinė karjera jau turi užsibaigti. Iš čia, pagal turimą adresą, ji iškeliavo į Bavariją, o aš — į savo laikiną tarnybos vietą Drezdene. Po tam tikrų pastangų, kai kada net jaučiantis kaip dezertyrui nuo vokiečių kariuomenės tarnybos, iš karto, tik dalinai pavyko ištrūkti, kadangi jie mane ir kitus tokius pat panašius individus, netikinčius į naujosios Europos kūrimą, pasiuntė Čekoslovakijon, į sintetinio benzino fabrikus, sargų pareigoms. Po įvairių pastangų pavykus ir iš čia ištrūkti, tuojau atsидūriau Bavarijoje, kur šeima buvo jau kiek apsitvarkiusi.

Kiek vėliau į tą patį kaimą atvyko dar du mano, tokio pat likimo, draugai, kurie irgi buvo paleisti iš vokiečių kariuomenės, kaip nebereikalingi. Šis perteklius lietė tik karininkus, kadangi kareiviams darbų jie turėjo užtektinai. Drezdeno miestas buvo paskutinis didesnis punktas kur buvo išformuoti karininkų likučiai iš Savisaugos batalionų, policijos kuopų ar vėliausiai suorganizuotos lietuviškos divizijos.

Miestelyje, kuriame mes buvome apsigyvenę, vieno kalno pašlaitėje buvo didelis dviejų augštų pastatas, kurį vietiniai gyventojai vadino pilimi. Tiesą pasakius, jis neatrodė kad būtų į pilį panašus, bet gyventojai, turbūt taip vadino norėdami pagerbti jo savininkę. Mat ji buvo grafaite.

Kaip vėliau paaiškėjo, ta, vadinama, pilis turėjo didelius rūsius, kuriuose buvo sukrauta nemaži kiekiai gero vyno. Balandžio mėnesio 24 d., pilies savininkė, matydama, kad amerikiečių kariuomenė yra jau tik už kelių kilometrų, leido kaimo gyventojams pasiimti vyno kiek kas nori. Gal būt, dalinai to vyno įtakoje, mes trys draugai pasijutome drąsesni, kaip kad reikėjo. Restoranas - viešbutis, kuriame mes gyvenome, turėjo didelės požemines patalpas, kuriose, vakarui artėjant, susisipietė netik to namo gyventojai, bet ir iš kaimyninių namų, galvodami, kad čia bus tikrai pakankamai saugu, jeigu įvyktų kokie mūšiai tarp užeinančių amerikiečių ir besiganančių vokiečių.

Mes trys, karo užgrūdinti drąsuoliai, pasilikome savo kambariuose.

Atsiguliau nenusirengęs. Nusimoviau tik batus ir nusiėmęs švarką užsimečiau ant pečių. Nakties metu kaimą užėmę amerikiečiai rado mane ramiai bemiegantį. Pabudau, kai kareiviai ėjo į kambarį ir pašvietė su lempute tiesiai į akis. Iš rodomų ženklų supratau, kad jie mane ragina skubiai išeiti iš kambario. Nesuspėjau net pagriebti batus ir švarką, kurie, kaip vėliau paaiškėjo, labai man buvo reikalingi. Koridoriuje pasodino prie sienos iškeltomis rankomis ir tuojau padarė kratą. Nekažinkokios vertės rankinis laikrodis tuojau atsidūrė amerikiečio kišenėje.

Vieno didesnio ūkininko kieme buvo belaisvių surinkimo punktas. Žinoma, mums visiškai į galvą neatėjo mintis, kad mus užskaitys belaisviais. Kiek vėliau mes dasiprotėjome, kad gi tikrai amerikiečiai turėjo mus įtarti matydami pakankamai dar jauni atrodančius vyrus, civiliai apsirengusius. Į vokiečių kariuomenę buvo jau mobilizuoti vyrai 55 metų amžiaus, ar dar net senesni. Savo kaimo belaisvių surinkimo punkte buvome labai trumpai. Iš čia, mus varė pėsčius į sekantį, jau didesnį, surinkimo punktą, kuris buvo už kelių kilometrų. Kaip jau minėjau, į šį žygį patekau be batų ir be švarko. Gerai dar, kad turėjau vilnonį megztinį. Vienas iš belaisvių grupę lydinčių amerikiečių, pamatęs, kad man be batų tikrai sunku žygiuoti, leido atsisėsti į voros gale važiuojantį džypą. Tą pačią naktį atsidūrėme net trečiame belaisvių surinkimo punkte, maždaug už aštuonių kilometrų, kuriame jau jautėmės patekę į minią.

Vienas iš mūsų buvo gimnazijoje mokėsis anglų kalbą todėl dabar atsirado gyvas reikalas jo žiniomis pasinaudoti. Pirmas mano svarbiausias išmoktas sakinytis buvo "I am lithuanian". Atrodė, kad vartodami šį magiškąjį žodį, mes neturėtumėm turėti bėdos. Niekas čia jokių aplausinėjimų nedarė ir neturėjo intencijos tai daryti, tačiau, mes vis jieškojome atsakingų viršininkų, kurie turėtų teisę mus paleisti, paaiškėjus, kad čia mes tik per klaidą patekome. Laimingu sutapimu, vienas iš belaisvių reikalus tvarkančių amerikiečių prisiminė, kad jo dalinyje yra vienas amerikietis lietuvis. Jis tuojau jį susirado ir mes jau galėjome jam pilnai savo keblią padėti išaiškinti.

"Penkias žemes perėjau ir tik pirmus lietuvius sutinku," jis nustebeęs pasakė. Su jo pagalba, reikalai tuojau pakrypo į gerąją pusę ir mums buvo pasakyta, kad mes esame laisvi; bet, žinoma, dabar nakties metas ir visvien niekur negalime eiti, todėl liepė pernakti daržinėje prie kitų belaisvių, o iš ryto galėsime grįžti į namus.

Anksti iš ryto, dar prieš tai kai būtumėm

galėję pradėti žygį į namus, amerikiečių dalinys, kuris tvarkė tą belaisvių surinkimo punktą, perdavęs darbą kitam daliniui, nužygiavo pirmyn. Žinoma, mes vėl atsidūrėme bėdoje, kadangi išvykstantieji apie mus užmiršo, o gal ir tyčia apie mūsų padėtį nieko nepainformavo naujuosius pareigūnus.

Kuo toliau, tuo mes atrodėm įtartinesni ir, matomai, kokia nors priežastis buvo, kad jau net į trečią surinkimo punktą buvome atgabenti. Nejučiomis prisiminė pasakaitė apie kupranugarį ir kiškį. Bėga laukais uždusęs kiškis ir sutinka kupranugarį. "Broleli blogai," sako kiškis, "girdėjau, kad kupranugaris kausto." "Tai ko tu bijai, juk tu ne kupranugaris," sako jam tas. "Ar bus laikas aiškintis, kai pakaustys," — atsakė kiškis ir nudūmė laukais.

Šiame surinkimo punkte aš jau vistik kiek praturtėjau. Vienas iš sargybinių davė man, iš vieno vokiečio kareivio atimtą, antklodę, o iš kito — batus. Vokiečiai kariai patekdavo, arba, dažnu atveju, net stengdavosi patys pasiduoti jau gerai pasiruošę. Rūbai, apavas, rūkalai, palapinės ir gal net kiek maisto ir kiti asmeniniai daiktai sudarė belaisvio turtą. Aš gavau kito belaisvio atsarginius batus ir antklodę, bet aišku, kad tie vokiečių kareiviai, visvien, labai pyko. Batai, aišku, buvo labai reikalingi, bet jau ta antklodė man buvo tikras išganymas. Apie jos panaudojimą papasakosiu dar kiek plačiau vėliau. Batai buvo per ankšti, todėl aš jų šonus perpjoviau. Žinoma, žioplai padarė. Reikėjo man viršų perpjauti, tai skystas purvas būtų į batus nesisunkęs.

Nepavykus iš šio surinkimo punkto ištrūkti, mes jau supratome, kad su belaisvių minia mes jau plauksime pirmyn. Atstumui į fronto užnugarį didėjant, mes jau pradėjome patekti į stambesnę ir stambesnę belaisvių masę. Truko kelios dienos iki mus, galų gale, jau sunkvežimiais nugabeno, į taip vadinamą, pastovią belaisvių stovyklą. Kelionės metu retai tekdavo matyti civilių asmenų belaisvių tarpe, todėl dažnai amerikiečių sargybinių mes būdavome įtarti, kaip esą persirengę geštapininkai. Keliais atvejais, jie net grąsino lazdomis apmušti, kadangi žodis "geštapo" atrodo jiems buvo gerai į galvą įsmigęs ir jie jo nekenė.

Šios kelių dienų kelionės metu ir jau vėliau stovykloje, su mano menku apsirengimu, man buvo visą laiką šalta. Toks dantų kalenimas tęsėsi apie tris savaites. Užmiršau jau stovyklos pavadinimą, ji buvo, faktinai, prancūzų zonoje ir vėliau amerikiečiai šią vietovę perdavė prancūzams, belaisvius išsigabendami į savo zoną. Stovykla buvo atvirame lauke. Kaip ši, taip ir kitos stovyklos, buvo padalintos į daug skyrių (stockades). Vienas skyrius buvo civiliams asmenims.

Čia mes pagal savo turimą "uniformą" ir buvome patalpinti. Nužiūrėjome, kad šis skyrius, daugiau ar mažiau, yra politinis skyrius ir mums su jais tikrai nepakeliui.

Turėdami savo asmens dokumentus su įrodymais, kad mes buvome vokiečių kariuomenėje karininkai, po kelių pasikalbėjimų su tuos reikalus tvarkančiu amerikiečių karininku, buvome perkelti į karininkų skyrių. Kaip anksčiau minėjau, vokiečiai kariai patekdavo belaisvėn gerai pasiruošę, todėl čia tuojau iškilo palapinių miestai. Mes visi trys buvome maždaug vienodai turtingi. Gal abiem mano draugams ir buvo kiek geriau, kadangi jie turėjo ir švarkus ir paltus, o aš — tik antklodę su megztiniu.

Jei kas nėra išmėginęs, tai iš savo praktikos galiu pasakyti, kad yra didelis skirtumas tarp gulėjimo ant kietos žemės ar ant kokių nors lentų. Dieną būdavo lyg kiek šilčiau, bet nakties tiesiog bijodavau. Žinoma, buvo daromi įvairūs pagerinimai. Tuščią konservų dėžutę panaudojęs, kaip įrankį, po gerokų pastangų išsikasiau bent 10 centimetrų gylio apkasą. Tada, žinoma, buvau šiek tiek apsaugotas nuo žvarbaus vėjo. Po įvairių mėginimų paaiškėjo, kad šilumos atžvilgiu yra geriausia tokia padėtis: atsigulti ant plikos žemės, kojias sukisti į megstinio rankoves ir užsikloti dviguba antklode.

Maistas belaisvių stovykloje buvo labai geras ir gardus. Gardus gal todėl, kad jo buvo pernelyg jau mažai. Mes, šiauriečiai, pripratę daugiau prie riebesnio maisto, todėl mums jo tikrai trūko. Nelaisvėje išbuvus tris mėnesius ir keturias dienas, svoris nukrito virš 50 svarų. Vėliau teko būti kartu su belaisviais iš pietų Europos ir atrodė, kad maisto jiems beveik užtekėjo, arba jie bent taip iš veido atrodė, kad jiems užtenka.

Iš stovyklos prancūzų zonoje iškeldijant, patekome į voros galą. Paaiškėjo, kad kai kada gerai būti ir paskutiniam. Vežė mus sunkvežimiais. Vietiniai kaimų ir miestelių gyventojai, sužinoję, kad čia gabenami vokiečių karo belaisviai, turbūt kiek susigraudindavo matydami, kad belaisviai prašo maisto. Voros gale važiuojantieji jo gavo kur kas daugiau, kaip kad voros pradžioje, kadangi gyventojai turėjo daugiau laiko pasiruošti. Žinoma, pagrindinis maistas buvo duona, kuri su malonumu buvo gaudoma ore, kadangi, sunkvežimiams važiuojant, gyventojai duoną meste mesdavo. Gal būt, pirmą kartą nuo viduramžių laikų, Bavarijos gyventojai matė savo tautiečius nelaisvėje ir dar savo žemėje.

Visos problemos daug lengviau sprendžiamos, jei žiūrint iš šalies, bet kai žmogus esi tų problemų sukūryje dažnai nėra laiko kažkokiems apgalvotiems sprendimams. Pesimizmo ar optimizmo atžvilgiu, mes trys lietuviai, keldijantieji

vokiečių belaisvių masėje, kiekvienas buvome su savo atskira dvasine pusiausvyra. Kada mes įsiliejome į belaisvių minią ir kai po daug mėginimų, mums nepavykus iš tos klampynės išbristi, pasijutome esą labai maži sutvėrimėliai. Mano nuotaika kabojo kažkur tarp dangaus ir žemės, kitas mano bendrakeleivis buvo didelis optimistas ir jo nuomone mes iš čia greitai ištrūksime. Trečiasis buvo tikras pesimistas, kurio nuomone, mus amerikiečiai greičiausiai atiduos rusams. Įdomus tokiomis momentais ir žmogaus savigarbos jausmas. Kada vietiniai gyventojai, sunkvežimiams pravažiuojant, mesdavo į sunkvežimį duoną, jo savigarba neleisdavo ją gaudyti. Vėliau, jau atsidūrus naujoje stovykloje, jis trečdalis mūsų grobio neatsisakė ir mielai juo pasinaudojo. Turėjome tarp savęs nerašytą susitarimą, kad nesvarbu kuris iš mūsų ką sukombinuos, mes visi pasidalinsime viską į tris lygias dalis. Duonos gaudyme pasirodžiau neblogai, nors praelyje ir nebuvo geras krepšinio žaidėjas. Tiesą pasakius, sąžinė ir žmoniškumas reikalavo labai gobšiam nebūti ir buvo visai natūralu galvoti, kad reikia šiuo laimėtu turtu pasidalinti su kitais belaisviais. Taip atrodė teoretiškai, bet praktiškai, ar tu sutikrinsi kiek tos duonos kas yra nučiupęs.

Jau pirmųjų dviejų savaitių bėgyje, tarp kito turto, įsigijau dvi galiono dydžio dėžes nuo konservų, kurios man, per visą mano nelaisvėje būtą laiką dažnai buvo labai reikalingos. Šios kelionės sunkvežimyje metu jos buvo panaudotos sudėti sugaudomai duonai. Mano turimoji antklodė šios kelionės metu irgi buvo labai naudinga. Aš ją vartočiau, kaip peleriną. Ties kaklu aš ją susegiau, kad nereikėtų laikyti jos rankomis. Sugaudoma duona tuojau atsidurdavo į mano skardines. Svarbiausia buvo tai, kad niekas nematė kiek aš tos duonos turiu. Nežiūrint mūsų dabartinės vienodos padėties su vokiečiais karo belaisviais, didesnio draugiškumo mes jiems neįjautėme.

Nuo pat 1941 metų, vokiečiai daug kartų norėjo parodyti, kad jie yra augštesnės rasės. Net ir pieninėje dirbant teko naudotis vien tik maisto kortelėmis ir pietus valgant man reikėdavo panaudoti sūnaus pieno kortelę. Namuose mes pieno gaudavome iš ūkininkų, jiems, žinoma, atidirbdami. Paskutinę dieną prieš amerikiečiams užeinant, pieninės vedėjas man davė pusę kilogramo sviesto ir gabalėlį sūrio.

Atvažiuojame į naują stovyklą. Bendru savo vaizdu ji panaši į pirmąją. Tik barakėliai virtuvėms, jokių kitų pastatų. Gali sutalpinti ketvirtį milijono belaisvių. Skyriuje, kuriame mes buvome patalpinti, radome šešis lietuvių karius belaisvius. Jie, kaip ir daugumas vokiečių, žinojo, kad pateks į nelaisvę ir tam jau buvo kiek pasiruošę. Jie čia buvo patekę irgi dar neseniai, todėl

nuolatiniam gyvenimui dar nebuvo susitvarkę. Trys iš jų turėjo po gabalą palapinei medžiagos todėl buvo nuspręsta pastatyti palapinę. Neatsižvelgiant į tai, kad jie buvo žymiai turtingesni, jie mus priėmė į bendrą ūkį pilnateisiais nariais. Pakankamai aišku, kad iš trijų paalpinės medžiagai gabalų, palapinės nepastatys, kurioje galėtų išsitikti devyni žmonės. O visvien, palapinę pasistatė ir visi išsitėkome. Turėdami pakankamai darbo jėgos ir laiko, kad ir su iš skardos ar medžio pasidarytais įrankiais, išsikasėme tinkamo gylio keturkampę duobę, kurios tris šonus padarėme sofos formos. Sėdimoje padėtyje, mes čia, šiaip taip, išsitėkdavome visi devyni. Taip mes čia visi, sėdėdami nakties metu ir miegodavome. Ne naujiena ir dabar, šiltame salione, televiziją bežiūrint, užmigti ir jau po 25 metų juokais tas dienas prisiminti. Žinoma, nebuvo tuo metu didelės tragedijos, bet nebuvo ir didelio juoko. Mūsų trijų teisinė padėtis visvien buvo skirtinga nuo kitų mūsų šešių draugų. Jie buvo normalūs, uniformuoti, karo belaisviai, o mes trys — įtariami su politine priemiaiša.

Stovykla buvo prie Heilbrunno miesto. Atrodo, kad tai bus apie 80 km. nuo Heidelbergo. Keletą kartų savo "statusą" mes patys keitėme, o dar dažniau patys amerikiečiai mus kilnojo iš vieno skyriaus į kitą. Amerikiečiai neturėjo intencijos ilgai belaisvių stovyklas laikyti. Visus paprastus karius, nepriklausiusius nacionalsocialistų partijai, jie nutarė greitai paleisti. Belaisvių stovyklose jie dabar darė atranką. Mūsų bendro ūkio šešis draugus, kaip tikrus belaisvius, iš stovyklos paleido anksčiau. Svarbiausia, kad jie iškeliaudami mums paliko palapinę.

Neilgai šia vieta mes džiaugėmės, tokią erdvę turėdami, — iš čia buvome iškelti į tarptautinį skyrių. Čia buvo tikras tautų mišinys. Didžiausia grupė buvo rumunų. Jų tame skyriuje, atrodo, buvo visas batalionas, ar net daugiau. Kitų tautybių buvo po mažiau. Šį skyrių mes vėl atstovavome tik trys lietuviai. Jau buvome išbuvę nelaisvėje virš dviejų mėnesių laiko ir jau kiek apsipratome su savo padėtimi. Su šalčiu jau bėdos nebuvo, nes jau buvo birželio mėnuo. Kažkokio didesnio turto jau nebebuvo galima sukombinuoti kadangi mes nieko neturėjome, kuo galėtumėm vesti prekybą.

Kažkaip įsigijome barzdai skusti mašinėlę ir vieną peiliuką. To vieno peiliuko mums užteko visam nelaisvėje išbūtam laikui. Peiliuką mes paštrindavome gaubto stiklo šukės vidujinėje pusėje. Apart mano dviejų didesnių skardinių, dar mes turėjome ir porą mažesnių. Jos buvo vartojamos sriubai virti. Mūsų virta sriuba buvo priedas prie normalaus davinio. Teko keletą kartų skusti virtuvėje bulves, todėl buvo proga parsinešti bulvių lupynų. Iš bulvių lupynų, be jokių

priedų, kad ir be druskos, išsivirdavome gardžią sriubą. Kažkaip, kartą, lyg ant juoko, prie davinio gavome kepimo miltelių, kuriuos mes panaudojome sriubos pagerinimui.

Šiandieną, lyg ir keista atrodo, bet tuo metu mes galvojome, kad jeigu savo likusią gyvenimo dalį praleistumėm gaudami užtekinai duonos, mes būtumėm visiškai patenkinti gyvenimu. Pilvas, tai didžiausias revoliucionierius, taip mums aiškino, kadaise, per karo psichologijos pamoką. Teko kartą nugriebti aštuonias bulves. Už septynias bulves galėjome nusipirkti, geriau pasakius, jas išmainyti į vieną cigaretę. Čia mūsų nuomonės nesutiko, kadangi vienas iš mūsų nerūkė. Aš ir kitas pypkoriai, pagaliau, sutikome su trečiojo nuomone, kad naudingiau bus bulves patiems suvalgius. Kaina buvo pasakyta aiški: septynios bulvės už vieną cigaretę ir mes niekaip negalėjome sukombinuoti, kad galėtumėme du užrūkyti o trečiasis gautų savo dalį maisto kalorijomis. Anksčiau, dar būnant karininkų skyriuje, pavyko sudaryti rūkalų atsargas. Kaip ten bebūtų, jie visvien geriau apsirūpinę pateko į nelaisvę, kaip kad pilkoji kareivių masė. Kiekvieną rytą švintant praeidavau pro palapines ir atrasdavau cigarečių ar cigarų nuorūkų. Viską sumaišius ir supjausčius gaudavosi puikus tabakas. Dabar jau vienuolikti metai kaip nerūkau, mečiau laisvai, be prievartos, bet rūkančiojo nuotaika man tebėra gerai suprantama. Žinoma, maistas pirmoje vietoje, bet prie nikotino pripratęs kūnas nervuojasi jo negaudamas.

Iš savo skyriaus matydavome, kad koks nors pergrupavimas ar išsiuntimas kitur, vyksta kasdien. Blogiausia diena būdavo sekmadienis. Visi švėsdavo ir jokios pažangos stovykloje nebuvo. Aišku buvo, kaip ant delno, kad kuo švenčių daugiau tuo mes ilgiau čia turėsime būti. Mes čia taip sulaukėme ir Amerikos nepriklausomybės šventės, kurios irgi lygiai nekeitėme.

Nebuvo bendros taisyklės, kad kiekvienas patekęs į nelaisvę turi būti apiplėštas. Buvo tik kai kurios išimtys. Daugumas karių pateko į nelaisvę su visais savo smulkiais asmeniniais daiktai: laikrodžiais, peiliais, skutimosi įrankiais, rūkalais, rašymo priemonėmis ir žinoma, pinigais. Kokios vertės pinigai bebūtų, mainomosios vertės jie niekuomet nenustoja. Turtingumo sąvoka yra gana plati. Lietuvis tremtinys Sibire buvo turtingas pasistatęs ar nusipirkęs žeminę. Kitas ten buvo turtingas jei duonos, bent tris kartus savaitėje, gaudavo suvalgyti kasnelį. Taip buvo ir čia. Su esančiais kitoje pusėje spygliuotų vielių tvoros amerikiečiais sargybiniais vyko prekyba laikrodžiais. Žinoma, mainų prekyba. Paprasto laikrodžio kaina — vienas pakelis cigarečių. Kiek geresnis — du, tik jau už tikrai gerą laikrodį gal

*Lietuvos Nepriklausomybės kovų Dalyvių, savo gyvenimo geriausią dalį
skyrusių mūsų kariuomenės atkūrimui, jos mokymui ir vadovavimui,
garbingus mūsų karinius Vadus, Kryžiaus Kavalierius*

Generolą STASĮ RAŠTIKĮ ir

Generolą MIKĄ RĖKLAITĮ,

*mininčius septyniasdešimt penkerių metų amžiaus sukaktį, nuoširdžiai
sveikiname, kartu linkėdami geros sveikatos ir dar daug darbinių metų.*

K A R I O   š t a b a s

ir tris pakelius gaudavo. Mes tik stebėtojais būdavome. Įvynioja belaisvis laikrodį į skudurą ir meta amerikiečiui per tvorą. Tas apžiūri ir nustato kainą. Žinoma, dažnai dar vykdavo derybos. Susitardavo dėl kainos, bet nebūtinai pilnais pakeliais mokėdami. Belaisvis gavęs cigaretes, žinoma, rūkydavo tik pats. Pagunda imdavo dalį cigarečių parduoti, kadangi kaina buvo pasakiška. Viena cigaretė kainavo 100 markių. Mano rūkytmo partneris, patekdamas į nelaisvę, turėjo apie 1000 markių, kurios visos dūmais ir nuėjo. Trečdalio cigaretės, dviem žmonėm vienam kartui, pilnai pakakdavo.

Vieną dieną gerokai nudžiugome, kai amerikietis karininkas atėjęs pranešė, kad su visais savo daiktais eitumėm į raštinę ir kad mes būsim paleisti. Raštinėje teko skaudžiai apsvilti. Čia mums pranešė, kad yra atvykusi rusų komisija, kuri mus perims ir mes galėsime važiuoti į savo tėvynę. Tokios laisvės mes nesitikėjome ir nenorėjome. Teko vėl daug aiškintis, kodėl mes nenorime į savo tėvynę važiuoti. Po ilgokų derybų, turėjome pasirašyti parodymus, kad save nelaiikome Sovietų Sąjungos piliečiais ir mus vėl grąžino belaisvių stovyklon. Nereikia, turbūt ir aiškinti, kad mes buvome labai patenkinti vėl grįždami į belaisvių stovyklą.

Pagal mūsų optimisto nuomonę žinojome, kad visvien mes iš čia kada nors ištrūksime. Žinoma, atėjo ir ta diena. Pranešė mums pasiruošti išvykimui. Mums visiškai nieko nesakė kur mus išveš. Vien tik mus tris išodino į sunkvežimį ir išvežė, kaip vėliau paaiškėjo, į Heidelbergą. Mūsų šoferis kažkur ten įstaigose užtruko apie pusantros valandos. Grįžo atgal ir vėl, žodžio netaręs, važiuoja. Žiūrime, gi, kad vėl tais pačiais keliais veža atgal. Pagal laiką ir vietą atrodė, kad jau

nebetoli turėtų būti belaisvių stovykla. Mūsų nuotaika vėl nukritusi. Dar kiek pavažiavus, šoferis pasuko į kitą kelią ir po kurio meto sustojęs, liepė mums su daiktais išlipti. Pripratę jau buvome prie komandų, išlipome. Amerikietis šoferis, net žodžio netaręs, nuvažiavo sau, mus prie kelio palikęs. Dairomės aplink ir pamatėme, kad visai netoli, virš vieno namų, plevėsuoja lietuviška Trispalvė.

Visuomet miela žiūrėti į mūsų gražiąją Trispalvę, bet tą dieną ji buvo dar gražesnė. Paaikėjo, kad čia buvo įkurta mažutė pabaltiečių pabėgėlių stovykla. Laimingu sutapimu ši stovykla buvo dar menkai aprūpinama, todėl nedaug ką mūsų nauji šeiminkai mums galėjo pasiūlyti. Puodas šutienės su svogūnų kvapu ir dar kiek konservų, nejieškant ko nors "mandresnio", sudarė pirmąją mūsų vakarienę laisvėje. Gavę kokio sunkesnio ir riebesnio maisto, tikrai būtumėm apsirgę. Svečiavomės čia bent tris dienas. Rūpėjo, už kelių šimtų kilometrų likusi šeima, kuri nieko nežinojo kur aš randuosiu.

Autobusų tada visai nebuvo o traukiniai eidavo nereguliariai. Mėginome keliauti, prašydami sunkvežimių šoferius, kad pavėžintų. Be didesnių bėdų, turbūt, užtrukus tik dvi dienas, vėl pasiekėme savo kaimą. Virš trijų mėnesių išbuvęs nuolatinais atvirame ore, be kepurės, iš šviesiaplaukio, beveik, pasidariau baltaplaukis. Sutikęs žmoną mėginau šypsotis, bet ji man jau vėliau pasakė, kad toji šypsena kažkaip nepritiko prie veido. Skaitydamas Rūkienės knygą apie Sibiro tremtinius ir jų gyvenimą, neturėčiau skųstis tais mažais nedatekliais trumpame, vos kelių mėnesių, bėgyje. Tai tik mažas lašelėlis jūroje to ką jie ten išgyveno. Tačiau, ateis dar keršto valanda.

Praeitis ateičiai!

KARALIUS—KUNINGAS

PETRAS BŪTENAS

(Pradžia Birželio-Liepos KARYJE)

Anksčiau čia buvo užsimintas mūsų karalių asmenvardynas nuo Lietuvos valstybės karalystės 1251.VII.17 metais prasidėjimo. Tam pačiam lietuviško asmenvardyno, bet jau tik *priešmindauginių* laikų, reikalui žr. plg. ir 1219 metais rytinių slavų metraštyje įrašytą Lietuvos valstybės tarpvalstybinę karinę sutartį su Valuinės kniažestva (Ir ta Valuinės kniažestva-kunigaikštija, Volynskoje kniažestvo, buvo valstybė karalystė.), taigi su ukrainietine Valuinės valstybe, o kaikam lygiai iš to pat meto Lietuvos valstybė tarsi dar ne valstybė (žr. *Karys*, 1968 m. 2 nr.), tokiems žmonėms net nė į žemėlapius akyliau nepažvelgus ir dalykų savarankiškiau nepatyrinėjus. Sutartyje yra mūsų kunigaikščių “karalių” (sen. slav. *kniāzi* sutartyje, o rus. *kniazjā* “kunigaikščiai-karaliai”; kad jie *kuningai-karaliai*, tai ir dar žr. analizę “Atsirado kunigaikštis” skirsnyje) net 21 asmenvardis. Ta sutartis, jei iš panagių tyrinėjama, daug istorinių ir etninių naujienų atskleisdama pasakytų. Tiesa, apie ją jau kiek daugiau ir savarankiškiau bei naudingiau yra parašęs V. T. Pašuto, Obrazovanije Litovskogo gosudarstva. Moskva, 1956 m. 338-9 p. Tyrinėtojai lietuviui kažkokiais nesuprantamais, turbūt, oficialumais vis dar tebepasuoja. Tiktai prieš kokius ketverius metus ponas Budreckis (*Karys* 1966 m. 2 nr. 35 p.) tai sutarčiai trumpai drūtai teprikergė tik “vieną prasmę-diplomatinę” priešmindauginės Lietuvos valstybės pradinės stadijos jieškojimo reikalams, bet Lietuvos valstybės net ir sulig šia data neišdrįsdamas pripažinti, kaip buvau siūlęs. Ir šitaip viskas kibo pakibo neaiškiam istorijos bei etnikos ore, kai nebuvo aiškinama. Ir vėl tylą dėl tos sutarties ir apie tą sutartį, — jau ketveri meteliai. Taigi, ta rimta epochinė ir iškalbinga sutartis pasiliko ir apytamsė, ir tartum buvusi nebuvisi.

O visdėlto ir aš, prieš tai ne kartą ir po to rašęs apie šios sutarties naudingumą ir Lietuvos valstybės jau buvimą prieš 1219 metus konstatuoti, šitaip esu neversdamas privertęs ir istorikus jaja bent kartais pasidomėti, — taigi, galgi turiu teisę vėl atsiliepti ir šikart paskelbti šio to dar ir daugiau, kad tos labai svarbios sutarties

turinys ne vien “diplomatinę prasmę” pasako, bet ir pvz.: a) kad ji, taip, yra diplomatinės prasmės net ir *tarptautinė* ir net *dviejų valstybių* (Lietuvos ir ukrainietiškos Valuinės) sutartis; b) ji net *karinė* sutartis; c) ji gana rodo Lietuvos valstybės politinę padėtį ir lietuvių tautos ploto gynybos strategiją; d) Lietuvos valstybės rytų ir pietų politines opas; e) iškelia jau ir Lenkijos aiškų grobuonišką susiinteresavimą Lietuvos valstybės ir baltų pietinėmis periferijomis (svarbiausia jotvingių-sūduvių-polexianų Polesia, mūsų istorikų nesuprantamai vadinama nesamu, taigi ir neistoriniu “Palenkė” pavadinimu; gi čia anksčiau jau buvo užsiminta, kiek Lenkijos valstybė “unijškai” iš Lietuvos valstybės atplėšė sau vis net nelenkiškų žemių); f) nurodo Lietuvos tautovardį ir Lietuvos valstybės sričių vardų; g) XIII amžiaus pirmąjį ketvirtį (net to amžiaus pat pradžia) skelbia ji jau kaip Lietuvos valstybės; h) rodo Lietuvos valstybės administracinę valdomąją santvarką; i) iš tos sutarties numatomą to meto Lietuvos valstybės plotą pažymi; k) Lietuvos valstybės kunigaikščių (ar kniazių “karalių”) laipsnius susako; l) Lietuvos valdovų seniausius skambiausius vientisinius ir sudėtinius asmenvardžius (dar nepaliestus nė slaviško “dzūkavimo-čeksavimo”) kalbiškai ir kiek galint geografiškai bei etnografiškai teikia apsvarstyti; m) kunigaikštę-karalienę lietuvę ir jos vientisinių asmenvardį duoda, tai praverčiant ir Lietuvos valstybės santvarkos apibūdinimo reikalams; n) ir dar kitką.

Siemet lygiai 14 metų, kaip ta sutartis čia užjūryje, kad ir nepilna, paskelbta lietuviškai versta. Be anos čia minėtos jos “diplomatinės prasmės”, apie šią sutartį daugiau nieko naujo neatsirado lietuviuose.

Paskelbiau iš šios sutarties turinio. Gal susidomės rašyti ir istorikai. O po to, jei matyčiau dar prireikiant, kaip skaitytojų atstovas ir nuo savęs šio to pridėčiau. Dabar galima pilietiškai patogiai palaukti ir dėl tos sutarties, ir dėl kuningų-karalių bei kunigaikščių, autoritetams ramybės tuo tarpu nedrumsčiant.

LIETUVOS VALSTYBĖ

Ją reiktų šitaip suprantamai skirstyti ir vadinti laikotarpiams:

Lietuva valstybė

nuo savo susikūrimo ligi 1795 metų trečiojo, paskutiniojo, padalinimo ir po 123 metų trukusios okupacijos 1918.II.16 metais atsikūrusi vėl su savo Vilniaus sostine bei tebesanti, nors Sov. Rusijos ir okupuota; žr. *Karys* 1968 m. 1 nr. 5 p.:

- I. *Lietuvos valstybė priešmindauginė*, valdyta karalių, lietuvių gal vadintų *viešpačiais*, ar valdovais, ar ir dar kaip kitaip prieš *karaliaus* titulo atsiradimą;
- II. *Lietuvos valstybė karalystė*, valdyta karalių, nuo 1251.VII.17 metų pradedant karūnuoju karaliumi Mindaugu:
  - 1) *Lietuvos valstybė karalystė*, valdyta karalių ligi 1569 metų Liublino unijos;
  - 2) *Lietuvos valstybė karalystė*, taip pat valdyta savųjų karalių, bet įeinanti į "Lietuva ir Lenkija valstybė" sąvoką dar ir su unijiniu karaliumi.
- III. *Lietuvos valstybė respublika* irgi su Vilniaus sostine, seimu-parlamentu ir prezidentu, atsikūrusi 1918.II.16 metais.

Pirmas priedas

Magnus Ducatus Lithuaniae pavadinimas bus nuo 1385.VIII.14 metų Kriavo akto (J. Švoba, — Dirva 63 nr.) = *Lietuvos Didžioji Kunigaikštija* (DLK), valdyta savųjų karalių, bet nesakant "Didžioji Lietuvos Kunigaikštija", ar ir "Didžiosios Lietuvos Kunigaikštija", kad nesuspainiotų su sąvokomis *Didžioji Lietuva* ir *Mažoji Lietuva*, kurios abi pastarosios tokios ir yra, sudarydamos *Lietuvą*. Į "Magnus Ducatus Lithuaniae" sąvoką neįeina Lietuvos valstybė priešmindauginė ir iš dalies Lietuvos valstybė karalystė, valdyta savųjų karalių, o toks įvardas galutinai įsigalėjo nuo Jogailos ir Vytauto D. laikų (LE.IV.521). Beje, o kur pvz. "*Minor (Ducatus) Lithuaniae*"? Taigi svetimųjų politinio išsifilosofavimo "Magnus Ducatus Lithuaniae" sąvoką ir įvardą reiktų užmiršti bent kasdieniniam vartojimui. Bet būtų pravartu ir įdomu, kad jos reikalu kas nors, turįs visus Lietuvos istorinius žemėlapius, net ir parodose susenusius ir neprakalbintus išsklotus nublukti, iš jų metrikiškai išrašytų panašius ten pavadinimus ir aprašytų, kaip ten nevienodai ir visai įvairiomis kalbomis ta mūsų Lietuva vadinama.

Liet-uv-à 3a, *liet-ùv-is*, -ė 2, o šaknis *Liet-* iš *Leit-*; žr. "Piliakalnių valstybė" skirsnį. Priesaga *-uv-a* yra grynai lietuviška, randama ir vietovardžiuose bei bendriniuose žodžiuose. Latvių *Liet-*

-av-a "Lietuva" su priesaga *-av-a*, kurią žodžiuose turi ir prūsų, kuršių, lietuvių bei žiemgalių kalbos, žiemgalių kalboje buvus ir *-uv-é* priesagai (žr. *Karys* 1968 m. 1 nr. 7 p.), o tai rodo, kad lietuvių ir mirusių žiemgalių tautos istorijoje buvo tiesioginės kaimynės ir net sutartinai bus kūrūsios Lietuvos valstybė. Priesagą *-av-* vokiečiai irgi turi: *Lit-au-en* "Lietuva", kur kamienas *Lit-av-*. Latvių tautovardis *leit-ís* "lietuvis" ir šandie tebeturi senąją *leit-* šaknį. Iš Vakaruose nelietuvių senovinių raštų, kad ir nepilnai, vistiek dar matome šį tautovardį esant *Leit-ís* *Liet-* šaknies; tą patį paliudija ir įvairūs baltų žemės vandenvardžiai ar ir kitokie vietovardžiai.

Bet slavų, germanų (vokiečių...) ir lotynų kalbose tėra jau tik šaknis *Lit-*: netekusi dvibalsio, ji yra naujausia lytis. Lotynų *Lith-u-an-i-a* žodyje baltiškumą terodo tik *Lit-u-* iš *Lit-v-* (taip ir slavų) iš kamieno *Liet-uv-*: *Liet-uv-a*, o kitkas tėra lotyniškai ir vėlyvai. Vokietis misionorius Bruno-Bonifacas 1009 metais In Confinio Russiae et Lithuae regionum mortyrificatus est — Rusijos (vairaginės *Rus'* "Rusės") ir Lietuvos *valstybių* riboje yra nužudytas (žr. *Karys* 1966 m. 7 ir 8 nr.). Ši žinia sako, kad: a) 1009 metais Lietuva buvo jau valstybė net prieš 242 metus prieš 1251 metais Lietuvos valstybės paskelbimą karalyste; b) šiuo Vakarų Europa pirma kartą skelbia *Lietuvos* vardą ir Lietuvos *valstybę* ir c) lot. *Lithua*, t.y. *Lit-v-a* su pošakniu *v* (kaip ir slavų) iš **Liet-v-a* su priesaga *-uv-* *Liet-uv-a*. Taigi, lot. *Lithua* lytis yra juo senesnė už lotyniškai apipriesagėtą *Lith-u-an-i-a* lytį. Ir "Magnus Ducatus Lithuaniae" įvardas (formulė) yra net nepalyginti naujesnis ir dėl to (Magnus) *Ducatus* žodžio pavartojimo, nes pvz. jau 1009 metais, matome, Lietuva yra skelbiama *valstybe*, o ne koku *dukatu* — vadija, karvedija.

Antras priedas

Ir svetimiems rašant, reiktų vartoti Lietuvos valstybės visiems laikotarpiams tik *karalius* "cuning-kuningas, viešpats, valdovas, rex, king, korol', król" įvardą, o ne: a) *princas* 1 (lot.-prc.) — lot. princeps, lat. princis, angl. prince, vok. Prinz ir Fuerst, rus. princ, karaliūnas ir kunigaikštis (LKV), karalaitis, karalius ar imperatoriaus sūnus ir b) ne *kunigaikštis*. Taigi, minėtajam reikalui visiškai netinka visi trys įvardai: kunigaikštis, princas ir dukas (dux). Lengviau suprasti ir susikalbėti, kada viskas savo paskirties vietoje. Kalbame gi apie Lietuvos valstybę ir jos galvą.

Trečias priedas

Yra įvardai: *Didžioji Lietuva*, *Mažoji Lietuva*, poeto kun. Kristijono Donelaičio vadinama tik *Lietuva*, šių abiejų Lietuvių epitetais neskirsiant; *Priešmindauginė Lietuva*, *Mindauginė Lie-*

tuva, Pomindauginė Lietuva; Nepriklausomoji Lietuva; Okupuotoji Lietuva, kaip dabar Sos. Rusijos okupacijoje.

Lithuania Propria yra nuo 1566 metų, išvertus vadinama "Tikroji Lietuva", nors šis įvardas ir šitokia Lietuva dar nėra kaip reikiant aprašyta istoriškai ir etniškai, net ir politiškai. Ji tik Didžiojoje Lietuvoje, o pvz. J. Andriaus 1965 metų Lietuvos žemėlapyje ji nevisa parodyta. Ji atsirado veik prieš pat 1569 metų Liublino uniją, kada ne tik Rusija, bet nusižiūrėdama ir Lenkija jau buvo iš Lietuvos valstybės atplėšusi daug žemių, turėjusių baltiškųjų, ir lietuviškųjų, plotų. Taigi, jei ji yra *Lithuania Propria*, tai turi būti etniškai kur kas platesnė. Svarbu etnografiniai faktai, o ne kokių visiškai pašalinių ir net užsieninių veiksmų diktatai. Užtat tokios aiškios neiškybės ir mūsų žemėlapiu kurtas sumaišys. Pagaliau, dar, sakysime, ir visos Mažosios Lietuvos nelyginant "*Lithuania Propria*", o M. Lietuva kur kas senesnė yra už D. Lietuvos įvardo "*Lithuania Propria*" atsiradimą. Gi visa betkur esanti Lietuva po vienu stogu. Tokią visą sveiką Lietuvą ir inkime kaip šeimininkai, o ne kaip svetimųjų istoriosofijų "svetimųjų vėjų pučiami" liokajai. Lot. *proprius*, *-a*, *-um* — tikras, nuosavas, tvirtas.

PS. Laikraščiuose jau gavau (1970.IX.15), kam rašau *Lithuania*'os *Propria*'os km., nors ten nebuvo patarta, kaip man rašyti. Bet reikale esu spausdinęs ir *Lithuania Propria* gl., *Lithuania* oje *Propria* oje vt. Turėčiau jaustis, turbūt, nusikaltes, kad šitaip norėjau to įvardo istorinę lotyniškąją lytį išsaugoti tokių straipsnių reikalams, kad, antra, ir skaitytojams būtų aišku ir suprantama. Linksniuoti *Lithuania Propria*, *Lithuania Minor* ir pan. įvardus, kaip pvz. žodžius *Mažoji Lietuva*, *gili sietuva*, neapsiimu. Jei rašyčiau pvz. kad ir beletristikos dalykus, tada galgi kartais ir pamėginčiau, pvz.: Lituanijai *Proprijai* (ir *h* išleisdamas)... , Lituanijai *Minorai*, Lituanijoje *Minoroje* ir tt. Paisant patarimo, nuo šiol, kol vėl kam jau kitaip užkliūsiant, gal ir pamėgintina rašyti maždaug šitaip: *Lithuania Propria* žemės ribų klausimas yra aiškus; dzūkų žemė *Lithuania Propria* šalyje slavai irgi ėmė kolonizuoti ir tt. — Prieš tai reikėjo panagrinti to pat reikalo *Lithuania Propria* (spausdinta mažąja p raide) LE. XVI 293p., o tai yra ir enciklopediškai, ir buvo jau net prieš 12 metų.

Rašau reikale *Senoji (Sen.) Lietuvos valstybė* (ne *Senosios Lietuvos valstybė*), — suprask, nuo jos pat pradžios ligi 1795 metų trečiojo padalinimo. Kiti ją vadina *Istorinė Lietuva* kiek neperaiškiu pavadinimu. O jei nebūtų buvę anų trijų valstybės padalinimų, t.y. valstybė nebūtų buvusi panaikinta, tai kaip ji tuokart būtų buvu-

si vadinama: ar irgi *istorinė Lietuva*? Tie padalinimai neapsprendžia reikiant *istorinė* (Lietuva) epiteto. Kas kita, kai sakai: *Senoji Lietuva* (valstybė, valstybė karalystė) ir *Atsikūrusioji Lietuva* (valstybė respublika), ir todėl epitetui *istorinė* (Lietuva) vietos nebepalieka.

Prūsų Lietuva įvardas nereikalingas, jei sakome etniniu pavadinimu *Mažoji Lietuva*, kaip ir reikia. Pagaliau, ar tikrai jau įsitikinta, kad M. Lietuvoje senų senovė iš vakariečių baltų *prūsų* ir gyventa aborigenais-autochtonais? Bet rytiečių baltų *lietuvių* ten tai tikrai gyventa ir tebe gyvenama normaliais baltiškiosios etnikos keliais. — Toliau, kas vadina M. Lietuvą *Prūsijos Lietuva*, tai toks įvardas tik pasako, kad ta "Lietuva" buvo ordininėje politinėje administracinėje Prūsijoje=lot. Prussia, vok. Preussen, kuriai priklausė ir Klaipėdos sritis, tesanti tik Lietuvos Žemaitijos pietvakarių kampas ir nestovinti M. Lietuvoje. Bet Prūsijos-Prussia-Preussen politinis amžius jau senokai pasibaigė, o etnografinis *Prūsos* įvardas-tautovardis ir šandie mokslui gyvai tebereikalingas, pvz. norint ir Prūsų bei M. Lietuvą rimtai ir nebeužsikertant pradėti etniškai tyrinėti visais atžvilgiais. — Ir dar toliau. Dabar kitas "iš patriotizmo" galėtų imti pradėti vadinti rašyti ir pvz. "*Prutėnų Lietuva*", irgi "patriotiškai vengdamas *Mažosios Lietuvos* pavadinimo, kai, matyt, patriotiškai jau imama rašyti: "mes (naujieji) prutėnai", suprask, tokie lyg ir nelyginant prūsai. Bet kai *prutėnai* pavadinimo normalaus niekadados nebuvo (tėra tik *prūsai* 1, o "*senprusių*" irgi nėra ir nebuvo), tai ir "Prutėnų Lietuvos" ar ir kokios "Prutėnijos" nėra prasmės ir reikalo išgalvojinėti. Tokius pikantiškus reikalūškčius gal tik skrajūnams poetams palikite pažaisti, nusiaušinti, pasigirti. Trumpam yra buvę neperseniai ir nelyginant "antikiškai-antikos" lot. *Prutheni*, *Pruteni* "prūsai", ir todėl *prut-en-i* būtų lyg ir lietuviškai *prut-ėn-ai* ar *prut-in-ai* (ne *prut-ėn-ai*), o net abejaip šitaip lietuviškai rašyti nėra negalima; nereikalingi nėra *prutėnai*. Jokie "prutėnai-prutenai-prutinai ir senprūsiai-altpreussenai" nepriveiks išjoti seno ir tikro *prūsai* 1, tautovardžio. Žr. plg. K. Būgos raštų prūsiskuosius reikalus, LE-iją ir Karys 1965 m. 6 nr. 168-171 p.

Ketvirtas priedas

Negali būti šitokių nenormalių įvardų lietuvių tautos ir jos Lietuvos reikalams svarstyti ir aiškinti, ir žr. plg. šio skirsnio pradžioje Lietuvos valstybės suskirstymą laikotarpiais:

a) *Lietuvos TSR* (Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika. Kodėl ne bolševikinė, arba komunistinė, jei ji tokia dabar?), rus. Litovskaja SSR (Litovskaja Sovetskaja Socialističeskaja Respublika Sov. Rusijos diktatūrinėje koloniza-

cinėje imperijoje, oficialiai vadinamoje Sojuz Sovetskich Socialističeskich Respublik, neįrašant, kad ji iš tikro tik bolševikinė-komunistinė, diktatūrinė ir kad ji vien rusškaja-velikorosskaja valstybė, nes, mat, tai yra vien velikorosų-rusų-moskvičių diktatūros sovietiskame junge). Toliau irgi tas pats: *Tarybų Lietuva*, arba *Tarybinė Lietuva*. O priekergas *tarybų* ar *tarybinė* “sovetskaja” tėra okupantės Maskvos primestas okupuotiems lietuviams ir visiems baltams bei pabaltiečiams aneksiniais, rusifikaciniais ir ekspluataciniais tikslais; antra vertus, priekergai “TSR, tarybų, tarybinė-sovietiskaja” pasako, kad Lietuva - Lietuvos valstybė respublika yra Sov. Rusijos tik rusinamoji, kolonizuojamoji ir ekspluatuojamoji *kolonija*, kaip Sov. Rusijos ir kitos ne rusų “respublikos” (Sov. Rusijoje yra kur kas mažiau rusų, negu ten kitų visų pavergtųjų tautų gyventojų.) ir kaip Mažoji Lietuva - Karaliaučiaus sritis. Carinėje Rusijos imperijoje Lietuva, Latvija ir, galima sakyti, Estija tokiu pat okupaciškuoju tikslu buvo vadinamos tik Sievero-zapadnyj kraj — “Žiemvakarių kraštas”. Gi po 1945 metų Potsdamo “trijų didžiųjų” nepabaigtinės konferencijos *M. Lietuva - Karaliaučiaus sritis* jau perkrikštyta taip pat rusiškai tarybiškai - sovietišškai juodašimtiškai “Kaliningradskaja oblast” Leningrado (=Sankt-Peterburgo) karinės srities žinioje;

b) Pramanų nėra: Buržuazinė Lietuva, Kapitalistinė Lietuva, Ponų Lietuva, Kolchozinė-Sovchozinė Lietuva, Proletarų-Proletarinė-Proletariato Lietuva, nes tai ne tik juokinga, bet ir visai beprasmiška bei propagandiška negalvojantiems žmoneliams apgaulinėti;

c) Nėra Lenkijos, Vokietijos, Rusijos ir pan. Lietuvos; nėra ir Kauno Lietuvos ir Vilniaus ar Vilnijos Lietuvos, kaip kad šovinstai lenkai vadindavo ir kartais dar vadina. O Vilniaus sostinė pasako, kad ji yra visos Lietuvos arba Lietuvos valstybės sostinė;

d) Kas, kaip štai dabar dažnai pasitaiko, Lietuvą vadina tik *kraštas*, rus. kraj, angl. country, užatlančio lietuviai rusiškuodami *krajus*, anglosaksišku “kontrės” pavyzdžiu pasekdami, tas arba sąmoningai vengia *Lietuvos* vardo kaip kenkėjas, arba jau svetimaip galvoja, arba pasi-nešęs yra Lietuvą pajuokti, arba gal jau pasi-šaudamas savo nepabaigiamą politinę išmintėlę publikai pademonstruoti;

e) Nėra ir *Geografinė Lietuva* įvardo, nes tai būtų beprasmybė prie *geografija* sąvokos, ir, galop, šitai dar nieko gero ir tikro nepasakoma, — nulis. Nėra ir *Etnografinė Lietuva* įvardo, ir jo net nereikia, nes pats *Lietuva* kraštovardis-tautovardis nusako lietuvių tautos etnografinį plotą. Tinkami ir suprantami įvardai yra *Lietuvos etninis*, arba *etnografinis*, *plotas* ir *Lietuvių tautos plotas*; žr. Karys 1970 m. 5 nr. 129 ir kt. psl.

Penktas prierasas

Yra įvardai: a) *Lietuvos valstybės sienos*, o reikale detalizuojant — Lietuvos valstybės karalystės sienos ir Lietuvos valstybės respublikos sienos (valstybingumas) ir b) *Lietuvos etninės*, arba *etnografinės*, *ribos* (ne Etnografinės Lietuvos ribos), kurios, žinoma, yra daug platesnės už Lietuvos valstybės respublikos šiovias ar tokias sienas. Įvardas “istorinės sienos” atkrenta. Reikia susirankioti ir smulkiai istoriškai-etniškai aprašyti visur visus lietuvių tautos etninio-etnografinio ploto ypač periferijas, nieko neužslepiančias ir nepraleidžiant, ko ligi šiol mūsų dar nėra padaryta ir, atrodo, dar jokių įstaigų nesusirūpinta daryti, nors žemėlapių ir gaminama vietomis kaip pakliūva. Be šitokio atliksimo darbo ir Lietuvos etnografinių ribų žemėlapiu apsunksa ir Lietuvos valstybės respublikos valstybinių sienų nustatymas bei jų gynimas. Tą gynimą apsunksina štai dabar ir “*mirusios etnikos*” įsikandimas net ir mūsų autoritetuose, ir žr. toliau.

Dabar iš kaikiurių autoritetų nugirsti tikrai mandrią naujieną: sinonimus *mirusioji etnika*, arba *negyvoji etnika*, rimtai niekur nepaaiškinant bei neparodant, kas tai per paukštis ir kam tai reikalinga bei naudinga. Jei “didiesiems” t.y. galingosioms konglomeratinėms valstybėms, toks liūdnam pikantiškas įvardas reikalingas ir naudingas, — prašau, ponuliukai, nes jiems ginklas ir prievarta tokią jų patogybės “etniką” nustatinėja. Bet baltų teritorija ir lietuvių tautos ploto etnika tik jau žinomos, tai užtat reiktų tyrinėjant paprakaituoti, kol ją patirs ir įsisavins. Kabinetiško filosofavimo čia nereikia. Gi dabar, suprask, *mirusioji etnika* (=negyvoji etnika), esą, skelbianti, kad ten ir ten lietuviai pvz. jau nutautinti, nuo savęs pridėsiu konkrečių riebalų: net į Sibirą ištremiti ir tebetremiami, ir net po visą pasaulį išbarstyti, ir net nebevisiems buvusiems į rusų-velikorosų verčiamojo darbo stovyklas ištremitiems ir šiaip taip gyviems išlikusiems bei nepelnytą bausmę atkentėjusiems lietuviams, ir net Sov. Rusijos gilumoje atitarnavusiems kareiviams lietuviams nevisiems leidžiama grįžti į Lietuvą kaip į savo gimtinę ir tėvynę . . . — ir todėl, esą, Lietuvos valstybė respublika į savo tokias kokias “mirusiąsias” juostas nebeturinti kaip bepretenduoti. Kur tokių juostų numirėlių esama? Prašom išdrožti visą tiesą įrodomai! Sakysime, kažkur Lietuvoje yra kokia X juosta kaikam jau vad. “mirusiosios etnikos”. O kas gi svetimas turi teisę į tokią juostą pretenduoti? Matai, prie kokios šumnystės protelių jau privažiuta! Žiūrėk, toliau bus dar gražiau. Čikaga jau skelbiama lietuvių sostine. Žemaitinė Šiluva pranešama Lietuvos centru, ir tikėk tu, žmogau, šitokią geografiją - etnografiją. 1966 metų vilniškėje. “Mažojoje Lie-

tuviškojoje Tarybinėje Enciklopedijoje” netyčia aptinkti lietuviškų kaimų, 1921 metais Lietuvos ir Latvijos valstybių respublikų sutartimi pasilikusių mūsų pusėje, kaip kad net ir nuo seno būta, o dabar prie Latvijos TSR prijungtų, tartum kaip “mertvaja etnika”. Vadinasi, “tebeprovijamas” lietuvių tautos plotas iš visų pusių ir vis tik tarybiškai-sovietiškai maskviškai iš slavams patogios “mirusiosios - negyvosios etnikos” koncepcijos. Algirdo Budreckio Lietuvos žemėlapių projekte, — Karys 1967 m. 7 nr., yra angl. *Dvoretz*, šiaipjau tik nesenu būdžiavinių laikų rus. *Dvoretz*, lenk. *Dworzec* (pastarasis, turėdamas vėliau atsiradusį *z*, taigi “padzūkuojamai” tariamas: *rz* tariamas kaip *ž*, betgi svarbiausias šaknis garsas *r*, o ne visiškai vėlyvas *z*), o panašiam 1968 metų J. Andriaus Lietuvos žemėlapyje įrašytas nesamas ir negalimos žodinės lyties *Dvožec* (nėra *Dvož-* šaknies, o yra šaknis *Dvor-*); tas ten nesenas slaviškas vietovardis rašytinas *Dvor-éc-as 2*, nes nuo rus. *dvor-ec* “rūmai; čia dvaro rūmai”; to bažnytkaimio šiaurinėje pakluonėje tuose žemėlapiuose išprojektuota Lietuvos pietinė siena ten tuoj į pietryčius nuo Naugarduko aps. (buv. Slānymo aps.) Zietelos miestelio, aplink dar lietuvių kraštas, o, matyt, dėl to pabaisos “Dvožec’o” autoriai jau bus ten beturi “mirusiąją etniką”; jei ta apylinkė į Lietuvą jų neįjungta, tai gal buvo nesumesta pasidairyti į įvairių tautų išleistuose smulkiuosius žemėlapius; ten nuskriaustas ir visas Zietelos valsčius, o vienas iš seniausių, svarbiausių ir ryškiausių Sen. Lietuvos valstybės centrų Naugardukas su savo plačia augštuma ir jos ištiniais pašaliais žemėlapininkams sunkiai leizgyvis brenda iš jų pasigriebtos “mirusiosios-negyvosios etnikos”. Ir tt. — Kur, taigi į kokią “naują etniką” būtų buvusi išgrūsta Lietuva (visas Pabaltijys), jei Vokietijos nacinis-hitlerinis reichas būtų karą laimėjęs? Stalino-Molotovo ir Hitlerio - Ribbentropo 1939 metų viešąją ir slaptąją sutartį Pabaltijo valstybėms kaip kolonijoms pasidalinti po 31 metų jau aprobavo tą pačių Sov. Rusijos (čia ir prozelitinės Rytinės Vokietijos) ir Vakarinės Vokietijos 1970 metų sutartis. Jau laikraščiai tuo tarpu dar neperdrąsiai rašinėja, kad po šios sutarties ratifikavimo visoms Pabaltijo valstybėms respublikoms, Sov. Rusijos okupuotoms, ateina baisiausias “mirusios-negyvosios etnikos” valandos, o apie kitokias vis priešbaltiškas politikų kombinacijas dėl visko žr. “Vėl sienos”, — Karys 1968 m. 1 nr., o toliau, ar kam patinka, ar nepatinka, dar žr. “Laiminga pagava”, — Karys 1968 m. 6, 7, 9, 10 nr. bei 1970 m. 1 nr. O lauktina ko? Gi jei jau laikam net ir aisčiuose-baltuose atsiranda “mirusioji-negyvoji etnika”, tai, žiūrėk, kitam ten ims atsirasti ir pvz. “atgimstančioji etnika”, “leizgyvė etnika”, “naujoji etnika”, ar ir dar kokia

išpoezintoji ar išpolitikuotoji hitlerinė, sovietinė, polonofilinė. O visdėlto “mirusiosios-negyvosios etnikos” adoratoriai, turbūt, žino, ko gudai, kurs-tomi Kremliaus, užsimeta aplink Vilniaus sostinę ir nuo jos į vakarus, svajodami sapnuodami, turbūt, “naująją etniką - bieloruskąją”, ir rimtai kritiškai žr. Br. Kvilklis “Mūsų Lietuva” I. 1964 m. 9-26 p. atitinkamus sovietiskus žemėlapius; taip pat LE-ijos XV t. 1968 m. “Lietuvos TSR” žemėlapius irgi be enciklopedinių redaktorių komentarų; Karys 1970 m. 5 nr. “Etniką griaua” skirsnį 136-7 p. Čia pateikiamas šiam kartui paskutinis “mirusiosios-negyvosios etnikos” iliustracinio šedevro pavyzdys yra “Lietuvos TSR” rytinės tarybinės-sovietinės sienos ryškiausias, bet ir juokingiausias “Dieveniškų spenys”. Ir kokia gi kam “mirusioji etnika” aplink tą lietuviškiausią spenį, apie kurio kaimynysčių etniką iš mūsų autoritetų dar niekas nė pusės etnografinio žodžio įrodomai neparašė? O kas iš “mirusiosios etnikos” užsiminėjų kur ką yra parašęs tikrai pozityviai pvz. apie Lenkijos mocarstvos baltų teritorijoje koridorių koridorius ir trikampių?

Šeštas prierasas

Vilnius 1, ne Vilna, Wilna, — visų laikų Lietuvos sostinė ir lietuvių tautos bei jos ploto centras, ir visokiomis kalbomis tegali ir teturi būti vadinamas tik *Vilnius*. *Kaūnas 2* buvo laikinė Lietuvos valstybės respublikos sostinė, svetimųjų šantažo prieš Lietuvos valstybę respubliką laikuose ir keliuose. Bet nėra pvz. *Čikagos* sostinės nei Lietuvai, nei lietuvių tautai. Suom cuique!

O TOLIAU?

Kaip ką toliau darys autoritetai su *karaliaus - kuningo* ir *kunigaikščio* titulais (gal ir monarcho ar net imperatoriaus) Lietuvos istorijoje praktiškiems istorinio susikalbėjimo reikalams, tai yra jau kitas ir neatspėjamas dalykas.

Betgi, nors Jonas Švoba jau plačiai ir apyplniai parašė rūpestingai, turint omenėje ir kitų rašymus nuo 1962.VI.23 metų, — Lietuvos *karaliaus-kuningo* ir *kunigaikščio* sudėtingos bei reizglios bylos tyrinėjimas dar nėra baigtas visuotinai istoriškai, etniškai, kalbiškai ir politiškai.

Bent nuo 1883 metų “Aušros” ir šitokiais klausimais buvo net uoliai ir gerokai rašinėjama, — su pertraukomis net ligi 80 metų. Dabartiniai rašantieji (Jie išvardinti yra Jono Švobos straipsnyje.) ano praeitinio laikotarpio rašiusiųjų ir šiam titulų klausimui jų parašymų dar veik nepalietė; pvz. nepalietė nė visų senųjų istorinių bei kitokių žemėlapių ir visų istorinių bei diplo-

ŠEŠUPĖ

Baladė

J. V. SŪDUVAS

*Tenai, kur Šešupė, visų numylėta,
Pureno lietuvis žemele tėvų.
Motulė ten pasaką sekė sūneliui
Apie pilies kalną galiūnų savų.*

*“Jei priešas piktasis mūs laisvei grasintų,
Tai raitelis baltas išvestų kovon
Senovės galiūnus, kur pilkalny miega
Ir laukia tik ženklų išeiti švieson!”*

*Ir bėgo taip dienos. Sūnelis išaugo.
Paguoda jis buvo ir džiaugsmas tėvų.
Atsiminė visad jis sakmę motulės,
Nors ji jau ilsėjos kalnely kapų.*

*Gražiųjų, saulėtų metelių ten pyne
Nusinešė jūron Šešupės banga.
Ir sodai žydėjo gimtinėj sodyboj,
Ir laimę sau pyne jaunoji šeima.*

*Pamilo jaunuolis milžinkapį vieną;
Sėdėjo paunksmėje medžių senų.
O sutemoms šydą beskleidžiant pašlaitėj,
Jis klausės žavingų lakštučių dainų.*

*Birželio žieduos vieną vakarą tylų
Rymojo jaunuolis, jį supo svaja.
Pro pilkąjį rūką jis raitelį baltą
Pamatė ant kalno augštai danguje.*

*Jam širdį suspaudė regėjimas šitas.
Nelaimę jaunuolis pajuto tautos.
Rytinėj padangėj perkūnai sugriaudė,
Nors nedrumstė audros mėlynės žydrios.*

*Ir, kalnui sujodus, į srovę nugriuvo
Statusis jo šlaitas iš pusės rytų.
Pabūgo ir upė ženklų nematyti,
Nerimdama blaškės tarp savo krantų.*

*Neveltui žaibavo ir pilkalnis griuvo.
Neveltui Šešupė paslydo vagoj.
Tai priešo siaubingo pulkai nematyti
Užplūdo mūs šalį birželio dienoj . . .*

*Kartu ir nelaisvė su jais atkeliavo,
Ir žengė lietuviai trėmimų keliu.
Krauju partizanų nutiško sodybos,
Nutiško ir gėlės pakrančių žalių.*

*Žibutė pražydo ant karžygio kapo
Ir stiepias į saulę po laisvės kovų.
Nuo amžių skubėdama, kalba Šešupė
Lietuviui, purenančiam žemele tėvų:*

*“Neverki, tėvyne, žaizdas aš tau plaunu
Skaidriąja banga, kaip viltis, amžina.
Kovoj dėlei laisvės daug kraujo praliejus,
Vėl kelsies didinga, graži ir jauna!”*

matinių dokumentų bylojimų. Bet pačio titulų klausimo projekto jau esama ir suregistruotų gerokai nuomonių jau žinoma.

Tik dar reiks susilaukti to viso reikalo visuotinio sintetinio istorinio-etnografinio ir kartu politinio tyrinėjimo. O šiaip jau to visko reikia ir baltų bei Lietuvos pilnai tikrai istorijai.

• •

ATSIPRAŠYMAS

Ta pačia próga gerbiamiems skaitytojams pranešu, kad “Paskutinis žodis (dar vieno žemėlapių sutiktuvės)” straipsnį, — Karys 1970 m. 5 ir 6nr., toliau turėjusį nurodinėti ir aiškinti J. Andriaus 1968 metų žemėlapių jau kitokias įvairias klaidas, ar kokius netikslumus, tuo tarpu iš-

simoka pertraukti, paliekant galioti tai, kas aname mano traipsnyje jau yra išspausdinta.

Mat, neseniai (1970 m. vasarą) netikėtai teko patirti, kad to pat autoriaus tas pats žemėlapis ar trečioje savo stadijoje, taigi jau kur kas didesnio formato esąs spausdinamas ar išspausdintas, kuris, reikia laukti, galėtų būti jau reikiamai ištaisinėtas ir kuris, esą, turėsiąs net solidų platų ribų bei sienų ir tt. spausdintinį aprašymą, kaip ir reiktų.

Jei šios pastarosios stadijos žemėlapis būtų jau kaip reikiant išstobulintas, tai nebeliktų man laikraštyje bespausdinti kokių jo taisymų, ir taip paliktų. Atėjus laikui, apie tai baigiamai ir pranešiu. Gal ir patys žemėlapiuškai teiksis laikiau šį tą reikalinga laikraščiuose nešykščiai paskelbti. 1970.X.1.

TREM TIES TRINITAS

Redaguoja —
 Š. P. Petrušaitis
 1561 Holmes Ave.
 Racine, Wisc.

VYTAUTĄ DIDĮJĮ PASKAITA,
 DAINOMIS IR LIETUVOS
 HIMNU PAMINĖJOME
 Tautos šventę įspūdingai
 Detroite atšventus

V. Mingėla

Kažkada, prieš 10-15 metų, porą kartų buvo atšvesta Rugsėjo 8 šventė. Tačiau, ilgainiui šią šventę nepriklausomoje Lietuvoje 1930 m. įvestą, lyg ir sumenkinome, nes buvo tradicija švesti tik Vasario 16 šventę.

Štai, šiemet jūros šaulių kuopa "švyturys" nutarė Vytauto Didžiojo 541-rių metų mirties sukaktį įspūdingai paminėti. Gražus, labai pavykęs, kultūringas ir patriotinės dvasios persunktas šventinis paminėjimas įvyko 1971 m. rugsėjo 12 d. Lietuvių namuose.

Šv. Antano parapijos bažnyčioje įvyko iškilmingos pamaldos, kurias atnašavo kun. Kazimieras Simaitis. Jis taip pat pasakė turiningą, gilaus įspūdžio palikusį, pamokslą.

Rugsėjo 12 d. sekmadienis bažnyčioje buvo tikrai iškilmingas, sakyti — didingas. Organizacijos — šauliai uniformuoti išsirikiavo prie altoriaus su septyniomis vėliavomis. Ir gausus būrys mokinių beveik prisiglaudė prie altoriaus, šv. Antano parapijos bažnyčia buvo kaip per atlaidus perpildyta.

Pr. Zarankai vadovaujant, visi susirinkę maldininkai nuostabiai gražiai giedojo, o ypač kai buvo giedamas Lietuvos himnas.

Po pamaldų, pusę pirmos, buvo tiek daug privažiavusių automobilių, kad visos vietos buvo užimtos ir teko automobilius statyti gatvėse.

Didžiojoje Lietuvių namų salėje jau nebuvo laisvų vietų — privažiavo, prigužėjo netikėtai tiek daug žmonių.

Buvo sukviestas gausus prezidiumas. Pirmuoju buvo pakviestas gen. J. Černius su poniu ir kiti, viso trylika žymiųjų organizacijų vadovų. Įneštos scenon vėliavos. Atsistojimu pagerbti žuvusieji už Lietuvos laisvę. Kun. K. Simaitis savo skaitytoje invokacijoje meldė Dievą grąžinti mūsų tautai laisvę.

JAV himną sugiedojo tikrai įspūdingai ir didingai Danutė Petronie-

nė. Akomponavo jai Regina Sližytė. Jūros švyturio kuopos pirm. lt. Mykolas Vitkus pakvietė scenon iš Klevelando atvykusią auksaburnę paskaitininkę profesorę Aldoną Augustinavičienę; jai dovaną — knygą įteikė LŠST c.v. pirm. V. Tamošiūnas.

Prelegentė kalbėjo iš širdies. Ji prirakino kelių šimtų klausytojų dėmesį. Tylu, tylu — ir musė girdetum lekiant... Prelegentė iškėlė patriotizmo vertybę. Nors nauji hipių papūsti vėjai labiau iškelia komunizmą, kosmopolitizmą bei internacionalizmą, tačiau nėra nieko iškilmingesnio, gražesnio ir šviesesnio kaip nuosakus patriotizmas, tėvynės meilė, visiškas pasiaukojimas savo tautos ir krašto labui, Lietuvos laisvei, Fabrėžė, jog mus likimas paskyrė politiniais pabėgėliais, kad taptume tobulesni, kad labiau mylėtume tėvynę, kad būtume labiau užsigrūdinę Lietuvos laisvės kovūnai. Tremtyje būdami, mes tapome kūrybingi. Lietuvių literatūra, menas pasiekė augšto lygio, pasklido visame pasaulyje. Reikia tik paskubėti išversti mūsų kūrinius į svetimas kalbas, ypač į anglų.

Toliau prelegentė palietė politinių pabėgėlių gyvenimą. Mes visą laiką gyvename dvigubą gyvenimą. Vieną darbo ir rūpesčių normą atiduodame Amerikai, o kita, jeigu esame lietuviai, atiduodame savo tėvynės ateičiai. Išėivija yra vargas, o ne prabanga. Bet vargas užgrūdina žmones. Politinių pabėgėlių vargas tai šauksmas gyvenime, arba žiburys tamsoje. Kiekviena tautinė šventė tai inspiracija Lietuvos laisvei pasiekti. Mes išnešėm gyvą patriotingą Lietuvą ant savo pečių. Tą didelį šviesų žiburį palikome Lietuvoj, o mažais žiburiais žiburėliais pasklidome visame pasaulyje. Tie pasklidę pasaulyje žiburėliai vis labiau ir labiau švies. Tie žiburėliai tai dalis išvykusios tautos. Nė vienas patriotas lietuvis neabejoja, kad ateis diena, kai Vasario 16 ir Rugsėjo 8 — Tautos šventės švėsimė savo Tėvynėje, nepriklausomoje ir suvereninėje Lietuvoje.

Audringų katučių plojimai ilgai, ilgai negalėjo nutilti paskaitai pasi-
 baigus. Štai kokių paskaitininkų mums trūksta!

Meninė programa

Po puikios paskaitos vėl buvome nustebinti menine programa. Programai vadovavo š. Kunigunda Kodatienė (LŠST c.v. moterų vadovė). Dainavo jaunas solistas Vidimantas Valatka. Jam akomponavo pianistė Vizgirdaitė. Solistas patiko klausytojams; jo balsas įdomus, iš tenoro pereinantis į baritoną. Solistas susilaukė tiek daug dėkingų katučių, kad jis, greičiausia, to nuoširdumo visai nesitikėjo.

Šaulė K. Kodatienė deklamavo savo eilėraščių apie Simo Kudirkos tragediją.

Girdėjome kartą Dainavoje dainuojant Windsoro studentų kvartetą. Ir anuomet jos savo dainavimu buvo visus sužavėjusios, o šįkart, po koncerto, jos tiesiog ovacijomis išlydėtos. Šiam vertingam kvartetui vadovauja Valerija Tautkevičienė. Kvartete dainuoja: Milda Pakauskaitė, Nijolė Giedriūnaitė, Rūta Čerškutė, Aldona Tautkevičiūtė. Akordeonistas — Andrius Čerškus, gerai grojantis ir jaunas vaikinai.

Dar gražiai ir geru tarimu, deklamavo ilgą eilėraščių Giedrė Sirutytė. Baigimei sugiedotas Lietuvos himnas.

Scenon sukviesti visi programos atlikėjai buvo apdovanoti orchidėjomis. Jūros šaulių švyturio kuopos pirm. lt. Mykolas Vitkus padėjo visiems programos atlikėjams ir taip gausiai, kaip į atlaidus, suplaukusiems svečiams. Be to, visos šios Tautos šventės rengėjų vardu, Jūros šaulių švyturys kuopos vardu, lt. M. Vitkus pakvietė visus svečius gretimoje salėje papietauti. Visi šios šventės rengimo rūpesčiai, darbai, išlaidos gulė ant vieno Jūros švyturio kuopos šaulių pečių. Tiesa, talkon prisidėjo ir tam tikras kiekis Stasio Butkaus kuopos šaulių.

ŠAULIAI DAINAVOS
 STOVYKLOJE

Darbo Dienos šventės išvakarėse, šaulių vadovybė ir šaulių šaudymo ekipos iš Amerikos ir Kanados buvo suvažiavę į Dainavos stovyklą: šaulių s-gos centro valdybos nariai posėdžiui, o šaudymo ekipos šaudymo varžyboms.

Šaulių s-gos c.v. nariai savo posėdyje sprendė aktualius organizacinius reikalus. Posėdyje buvo nutarta: išleisti vertingą veikalą neskelbiant premijų-konkurso, bet surasti autorių, kuris išgvildentų mūsų šaulių golgotos kelią, o taip pat mūsų lietuvių tautos genocidą. Tiems reikalams rūpintis buvo išrinkta komisija iš V. Tamošiūno, S. Kaunelienės, Jono Švobos ir M. Šnapščio. Vaikų žurnalą Eglutė nutarta paremti ir skirti \$25.00. 1972 m. nutarta organizuoti šaulių Kultūrinę Savaitę pas Tėvus Pranciškonus, Maino valstijoje. Tuo reikalu rūpintis pavesta Vanagaičio šaulių kuopos pirm. J. Stasaičiui. Posėdis praėjo pakilioje ir darbingoje nuotaikoje. Posėdžiui pirmininkavo SS pirm. V. Tamošiūnas.

Šaudymo varžybose šį kartą gerieji šaudytojai pasirodė silpniau, o silpnesni padarė pažangą. Šaudymo pirmenybėse vienintelį bronzos medalį "Geram šauliui" gavo Kęstutis Petrauskas, kiti — pereinamas taurės ir trofėjas. St. Butkaus šaulių kuopa laimėjo pereinamąją SS taurę. Vytauto Didžiojo šaulių kuopa laimėjo 2-rą vietą. Kuopos šaudymo vadovas yra V. Brazas. Nutarta rengti

sporto šaudymo varžybas Hamiltone, Kanadoje.

Dainavoje šauliai rado stovyklaujančius Neo Lithuania korporacijos filisterius ir studentus. Jie rytais ir vakarais pagerbdavo vėliavos. Iškeliant ir nuleidžiant vėliavas šauliai dalyvaudavo iškilnėse kaip svečiai.

Suvažiavimui vadovavo SS pirm. V. Tamošiūnas, stovyklai — M. Vitkus, o šaudymo varžyboms — V. Keturakis.

Posėdžio pasitarimai tesustiprina mūsų šaulišką veiklą, o šaudymo varžybos tepaskatina dar geriau šaudyti.

Algirdas Budreckas

ŠAULIŲ KUOPOS VEIKLA IR GEGUŽINĖ

Rugsėjo 12 d. O. K. Pautienių sodyje įvyko Klevelando Kar. Juozapavičiaus šaulių kuopos gegužinė ir valdybos posėdis. Tai buvo, bene, paskutinis piknikas šiais metais. Nežiūrint nevisai palankaus oro, gegužinėn atsilankė gausus būrys šaulių ir svečių. Ta proga kuopos pirmininkas pas save sušaukė kuopos valdybos posėdį, kuriame paaikškėjo, kad augant kuopos narių skaičiui, didėja ir šaulių veiklos darbas. Atsirado rei-

kalas valdybos narių skaičių padidinti ir pertvarkyti pareigas.

Spaudos ir informacijos reikalus buvo pavesta tvarkyti teisininkui J. Krygeriui, kuris yra žurnalistas ir Teisininkų draugijos Garbės teismo pirmininkas. Kuopos išdininku parrinktas A. Mikoliūnas, kuris, šaulių Centro v-bos pirmininkui pavedus, prieš 9 mėnesius sušaukė klevelandiečių susirinkimą ir tame steigiamajame susirinkime buvo įsteigta Klevelando šaulių kuopa, kuri dabartiniu metu smarkiai progresuoja darbu ir narių skaičiumi. Taip pat, į valdybą buvo kooptuotas šaulys K. Bruožis transporto ir parengimų reikalams.

Spalio 17 d. numatomas ir ruošiamas vėliavos šventinimas. Šventinimo iškilnės bus atliktos šv. Jurgio bažnyčioje. Kitos iškilnės įvyks parapijos salėje. Vėliavos krikšto tėvais sutiko būti: senas Lietuvos šaulys, muzikas Al. Mikulskis ir Irena Kapčienė, kuri yra ir šaulių vėliavos mecenatė. Muzikas Al. Mikulskis visas savo fizines ir dvasines jėgas atiduoda lietuvių ir Lietuvos labui. Čiurlionio ansamblis buvo nuvykęs į Pietų Ameriką su daina ir šokiais, tuo

1971 m. rugsėjo mėn. 5 d., Dainavoje, šaulių s-gos CV nariai po darbingo posėdžio (iš k.): P. Tomkus, K. Milkovaitis, S. Jokubaitis, V. Išganaitis, K. Klinauskas, S. Cecevičienė, V. Tamošiūnas, S. Kaunelienė, J. Baublys ir Alg. Budreckas; paskutinėje eilėje (iš k.): M. Šnapštys, S. Bernotavičius, L. Šulcas, M. Vitkus, J. Švoba, P. Padvaiskas ir V. Keturakis. Foto K. Sragausko

1971 m. rugsėjo mėn. 5 d., Dainavoje, šaudymo sporto laimėtojai (iš k.): ŠS pirm. V. Tamošiūnas, R. Ivanauskas, V. Leonavičiūtė, D. Šostakienė, B. Leonavičienė, T. Ivanauskienė, šaudymo sporto vadovas V. Keturakis; antroje eilėje: A. Šiurkus, K. Petrauskas, A. Kavaliauskas, J. Kinčius, B. Valiukėnas, V. Bilitavičius, V. Šeputa, J. Leonavičius, J. Šostakas, J. Kavaliauskas ir Sičiūnas.
Foto K. Sragausko

pavergtos Lietuvos bylai padarė politiška propagandą, kurios nenupirk- si ir už milijoną dolerių.

Rugsėjo 26 d., sekmadienį, Klevelando šauliai atliko šaudymo pratimus. Gegužinės metu du Klevelando lietuviai padavė pareiškimus ir įstojo į šaulių kuopą.

Šaulių kuopos gegužinėje skanūs valgius ir saldumynus parūpino šaulių moterų sekcija, o gėrimais rūpinosi šauliai: Šarkauskas, Grincius ir K. Bruožis. Šauliai Smelstoriai paaukojo dovaną loterijai, kurios pelnas gerai papildė silpną šaulių kuopos iždą. Gegužinės dalyvius palinksmo lietuvišką plokštelių muziką, kuria pasirūpino šaulys Kapočius. Prė užkandžių ir vėsinančių gėrimų besikalbant ir diskutuojant šaulių reikalus, 5 valandų laikas labai greitai prabėgo. Žinoma, yra kas kalbėti ir diskutuoti, nes į vėliavos šventinimo iškilmes laukiama atvykstant iš Kanados, Detroito, ir Čikagos apie 8 šaulių vėliavas su uniformuotais šauliais. Jau betemstant, šauliai ir svečiai, su pakelta nuotaika, išsiskirstė iš gegužinės su daugybe planų ir sumanymų šaulių veiklai praplėsti.

Dr. K. Pautienis

SUSIRINKIMAS HOT SPRINGS

Š.m. rugsėjo mėn. 26 d. įvyko Lietuvių Bendruomenės susirinkimas. Į susirinkimą atėjo daugiausiai naujieji ateiviai. Senųjų ateivių mažai buvo ir tie veiklumo nerodė. Dalyvavo 79 asmenys.

P-kas J. Bružas susirinkimą, atidarė 20 min. pavėlavęs. Pirmininku, susirinkimą vesti, pakvietė Gudonį, sekretorium — Plepį. Susirinkime matėsi Zdanys, Bagdonavičius, Gudonis, Petrulionis, iš Čikagos Matutis ir kiti. Zdanys siūlė įsteigti moterų chorą. Rūkas siūlė išnuomoti radijo 30 min. Bagdonavičius sako: "Aš tam reikalui skiriu 50 dol." Visi jam gražiai paplojo.

Š.m. spalio 11 d. p-kas sušaukė susipažinimo pikniką "Demp" vietovėje. Vieta buvo parinkta labai graži: daug medžių ir vanduo, upė užtvinkta pylimu, kur pastatyta elektros jėgainė. Pylimas išpiltas pilka skalda. Šį darbą atliko kariniai inžinieriai. Qcitos ežeras daug padidėjęs. Ir vis per žmogaus protą. Piknikams vieta tikrai gera ir graži. Mūsų moterys ir vyrai, padainavo ir pasilinksmino. Kiek ten nuotraukų padaryta!

A.A. ŠAULYS INŽ. VYTAUTAS GALVYDIS

Liepos 30 d., Cicero, III. staiga mirė šaulys inž. Vytautas Galvydis, gimęs 1922 m. liepos 11 d., Svedasu miestelyje, Rokiškio apskrityje.

Velionis baigė Anykščių vidurinę mokyklą ir 1941 m. Utenos gimnaziją. Studijavo Vilniaus universitete, Matematikos-Gamtos fakultete ir VDU Teologijos fakultete. Vokietijoje studijavo Tiubingeno un-te ir Čikagoje — Loyolos un-te. Statybos inžineriją baigė 1963 m., Čikagos Technikos kolegijoje.

Nuo pat jaunystės dienų veikė ateitininkuose, priklausė šauliams. Už veiklą buvo įkalintas pirmosios bolševikų okupacijos metu. Veikė LF ir LAF eilėse. Amerikoje priklausė eilei lietuviškų organizacijų. Daugiausiai veikė frontininkų eilėse. Buvo JAV ir Kanados LFB centro v-bos pirmininkas 1965-1967 m.

Buvo vienas iš "Klaipėdos" jūros šaulių kuopos steigėjų. Sveikindamas IV-jį LŠST visuotinę atstovų suvažiavimą LFB vardu, savo žodyje tada pareiškė: "Prieš įsijungdamas į rezistencinį LFB eilėse veikimą, dar esant Lietuvai nepriklausomai, esu

daavę Utenoje šaulišką priesaiką, kurią pirmosios bolševikų okupacijos metu teko patvirtinti virš 10 mėnesių kalinio dalia ir — iki šios dienos tebesitėsiančioje, prieš Lietuvos okupantus rezistencijoje. Esu pilnateisis šaulys ir Šaulių S-ga yra mano organizacija... (ž. "Karys", 1968 Nr. 1, psl. 17).

Pasiliko žmona Ona (Lemešytė), dukterys Kristina ir Lidija, sūnūs — Povilas ir Jurgis. Lietuvoje liko trys broliai ir sesuo. Čia, Amerikoje — didelis būrys liūdinčių idėjos bičiulių ir draugų.

Palaidotas rugpjūčio mėn. 2 d. šv. Kazimiero kapinėse, Čikagoje. Laidotuves tvarkė frontininkai. Šauliai gausiai dalyvavo laidotuvėse, atsiveikindami su ištikimu idejos broliu, kuris taip anksti ir taip netikėtai apledo jų gretas. P. P.

A.A. ŠAULYS ANTANAS PETRONIS

1971 m. rugpjūčio mėn. 10 d. mirė DLK Kęstučio šaulių kuopos narys Antanas Petronis.

Velionis buvo gimęs 1886 m. birželio mėn. 14 d., Paežerių km., Leliūnų parapijoje, Utenos aps. Į JAV atvyko 1912 m. Į pensiją išėjo iš Massey-Furgeson fabriko, kur išdirbo virš 40 metų. Turėjo du sūnus: Heroldą — kunigą ir Antaną — policijos tarnautoją, kurie abu yra jau mirę. Duktė Marijona gyvena Kalifornijoje.

Į šaulių kuopą įstojo neseniai, bet tuo labai didžiavosi. Taip pat priklausė ALRK Susivienijimui.

Rugpjūčio mėn. 14 d. buvo palaidotas su dalinėmis šauliškėmis apeigomis šv. Kryžiaus katalikų kapinėse Racine, Wis. P. P.

ANTANINOS MARKUZIENĖS NETEKUS

1971 m. rugsėjo 5 d. mirė Antanina Markuzienė-Sidzikauskaitė. Velionė buvo gimusi Lietuvoje, Šakių apskrityje, Šiaudinės kaime. Amerikoje išgyveno 21 metus. Petkaus laidotuvių namuose su ja atsiveikinant, į koplyčią susirinko daug žmonių. Mirusioji priklausė šaulių s-gai. Su velione atsiveikimą pravedė Vytauto Didžiojo šaulių kuopos pirm. Vladas Išganaitis. Jis savo kalboje apgailestavo, kad šauliai neteko darbščios sesės ir bendrais bruožais prisiminė jos nuveiktus darbus šaulių kuopai.

Adv. Rapolas Skiptitis su velione atsiveikino savo ir savo žmonos vardu.

Adv. Algirdas Budreckas kalbėjo Vytauto Didžiojo šaulių kuopos var-

du ir atsiveikindamas šermenyse pasakė:

"Jos netekome staigiai. Suroštaime Alvudo vakaronės spektaklyje ji, bevaidindama, apalpo ir neužilgo mirė. Mirė būdama 72 metų amžiaus.

Velionė prieš pirmąjį karą mokėsi Žiburio gimnazijoje, Marijampolėje. Šaulių s-gai ji priklauso nuo pat jos atsiradimo. Ji buvo Slavikų šaulių būrio valdybos narė ir vaidybos kuopelės vadovė. Nė vienas kuopos rengiamas spektaklis nepraejo be jos. Ji ne tik spektakliams vadovavo, bet ir pati vaidino.

Atsteigus Lietuvos šaulių s-gą tremtyje ir vėl ją matome pirmose šaulių gretose. Ji yra viena iš pirmųjų Vytauto Didžiojo šaulių kuopos vaidybos kuopelės steigėjų. Be jos neapsiejo nei vienas spektaklis. Jos puiki vaidyba ne kartą prajuokino ir ne kartą, jai vaidinant patriotiniuose vaidinimuose, žiūrovui nuriedėdavo ašaros per skruostą. Ji buvo gera ir talentinga aktorė. Tai

buvo asmenybė, kuri nesigailėjo laiko, darbo ir triūso, kad tik šaulių organizacijai padėtų...

Šaulių s-ga įvertindama jos nuveiktus darbus organizacijai, buvo ją apdovanojusi Šaulių Žvaigždės ordinu.

Reiškiu gilią užuojautą skausmo prislėgtai šeimai ir jos artimiesiems. Vytauto Didžiojo šaulių kuopos vadovybė ir šauliai liūdi kartu su Jumis."

Juozas Petrauskas kalbėjo Vytauto Didžiojo šaulių kuopos meno kuopelės vardu. Jis nuogaštavo, kad jo vadovaujamas teatras neteko aktorės—primadonos. Jam teko su velione daug kartų vaidinti. Velionė per 13 metų sceninio darbo niekad neatsisakydavo.

Šaulys Ignas Serapinas atsiveikino draugų vardu.

Šaulių rinkt. pirm. Pranas Tomkus perskaitė režisoriaus A. Brinkos parašytą atsiveikinimą su velione Antanina.

Dr. J. Adomavičius, atsiveikindamas, prisiminė velionę, kuri Alvuđui yra labai daug talkininkavusi. Jis pademonstravo rekorduotą juostelę, kur ji paskutinį kartą, prieš mirtį, vaidino. Jos žodžiai jaudino klausytojus.

Visiems kalbėjusiems, šauliams už praveštą atsiveikinimą, garbės sargbas, visų giminių vardu padėkos žodį tarė adv. Pranas Sidzikauskas.

Po gedulingų pamaldų jos palaikai, automobilių vilkstinės lydimi, buvo nuvežti į lietuvių šv. Kazimiero kapines. ŠS garbės narys Vladas Išganaitis velionės šaulių garbės ženklus perdavė jos sūnui. Po trumpų apeigų ir sugiedojus Lietuvos himną jos palaikai buvo palaidoti.

Algirdas Budreckas

A.A. NAPOLEONUI BALSUI mirus okupuotoje Lietuvoje, jo brolių Petrą su šeima, bei gimines, liūdesio valandoje, nuoširdžiai užjaučia

Niagaros Pusiasalio Ramovėnai

A.A. ADELEI VAIČELIŪNIENEI mirus okupuotoje Lietuvoje, jos seserį ir svainį, Uršulę ir Joną Brokus, nuoširdžiai užjaučiame ir kartu liūdimė.

Švyturio jūrų šaulių kuopa Detroite

Redaguoja S. KAUNELIENĖ, 531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

Vėlinės

Lapkritis. Vėlinės. Kariuomenės šventė. Prisiminimų, susimąstymo ir rimties laikas. Nepriklausomoje tėvynėje Vėlinių dieną lankydavome artimųjų kapus. Puošdavome juos gėlėmis ir degančiomis žvakutėmis. Melsdavomės už juos. Prisimindavom žuvusius, mirusius tautos gynėjus — savanorius, karius ir šaulius. Gyvendami svetur negalime prie jų kapų suklupti, jų papuošti, bet galime juos prisiminti, už juos pasimelsti, iš jų žygių pasisemti dvasinės stiprybės. Jų skaičius padidėjo. Jų eiles papildė laisvės kovotojai, narsieji partizanai. Dažnas jų net padorių laidotuvių nesulaukė. Dažno išniekintas lavonas mėtėsi turgaus aikštėje. Jo paskutinio poilsio vietos niekas nežino. Jie reikalingi mūsų ypatingų maldų. didesnio prisiminimo. Juk jie savo aukomis parodė pasauliui kokia brangi lietuviui laisvė. Prisiminkime ir tautos kankinį Simą Kudirką. Darykime žygių, kad jis būtų paleistas. Nuolat priminkim pasauliui ir jo budeliams, kad jo nepamiršom, kad jo teises ginsim. Su pagarba lenkiame galvas prieš jus visus. Senovės lietuviškai tikėjo, kad žuvę už Tėvynę dausose turi geriausią vietą, tikėkime ir mes.

Mielosios Sesės,

Baigėsi vasara. Praėjo s-gos Kultūrinė savaitė su gražiai pavykusia Moterų diena. Kultūrinės savaitės metu buvo atžymėti ir apdovanoti trys — daugiausia apie sąjungą rašę ir jos darbus garsinę — spaudos darbuotojai. Mums sesėms didi garbė — pirmąją premiją laimėjo, jau ir Lietuvoj daug apie šaulių veiklą rašiusi, *Trimito* Moterų skyrių ir *Šaulė Tremtyje* redagavusi, Moterų vadovė, sesė Kunigunda Kodatienė. Didžiuojamės ir sveikinam ją. Linkime ir ateityje su tokia pat energija dirbti s-gai. Jos, gi, pavyzdys tepaskatina mus būti aktyvesnėmis, daugiau jėgų skirti s-gai, suintensyvinti atskirų kuopų moterų veiklą, prenumeruoti ir skaityti *Kari*, bei bendradar-

biauti savo skyrelyje. Mes, nors ir būsim gausios skaičiumi, bet neaktyvios, nieko nenuveiksim.

Praėjo ir šaudybos sporto varžybos, bei s-gos specialios komisijos pravestas dovanų paskirstymas, davęs centro v-bos numatytiems darbams ir s-gos veiklos pagyvinimui virš \$3000. Praėjo ir paskirų kuopų įvairūs išvažiavimai į gamtą. Dvasiniai atsinaujinusios, fiziniai sustiprėjusios su nauja energija kibkime į darbą. Dirbdamos sekime šviesųjį lietuvių Simą Kudirką. Juk jis pirmasis savo drąsiu, kad ir nepavykusi, žygiu į laisvę išjudino pasaulį, išryškino Lietuvos tragediją, išnešė lietuvių tautos laisvės troškimą į pasaulio dienraščių puslapius. Jis vienintelis — savo kankiomis, savo pralietu krauju ant laisvo, demokratinio krašto laivo denio — parodė pasauliui, kad lietuvis už laisvę kovoti ir mirti nebijo. Jis išjudino ne vieną ir mūsų — sotaus, gero gyvenimo užliūliuotą — brolių, sesę. Jis vienintelis ir sovietinio teismo salėj nepabūgo nuplėšti okupantui kaukę ir pareikalauti pavergtai Lietuvai laisvės. Jei Simas, jau sovietinėje santvarkoje subrendęs, parodė tiek didvyriškos dvasios, tiek nepalaužiamos valios, tai mes, gyvendamos laisvame krašte, privalome dirbti kiek pajėgiame bei sugebame. Jei būsime vieningos, drausmingos, tikros šaulės savo dvasia, tikrai daug nuveiksime ir sulauksime laisvo rytojaus tėvynei Lietuvai.

Iki šiol ypatingesnio aktyvumo neparodėme. Šią vasarą Kultūrinėje savaitėje, rudenį šaudybos sporto varžybose sesių tikrai buvo mažoka. Pasi-stenkime, kad ateinančią vasarą į Kennebunkportą, pas Tėvus Pranciškonus, suvažiuotume jei ne visos, tai bent didžiuma. Tam jau dabar ruoškime, siūlykime patogiausią laiką, pareikškime pageidavimus dėl programos. Prenumeruokime ir skaitykime *Kari*, supažindinkime su *Kariu* tas seses, kurios jo neskaity, užprenumeruokime jį kaip dovaną tiems, kurie jo neturi, bendradarbiaukime savo skyrelyje ir savo įnašu padarykime jį įdomesniu, visoms artimesniu. Savo darbais, savo susiklausymu paveiksime kitas lietuves, o ypač jaunuoles, įtrauksime jas į savo eiles, o jos savo entuziazmu, savo jaunatve atgavins mus. Tad į darbą, sesės, nes darbai patys nepasidaro.

KELIONĖ PO EUROPA

Šių metų birželio 9 d., 180 JAV ir Kanados skautų, rėmėjų ir draugų, iš Toronto aerodromo išskrido į Europą. Detroitiečių buvo du skautai, 15 skaučių, viena buvusi skautė ir vienos skautės tėveliai.

Po maždaug 8 valandų kelionės ir pusrėčių nusileidome Londone. Keistas tai kraštas. Pinagai kaip žaisliniai, mašinos lekia kaire puse, o kalba žmonės lyg guminiiais liežuviais. Apsistojome 18 mylių už Londono mokyklos bendrabutyje, prie miško. Atrodo, miškas kokių pas mus pilna, tad išėjom pasivaikščioti. Staiga, viena šuktelėjo, kitas suriko, o aš ėmiau kaupti. Mat, patekome į dilgėlyną.

Apžiūrėjome visą miestą, pasidarėme daug nuotraukų: Parlamento rūmų, "Big Ben" laikrodžio ir viso kas tik yra knygoje. Merginoms labai patiko eiti apsipirkti, vaikščioti gatvėmis ir, lyg netyčia, užkliudyti praeivius. Praeiviai pagalvoję, kad gal jie netyčia užkliudė, mandagiai atsiprašydavo — "excuse me love". Toks pasivaikščiojimas yra daug įdomesnis, nei įvairūs muzėjai.

Iš Londono išvažiavome traukiniu, per Kanalą plaukėme laivu pro Doverį į Calais, Prancūziją. Iš ten vėl

traukiniu — tiesiai į Paryžių. Dieną apžiūrėjome miestą, o vakare krautuves ir kavines. Iš Prancūzijos vėl traukiniu — į Šveicariją. Pradžioje visi miegojome, bet kai privažiavome kalnus, ėmėme busti ir dairytis pro langus. Ėmė šaudyti foto aparatai. Ko toliau važiuvom, to darėsi gražiau. Apsistojome Montrieux. Viešbutis ant Ženevos ežero kranto. Aplink kalnai. Visur nepaprasta švara ir žydi gėlės, jautiesi kaip pasakoje. Apžiūrėjome Montrieux. Sekančią dieną Ženevos ir Luzano ežerais nuplaukėme į Ženevos miestą. Apžiūrėjom miesto įdomybes, o laisvalaikio metu skubėjome į krautuves. Pirkomės laikrodžius, kaikurie — net laikrodžius su gegutėmis. Grįžę į hotelį drąsesnieji maudėsi ežere. Greit atėjo vakaras ir kilo įspūdingas reginys kai saulė leidosi į ežerą, o aplinkiniai kalnai paskendo tamsoje.

Jau penktadienis, visa savaitė kelionėje. Važiuojame į Italiją. Nuo 8-tos ryto ligi 6-tos vakaro važiuovome per Alpes. Autobuse visi snaudė, bet per gražiausias vietas važiuojant visi atsibusdavo ir griebdavosi aparatų. Vakare pasiekėme Milaną. Čia nešvara. Turgaus aikštėje, kaip buvo pri-

teršta, taip ir liko. Niekur nėra gėlių. Parkuose žolė ištrypta. Mašinos grūdasi gatvėse, o vyrai, iškišę galvas per langus, kabina merginas. Milane tik permiegojom ir skubėjome toliau. Atvykome į Veneciją. Tikrai plaukėme kanalais laivukais, tik jokiū būdu neprikalbinome gondoljero kad mums padainuotų, tad patys užtraukėm "O, saule mano". Čia, nors ir nešvaru, tačiau yra įdomesnių pastatų, krautuves pritaikytos turistams, galima susikalbėti angliškai. Tik, perkant reikia labai derėtis. Tad ir deramės, nors pradžioj ir ima juokas. Kai krautuvinkinaks pamato, kad nutaisęs piktą veidą eini į šalį, nusileidžia.

Priešpaskutinė kelionės vieta — Insbrukas. Čia kaip ir Šveicarijoje švaru, gražu ir tvarkinga. Matėme, kur buvo žiemos olimpijada, čiuožyklos pastatas, slidinėjimo tramplynas ir kt. Iš Insbruko — į Vokietiją. Apsistojom Oberammergau. Valgėme kalnuose ir važiuovom visą dieną. Vėl grožis, švara. Heidelberge palikome nestovyklaujančius keleivius ir traukėme į stovyklą. Baigėsi važinėjimai, čemodanų tampymas ir pagaliau, nors savaitei, apsistojome vienoje vietoje.

Stovykloje. Stovyklautojų nebuvo tiek daug kiek pas mus būna. Kai

šį pavasarį Montrealy buvo gražiai paminėta Mindaugo kuopos 15 metų sukaktis. Taip pat buvo įkurta Jūros šaulių Neringos kuopa. Nuotraukoj tos kuopos broliai ir sesės su Jūros šaulių vadovu Mykolu Vitkum ir dviem svečiais iš Detroito.

atvažiuoju, tuoj stovyklautojų skaičius padvigubėjo. Iš viso susidarė 230 stovyklautojų Stovyklavietė pušyne, žemė priklauso Amerikos kariuomenės bazei. Ten įsikūrusi lietuvių kuopa aprūpino mus viskuo ko mums tik reikėjo. Kariuomenės virėjas gamino maistą, kareiviai pastatė palapines, davė kariškas lovutes ir antklodes. Kariuomenės sunkvežimiais veždavo maudytis. Juokėmės, kad ir mes, kaip seniau mūsų tėveliai, atsidūrėme Vokietijoje, lageryje. Kai už tinklinio aikštės pastebėjome spygliuotų vielų sieną, ėmėm vadintis tremtiniais. Pradžioje nenorėjome sėstis prie kastinio stalo, per lietų iškišti nosies į lauką, bet, pagaliau, pamiršę turistiską išdidumą įsijungėme, susidraugavome ir smagiai, skautiškai praleidome savaitę.

Įdomiausias buvo savaitgalis. Nors nesitikėjome, kad kas atvažiuotų mūsų aplankyti, tačiau juokavome, kad gal užsuks tėveliai ar draugai ir kaip nustebome, kai pro vartus įžygiavo Algis Ratnikas, po kiek laiko — Ginas Alantas, vėliau, šypsodamasis, Dangerutis Vėlavičius, pagaliau — leitenantas Saulius Kaunelis su Vytautu Baukiu. Visi detroitiečiai, būvę skautai, išskyrus turistą V. Baukį, visi dėdės Samo tarnybą Vokietijoje atliekė. Atvažiuavę skautai akademikai, Algis ir Liūda Rugieniai, suorganizavo skautus akademikus ir pravedė stovyklautojams gegužinę. Buvo daug juoko, džiaugsmo ne vien dėl gegužinės, bet kad tiek daug pažįstamų susirinko tokioje tolimoje vietoje, kad juos visus pas mus atvedė skautiška dvasia, stovyklose praleistų dienų prisiminimai.

Kelionė atgal buvo tikrai įdomi. Užtrukome Liuksemburge, nes nebuvo lėktuvo. Laidukė 28 valandas. Kai, pagaliau, pakilome, turėjom sustoti Islandijoje, nes reikėjo pakeisti alyvą. Grįždami nusileidom prie Niagaros krioklių. Į Torontą važiuavome autobusais. Iš Toronto išsiskirstėme į savo gyvenamas vietas, į jau pasiilgtus namus.

šaulė Irena Sventickaitė

Sėkmingai augstąjį archeologijos mokslą baigusią ir doktoratą įgijusią, daktaro laipsnį gavusią, mieląją Sesę Emiliją Putvinskaitę-Pūtvytę nuoširdžiai sveikinu ir linkiu sėkmingai dirbti pasirinktoje srityje.

Jus mylinti ir dar jaunutę mergaitę prisimenanti,

Jūsų

Janina Markevičiūtė-
Narūnė-Pakštienė

TAUTOS ŠVENTĖ DETROITE

Ilgų metų spragą užpildė šv. Petro lietuviškosios parapijos klebonas, Detroito Stasio Butkaus kp. kapelionas, enrengingasis kun. Viktoras Kriščiunevičius pernai savo parapijoj suruošęs Rugsėjo 8-tosios — Tautos šventės minėjimą. Šiemet tos iniciatyvos ėmėsi "švyturio" jūros šaulių kuopa, vadovaujama Mykolo Vitkaus. Jie suorganizavo ir suruošė plataus masto įspūdingą minėjimą (žiūr. T.T. 312 psl.).

Po akademijos sekė bendri pietūs. Pietų metu, kuriuos gražiai paruošė šaulė U. Brokienė, talkinama švyturiečių, buvo sveikinimai, kalbos ir pasidalinimas minėjimo įspūdziais.

Viešnia iš Clevelando prof. A. Augustinavičienė pasidžiaugė Detroito šaulių veikla ir prisiminė detroitiečių šaulių s-gos centro valdybos atstovų viešnagę Clevelande. Ji pabrėžė, kad ypač šiais laikais drausmė labai reikalinga ir atvykę šauliai parodė savo elgesiu labai gražų drausmingumo pavyzdį. Detroito apylinkės LB švietimo vadovas pasidžiaugęs gražiai pavykusiu minėjimu pasakė: "Šiuo metu Detroito tik šauliai yra pajėgūs didesnius darbus atlikti."

Garbė "švyturio" kp. pirmininkui M. Vitkui ir kuopos šaulėms ir šauliams už puikiai atliktą darbą.

Iš mūsų veiklos

Darbo dienos savaitgalį Dainavoje, prie Mančesterio, SST centro valdyba pravedė šaudymo sporto varžybas. Rungėsi šiuo kartu tik Detroito abiejų kuopų, Čikagos ir Toronto šaulės ir šauliai. Varžybas pravedė s-gos sporto vadovas Vytautas Keturakis, talkinamas: B. Leonavičienės, Vl. Simučio, V. Kniūros ir J. Šostako. Moterų pereinamąją taurę laimėjo Stasio Butkaus moterų ekipa.

Vlodo Pūtvio kp. Toronte moterų sekcija š.m. balandžio 25 d. sušaukė susirinkimą, kuriame išsirikino Zuzaną Jonikienę moterų vadove. Sesės nutarė surinkti ir supakuoti dėvėtų rūbų siuntinius, bei persiųsti juos į Suvalkų Trikampį, jų reikalingoms šeimoms.

Vieton gėlių už sesės šaulės, Sibiro tremtinės, Teklės Benotienės mirusio vyro Romualdo vėlė buvo užrašytos ir šv. Jono lietuvių parapijos bažnyčioje iškilmingai atlaikytos šventos mišios. Po susirinkimo, kuris įvyko Z. Jonikienės bute, buvo pasivažiinta kavute ir skaniais užkandžiais. Dalyvavo 9 sesės.

Gegužės 30, kapinių lankymo diena, 3 v. p.p. Šv. Jono lietuvių kapinėse uniformuotos sesės šaulės, vadovaujamos Z. Jonikienės, kuopos p-ko St. Jokubaičio ir vicepirm. Pet-ansamblis ir visa pilnutėlė bažnyčia.

ro Jonikio, aplankė mirusių šaulių kapus, į kiekvieno kapą įsmeigė tautinę vėliavėlę ir padėjo puokštę gyvų gėlių. Vėliavėles pasiuvo ir prie kotelėlių pritvirtino sesė Jonikienė. Sesės šaulės parodė savo meilę ir pagarbą mirusiems broliams. Žiaurus priešas privertė juos palikti Tėvynę Lietuvą, mirtis išskyrė juos iš mūsų tarpo. Jų kūnus priglaudė svetinga Kanados žemė. Ir ateity jų kapus lankysime ir gėlėmis puošime, nes jie to užsipelnė gyvi būdami.

Z. Jonikienė

ISPŪDINGA KARININKO A. JUOZAPAVIČIAUS KUOPOS ŠVENTĖ

Vos tik 1970 m. gruodžio mėnesį Klevelande įsikūrusi šaulių kuopa, energingo dr. K. Pautieniaus vadovaujama, sparčiai auga. 1971 m. spalio 17 d. kuopa iškilmingai pašventino savo vėliavą. Į šventinimo iškilmes suvažiuo: LŠST p-kas Vincas Tamošiūnas, buv. p-kas Vladas Išganaitis, Moterų šaulių vadovė Kungunda Kodatienė, s-gos Garbės teismo nariai Algirdas Budreckas ir Marijonas Šnapštys, Spaudos ir Informacijos vadovas Vladas Mingėla, Jaunimo vadovas Jonas Šostakas, narė tiekimo reikalams Stasė Cecevičienė, s-gos C.v-bos narys Stasys Jokubaitis, Kanados Rinktinės p-kas ir C. v-bos vicep-kas Stepas Jakubickas, šio skyrelio redaktorė, Jūros šaulių vadovas Mykolas Vitkus, Hamiltono "Algirdo" kp. p-kas Povilas Kanopa, Čikagos Jūros šaulių "Daukanto" kp. Mykolas Maksvytis, Cicero Jūros šaulių "Klaipėda" kp. p-kas Kazys Klinauskas ir visa eilė sesių ir brolių iš Toronto, Hamiltono, Delhi, Detroito, Čikagos ir Cicero. Viso 61 šaulės-šauliai ir 8 kuopų vėliavos.

Klevelandiečiai šventei iš anksto ruošėsi ir svečius priėmė šiltais. Visus, kurie norėjo, apnakvydino, o atvykusius pavaišino.

Sekmadienį jau 10 val. prisirinko erdvi šv. Jurgio parapijos salė pilna uniformuotų šaulių. Dauguma sesių dėvėjo gražius tautinius drabužius. Jūros šaulių vadovas ėmė rikiuoti vėliavas. Šaulės ir šauliai rikiavosi prie savo vėliavų. Suėjus į bažnyčią s-gos pirmininkas ir s-gos vėliava įvedė į bažnyčią naująją vėliavą, kurią kuopai padovanojo Irena ir Jonas Kapčiai. Vėliavos krikšto tėvai—Irena Kapčienė ir muzikas Alfonsas Mikulskis. Vėliavą iškilmingai pašventino, šv. mišias atnašavo, bei turinąją pamokslą apie šaulių s-gos įsikūrimą tremty pasakė parapijos klebonas kun. Balys Ivanauskas. Mišių metu labai gražiai giedojo Čiurlionio p-ansamblis ir visa pilnutėlė bažnyčia.

Po mišių, parapijos salėje iškilmes atidarė kar. Juozapavičiaus kp. p-kas dr. K. Pautienius. Buvo sugiedotas Lietuvos himnas, pagerbti mirę, žuvę ar nukankinti šauliai. M. Vitkus pristatė visas vėliavas, jų vadovus, bei palydą. Scenoj išrikiavus visas vėliavas, živilė Kliorytė perskaitė naujos vėliavos aktą. Kūmai perdavė vėliavą kuopos vėliaunešiu, kuris iškilmingai pasižadėjo vėliavą gerbti ir saugoti. Gražus būrys naujai įstojušių šaulių prie naujos vėliavos davė priesaiką. P-kas dr. Pautienius savo jautrioje kalboje išskėlė vėliavų reikšmę. Jis prisiminė kokį didelį įspūdį jam paliko Marienburgo pilyje saugomos Žalgirio mūšio vėliavos, o ypač vėliaunešio krauju apšlakstyta lietuvių vėliava. Toje vėliavoje jis matęs tuos pačius Gedimino stulpus ir Vytį, kaip ir kuopos vėliavoje. Jis pareiškė tvirtą tikėjimą, kad jei būtų reikalas ginti vėliavą nuo priešų, kiekvienas kuopos šaulys ją gintų ir net gyvybę už ją paaukotų.

Toliau, vadovavimą perėmė kp. vicep-kas Vytautas Jokubaitis, kuris pakvietė prezidiumą ir pagrindinį kalbėtoją s-gos p-ką Vincą Tamošiūną. Jis kalbėjo apie Šaulių sąjungos tremtyje uždavinius ir siekius. Po jo sekė visa eilė sveikinimų. Visi linkėjo, kad vėliava būtų vienybės ir stiprybės simboliu, kad ji apjungtų visus ir kad po ją susiburtų dar daugiau šaulių, o ypač jaunimo.

Po iškilmingosios dalies sekė meninė programa. Ją pradėjo jaunutė Danutė Bankaitytė, kuri koncertinėmis kanklėmis išpildė muz. Mikulskio sukompanuotą Rapsodiją. Tautiniu kostiumu pasipuošusi Danutė ne tik sužavėjo puikiu išpildymu, bet ir žavia laikysena. Toliau, lietuviškų melodijų pynę išpildė Danutė, jos jaunesnioji sesutė ir du broliukai. Klausytojai juos šiltai įvertino.

Algirdas Budreckas iš Čikagos pakaitė tai progai sukurtą eilėrašį.

“Čiurlionio” ansamblio vyrų choras muz. Alfonso Mikulskio diriguojamas, piano palydint S. Nasvyčiui, išpildė keturias šauliškas dainas. Pranešinėjo jaunesnioji sesutė Bankaitytė. Paskutiniąją dainą, publikai be pertraukos plojant, turėjo kartoti.

Akt. Peckus paruošė ir išpildė iš Laisvės Kovų Dainų sudarytą pynę apie laisvės kovotojus — narsiuosius partizanus. Išpildė meistriškai. Visa meninė programa buvo neeilinė. Laimingas Klevelandas turėdamas Oną ir Alfonsą Mikulskius, o kar. Juozapavičiaus kp. juos savo šaulių tarpe.

Daug planuota, daug darbo, rūpesčio įdėta planuojant tą šventę, tačiau, neveltui. Reik tikėtis, kad įsigijusi vėliavą kuopa dar sparčiau

Detroito Jūros šaulių kuopa “Švyturys” su dideliu pasisekimu, rugsėjo 12 d., suruošė Tautos šventės minėjimą Detroito Lietuvių namuose. Iš k.: LŠST c.v. Jūros šaulių ir “Švyturio” kp. pirm. ltn. Mykolas Vitkus, LŠST c.v. Motery šaulių ir parengimo meninės programos vadovė š. Kunigunda Kodatienė, prof. Aldona Augustinavičienė (kuri skaitė įspūdingą paskaitą), LŠST c.v. ir Detroito “Stasio Butkaus kp. pirm. Vincas Tamošiūnas, taręs prelegentei padėkos žodį ir apdovanojęs ją šaulių Sąjungos Istorija. Nuotr. K. Sragausko

augš, į šaulių gretas įsijungs gražusis Klevelando jaunimas ir vyresnieji.

Tad auk, klestėk ir žydėk kar. Juozapavičiaus kuopa! Graži ir skaiti kuopos vėliava tesutvirtina Jūsų ryžtą visas jėgas skirti Nepriklausomai Lietuvai, o išaušus laisvės rytui teparveda ji Jus į laisvą, nepriklausomą Lietuvą, į brangią, amžiną sostinę Vilnių.

S-gos p-kas vėliavos kūmus ir teisininką Krygerį apdovanojo knygomis, o Detroito Stasio Butkaus kp. sesės kuopos p-kui dr. Pautieniui su ponija, iškilmių prisiminimui, padovanojo gražią kopolytėlę. S. K.

IŠ KUOPŲ GYVENIMO

Detroito šauliai, turėdami daugiau patirties, vis dažniau talkininkauja kitoms organizacijoms ruošiant koncertus, parodas ir minėjimus. Tiems darbams nei vadovai, nei eiliniai šauliai negaili laiko, nei lėšų.

Šių metų spalio 7-10 dienomis, Detroito Tarptautiniam Institute, įvyko kasmetinė Tarptautinė Mugė, Lietuvių skyrių, kuriam vadovavo šaulė Marija Sims, įruošė Jurgis Baublys, Stefa Kaunelienė, Marija Sims ir Vincas Tamošiūnas. Talkininkavo Juozas Augaitis, Regina Juškaitė ir S. K.

Kazimieras Sragauskas. Visi, išskyrus Svyturio kp. J. Baublį, priklauso Stasio Butkaus kuopai. Lietuvių skyrius sualukė ypatingo dėmesio ir labai gražaus įvertinimo. Visus domino gintaro dirbiniai, labai gražūs medžio drožiniai, audiniai, mozaikinės lėkštės ir vazos, šiaudinukai, margučiai, knygos ir atvirukai. Mugeje dirbė šauliai ir jaunimas išnaudojo tą labai dėkingą progą supažindinti svetimtaučius ne tik su mūsų tautodailės dirbiniais, bet ir Lietuvos politine padėtimi, jos praeitimi ir kalba. Muges proga išleistos programos pirmąjį puslapių puošia lietuviško lango nuotrauka ir aprašymas. Tai didelis laimėjimas, ypač kad tos programos išdalinta nemažiau dvidešimties tūkstančių. Lange išstatytiuosius miniatūrinius baldus padarė J. Baublys. Lango keitimu šiuo metu rūpinasi šauliai.

Moteryų vadovė Kunigunda Kodatienė ir jos vyras, Stasio Butkaus kp. šaulys Kęstutis, žiemos sezonui išsikėlė į Floridą. Jos adresas — 9225 Carlyle Ave., Surfside, Fla. 33154. Linkime gero poilsio saulėtoje Floridoje.

Stasio Butkaus kuopos Kultūros sekcija, š. m. lapkričio 21 d., ruošia šaulio, pedagogo Vaclovo Čižiūno knygos "Šeima Tautinėje Bendruomenėje" pristatymą su simpoziumu.

Labai gražu, kad vis daugiau įvairių kuopų sesių iškilmingom progom pasipuošia tautiniais drabužiais, arba šauliškom uniformom. Tiek uniformos, tiek tautiniai drabužiai labai puošia.

Spalio 24 d. 50 metų aukšinę suaktį atšventė lietuviška Detroito šv. Petro parapija. Jai vadovauja jaunas ir energingas šaulys kun. Viktoras Kriščiūnevičius, Stasio Butkaus kp. dvasios vadovas. Minėjimo meninės programos dalį išpildė St. Butkaus šaulė solistė Danutė Petronienė. Jos gražus, malonaus tembro balsas žavėjo svečius.

Vytauto Didžiojo kuopos Čikagoje sesės ir broliai, atšventę Antanines, turėjome vėl važiuoti pasveikinti mielos sesės Onos. Susidarė 8 automašinos. Sesės Onos sodyba — tikras lietuviškų ažuolų rojus. Ažuolai šimtamečiai, vešlūs. Pasveikinime, apdo.anojome mažyte dovanėle, pagiedojome ilgiausių metų, padainavome gražių dainelių. Mūsų Onutė kalbėjo: "...atvažiavau į šį kraštą mažutė, bet savo vardo dienos negaliu pamiršti. Štai ir šiandieną susirinkę garbingi šauliai ir šaulės mane svei-

kina." Buvo ten ir daugiau Onų, kurios taip pat panoros stoti į šaulių eiles. Vietoje vienos parsivežėm dar 2 Onas šaules.

Rugpjūčio 8 dieną 10 mašinų suvažiavome į Jaunimo Centro kiemą ir iš ten pajudėjome į "Lake Geneva", pas mieląją sesę Olšauskienę, į jos gražiąją sodybą. O vieta tikrai graži — ežeras, lietuviški ažuolai, o tų rožių krūmai, o jų žydėjimas, pasijutome tarsi pasakų šaly. Sode sustatyti, baltomis staltiesėmis užtiesti, stalai. Prikepta įvairiausių kepsnių. Nuvažiavome ir mes netuštinti. Suskambo lietuviškos dainos. Buvoome visi sužavėti, o jautresnieji net ašarėles šluostėsi, kada reikėjo apleisti šį gražųjį kempelį. Prie stalų sėdėjome 35 žmonės. Sesė Olšauskienė kvietė vėl greitai pas ją atsilankyti. Ji tokia miela, turi tokią gražią sielą. Ji sena šaulė, gyvendama toliau negali darbais prisidėti, tačiau visad prisideda dosnia auka. Miela sis menininkas K. Bertašius jau planuoja jai kažką padovanoti ir mažame būrelyje pagerbti.

Stasė Cecevičienė

Atsiųstas paminėti Jono Vanagaičio kuopos Bostone leidžiamo "Trimtuko" pirmas bandomasis numeris. Tai vieno puslapio, trimis nuotraukomis papuoštas laikraštėlis, kuriame sutalpinta gana daug informacinių žinučių. Sveikinam Jono Vanagaičio kuopos valdybą ir tą numerį paruošusius š. B. Šakenienę, š. S. Urboną ir š. J. Stašaitį.

Stasio Butkaus kuopos jaunosios šaulės sesutės Silvija ir Viktorija Leonavičiūtės Kanadoje, Romuvos stovykloje, už taiklų šaudymą laimėjo — Silvija aukso, Viktorija sidabro medalius, o Detroito Gabijos tuntu — pereinamąją taурę. Sveikinam jaunąsias seses.

VIETOJ GĖLIŲ ANT A.A. EMIL. PETRAUSKAITĖS KAPO

Šių metų rugpjūčio 16 dieną suėjo dveji metai, kai mus apleido Emilija Petrauskaitė, š.T. ilgametė redaktorė. Emilija gimė 1905 m. spalio 24 d. Senojoje Žagarėje, Šiaulių apskrityje. Nuo pat vaikystės pamėgo plunksną. Vos pramokusė rašto, jau rašė dienyną. Kokios svarbios būtų tos, kad ir vaikiškos žinutės, norint atkurti jos tėvų, Eleonoros ir Juozo Petrauskų, šeimos gyvenimą tame rytinėje Žemaitijos dvarelyje, kuriame nuolat lankėsi lietuvių tautinės sąmonės žadintojai, būrėsi kultūrinio gyvenimo elitais.

Dar gimnazijos neįpusėjusi Emilė, 1922 m., E. Pasalantės slapyvardžiu ėmė Naujojoje Vaidilutėje spausdinti savo rašinėlius, o vėliau tapo to žurnalo redakcinės komisijos narė. Besimokydama šiauliuose Emilė buvo aktyvi ateitininkų būrelio dalyvė. Subrendusi įsijungė į šaulių s-gos eiles, kurių neapleido iki pat mirties. Buvo gabi š.T. redaktorė. Nuo 1930 m. iki tol, kol frontui priartėjus, 1944 m. turėjo apleisti tėvynę, sesė Petrauskaitė tarnavo Žemės Ūkio Rūmų įstaigose Kaune ir Vilniuje. 1944 m. apsigyvenusi Bogotoje, Kolumbijoje, mokytojavo lituanistinėje mokykloje. Tuo pat metu dirbo "Kolumbijos Lietuvio" ir "Tėviškės Aidų" redakcijose, bendradarbiavo Lietuvių Enciklopedijoje, rašinėdavo į "Draugą" ir į kanadišką "Moteri". Priklausė Žurnalistų s-gai. Už nuopelnus šaulių s-gai apdovanota šaulių žvaigždės ordenu.

Emilija buvo principo žmogus. Karšta patriotė, nepaprastai pareiginga. Išaugusi švelnioje, glaudžioje, nuoširdžioje šeimos atmosferoje, ji pati buvo kupina meilės, švelni, ne vien saviesiems, bet kiekvienam žmogui ir kiekvienam Dievo kūriniiui. Puoselėjo grožį, mylėjo gėles.

Elena Gimbutienė

A.A. KAZIMIERUI ŠIMOLIŪNUI

Lietuvoje mirus, dukrai Stasei ir žentui Petru Petrušaičiams, bei visiems artimiesiems, reiškiamo brolišką užuojautą.

DLK Kęstučio Šaulių Kuopa

— Pietų Vietname, karo žygyje ties Dein Hoa, birželio mėn. 28 d. žuvo seržantas Gerald J. Daujotas. Jis buvo kilęs iš Westmont, Ill., armijoje tarnavo nuo 1970 m., į Vietnamą išvyko 1970 m. spalio mėnesį. Gili užuojauta jo likusiai žmonai, tėvams, broliukams ir sesutėms.

— Kęstutis Mackevičius, šarvuočių Rinktinės psk., Rytų fronto dalyvis, Savisaugos Dalinių viršila, žuvo eisimo nelaimėje, gegužės 23 d. Schweitzingene, Vak. Vokietijoje. Laidojimo apeigas atliko kun. Liubinas, o atsišveikinimo žodį tarė mjr. J. K. Valiūnas, kuopos vadas.

— Algimantas Šetikas 1964 m. New Yorke baigęs universitetą ir ROTC kursą, buvo pakeltas į jaun. ltn. laipsnį. V. Vokietijoje, tarnaudamas, buvo pakeltas į kapitono laipsnį. 1967 m. jis buvo Pietų Vietname, vėliau grįžo į Georgiją, kur baigė augštesniąją karininkų mokyklą. Nuo vasario 16 d. jis vėl yra Pietų Vietname. New Yorke jaunimas, skautai, šeima ir tėveliai linki jam sveikatos ir laimingo grįžimo į namus.

— Juozas Pranauskas, gyv. Burton-on-Trent, gegužės 19 d. staiga mirė, sulaukęs 70 metų amžiaus. Jis buvo savanoris-kūrėjas.

— Petras Baltrukonis, savanoris-kūrėjas mirė birželio 16 d. Hartforde, Conn.

— Kazimieras Stukonis buvo įvestas į Dariaus ir Girėno posto vado pareigas Čikagoje. Kiti nariai įvairiose pareigose: Ad. Paplauskas, J. Kibortas, adv. V. Yasius, dr. St. Bižis, R. Mikalajūnas ir J. Girdvainis.

— Sp4 Kęstutis Gerčys, kilęs iš Bellevilės, Ill., jau nuo 1970 m. balandžio 30 d. tarnauja JAV armijoje, ginklų skyriuje. Jis yra baigęs specialų mokslą.

— Kpt. Stasys Vasilūnas, gyvenęs Buenos Tires, tragiškai žuvo traukinio katastrofoje liepos 17 d. Liko žmona ir duktė.

— Jonas Šimutis išvyko į JAV kariūnų laivyno bazę. San Francisco jis baigė universitetą. Jo tėvas yra karo aviacijos plk. J. Šimutis, atitarnavęs kariuomenėje 20 metų ir išėjęs į pensiją. Sėkmės ir jaunajam kariūnėje tarnyboje!

— Ltn. Marius Grinius, baigęs Royal Military kolegiją Kingstone, paskirtas į 5 artilerijos pulką, Kvebeke. Būdamas mokykloje 4 metus išbuvo laikraščio redaktorium, buvo visų kadetų vadas, pasižymėjo futbole. Kilęs iš Hamiltono.

— Vytenis Dirkis pakeltas į kapitono laipsnį ir paskirtas 33 brigados

LIETUVIAI KARIAI! laisvajame pasaulyje

Kęstutis Gerčys

Inž. Klemensas Petrelis, ats. kar., studijavęs Kaune, Vytauto Didž. u-te, Vokietijoje ir Amerikoje, dirba stambioje statybos b-vėje, Bostone.

transporto planavimo vedėju. Kariūnus pratimus sėkmingai atliko Camp McKlay, Wis. Sėkmės jam naujose pareigose.

— Ats. mjr. Andrius Gintautas, mirė gegužės 20 d. St. Augustine, V. Vokietijoje. Nuo 1918 iki 1940 m. tarnavo Lietuvos kar. administracijoje. Tremtyje buvo Diepholzo gimnazijoje kalbų mokytojas ir spaudos bendradarbis.

— A. Čepulis, kuris veda Socialinį klubą, Čikagoje, praneša, kad lietuviai kariai tarnavę Vokietijos kariuomenėje ir nustoję ne mažiau kaip 25% darbingumo, gali gauti pensijas ir nemokamą gydymą, o jiems mirus, pensiją gauna tėvai, žmonos ir vaikai. Rašyti: 3548 S. Emerald Ave., Chicago, Ill. 60609.

Sgt. Vyt. Stukelis, 21 metų, kovodams P. Vietname gavo du medalius: "Bronze Star" ir "Combat Infantryman badge". Jis ypatingai pasižymėjo tarnaujant 23 p. divizijoje, kariuose veiksmuose prie Duc Pho. Jo motinėle ir kiti šeimos nariai, suruošė jam iškilmingą sutikimą; "S.W. Herald" gražiai aprašė jo pasižymėjimus.

— Pvt. Danielius Yakas, Fort Ord, Calif., baigė pirmąjį jauno kario apmokymą, pagal naują programą, pavadintą "Valor". Joje kreipiamas dėmesys į individualumą ir sąmoningumą, bei atsakomybę. Jis yra kilęs iš Čikagos.

— Gedimnas Dumbrys, iš Clevelando, atliko karinę prievolę užjūrio sunkiosios artilerijos daliniuose, tanko vadu. Baigęs ją, Kent u-te įsigijo "Aero-space" — erdvių inžinieriaus diplomą, B.S. laipsniu.

— Al. Jarašius dabar yra AFB Altus aviacijos bazėje radistu. Metus tose pareigose išbuvo P. Vietname; jo tėvai gyvena Marquette Park, Čikagoje.

— Gediminas Gasparas grįžo į namus Čikagon po karinės prievolės atlikimo ir rengiasi fizikos daktaratui.

— Simo Kudirkos ir Liet. Kariuomenės atkūrimo šventė, bus švenčiama Čikagoje kartu, tą pačią dieną. Rengia ramovėnai ir Altas.

— Amerikiečių Phantom F-4 naikintuvas Artimųjų Rytų karo veiksmų arenoje tebelaikomas geresniu už rusų paskutinį MIG-23 modelį. Rusai turi iš viso pasigaminę apie 100 MIG-23, kurių keletą naudoja arabų apmokymui. Žydų lakūnų pareiškimu, F-4 oro kautynėse turi pranašumą prieš MIG-23, kurių didelis greitis negali būti naudojamas lėktuvų kautynėse, gi, sumažinę greitį, jie nustoja manevravimo judrumo, ką turi F-4. Žydai šiuo metu turi apie 370 amerikiečių gamybos naikintuvų F-4 ir numatą skaičių dar padidinti.

— Šiaurinėje JAV dalyje yra įrengta moderniškiausia raketų gynybos sistema susidedanti iš MIRV (Multiple Independently targetable Re-entry Vehicle), branduolinės energijos užtaisais raketų, kurių kiekviena yra 10 kartų galingesnė už išmestą ant Hirošimos. MIRV yra 60 pėdų, Minuteman III tipo, raketos, įrengtos požemių šuliniuose, padengtos 45 pėdų žemės dangą, su 8 pėdų storio gelžbetonio sienomis. Viduje yra įrengta elektroninės sistemos valdymo įtaisai. Visa ši gynybos sistema yra EWO (Emergency War Orders) organizacijoje ir tiesioginėje valstybės prezidento kontrolėje. Reikalui ištikus, raketos palikę savo lizdus, blogiausiai atveju, po 20 minučių, kitoje žemės rutulio pusėje sunaikintų apie 10 milijonų gyvybių.

— Ramiajame Vandenyne, apie 300 mylių į rytus nuo š. Vietnamo, ir į pietus nuo Hong Kongo, Paracel salose, kiniečiai rengia karinę bazę. Statomi įrengimai karo laivams, raketoms ir lėktuvams.

— Amerikiečiai nesenaį paskandino Atlanto vandenyne didelį kiekį nervų dujų, kurios buvo pagamintos ginklavimui. Š.m. liepos mėn. vėl buvo sunaikinti dideli išteklių biologiniams ginklams pritaikyti bakterijų, kurių būtų užtekę sunaikinti viso pasaulio žmonijai. Laboratorijos, užimančios apie 500 akrų plotą prie Atlanto, gaminusios bakterijų kultūras, bus perduotos maisto ir vaistų federalinei

administracijai. Kiti sandėliai, prie Pine Bluff, kur buvo laikoma geltonojo drugio kultūros, Rocky Mountain drugio ir kitų, nuo šių metų bus panaikinti. Anksčiau pastatyti įrengimai gaminti bakterijų kultūras karo reikalams, bus naudojami žinomų nuodingų bakterijų priešnuodžiams atrasti.

— Pagal amerikiečių duomenis, rusų SS tarpžemyninės raketos (šiuo metu parengtyje apie 275) yra 10 kartų didesnio galimumo už amerikiečių Minutemen III. Iš viso, šiuo metu, rusai turi parengtyje 1500, amerikiečiai tik 1054, tolimo našumo tarpžemyninių raketų su branduolinės energijos užtaisais. Palaikymui pusiausvyros, amerikiečiai tebenaudoja 1961 m. vasario 3 d. paleistus 24 valandų patruliavimui ore SAC (Strategic Air Command) sunkius bombonešius. SAC lėktuvai išdėstyti apie 50 bazių visame žemės rutulyje (Thailand, Guam, Puerto Rico, Labrador, Ispanija ir kit.).

Rusai, lygiagrečiai su raketomis, didele sparta didina antrąjį strateginį ginklą — karo laivyną, kuris šiuo metu jau kontroliuoja Indijos vandenyno sritį.

— Birželio 25 d., rusų karo laivyno šventės proga, adm. S. Gorškovas savo kalboje pasakė, kad iki šiol rusų laivynas dar nėra buvęs tokio pajėgumo, kaip dabar, ir kad imperialistinių agresorių kėsiai ant socialistinių kraštų bus sutriuškinti. Amerikiečiai, komentuodami adm. Gorškovo kalbą, apžvelgia vėl (jau buvo daug rašyta anksčiau) jėgų santykį. Paskutinių 8 metų laikotarpyje, rusų laivynas iš pakrančių apsaugos, staugiu šuoliu, pašoko į antrąją jūrų galylę pasaulyje. Šiuo metu Ramiojo vandenyno, Baltijos jūros, Juodosios jūros ir Šiaurės vandenyno srityse, plaukioja daugiau kaip 25 kreiseriai, 100 naikintojų, virš 1600 įvairaus tipo karo laivų ir daugiau kaip 400 povandeninių laivų. Priedui — 87 povandeniniai laivai, kurie varomi atominės energijos jėga, iš jų 40 su branduoli-

nės energijos užtaisų raketomis (po 17 Polaris tipo). Nuo 1968 m., rusai kiekvieną mėnesį pastato bent po vieną karo laivą. Rusai nestato lėktuvnešių, — jie turi tik nedidelius helikopterius nešiotojus, po 30 kiekviena, sekimui ir naikinimui prieš povandeninių laivų.

— Amerikiečiai stato naują "Harpoon" raketą, kuri bus laidoma iš lėktuvų, arba laivų į priešo laivus. Raketa bus veiksminga visokiose oro ir laiko sąlygose.

— Amerikiečiai tiria galimybes statyti nedidelius taktinius lėktuvnešius, tiesiu kilimo-tūpimo taku, apie 11,000 tonų, 20 mazgų greičio, nešančius 12 kautynių lėktuvų. Lėktuvnešis neturės visų tu moderniškų įrengimų, kaip didieji strateginiai lėktuvnešiai, tačiau, bus pakankamai aprūpintas visomis reikalingomis priemonėmis taktiniams veiksams.

— Perėmę Okinavos salą japonai padidins karines jėgas nuo 180,000 iki 272,000 vyrų su 3 priediniais NIKE raketų vienetais ir viena F-10 naikintojų grupe iš 25 lėktuvų. Laivyną papildys 8,000 tonų naikintojais, ginkluotais raketomis, po 14 ant kiekvieno ir helikopteriais. Karo laivų skaičius pakils iki 200.

— Vakarų Vokietija pasigamino pėstininkų šarvuotį "Marder" pritaikytą veikti prieš žemės ir oro taikinius, kuris bus taip pat naudojamas lydėti tankus. Numatoma ginklavimui įvesti apie 2,000 tokių "Marder" šarvuotųjų.

— NATO kraštams paskirstyta apie 3,500 perkonstruotų "Leopard" tankų. Vokiečiai gavo apie 1,850, belgai — 330, olandai — 470, norvegai — 80. Italams manoma skirti apie 800 tankų iš kurių 600 pasigamins jie patys.

— Vakarų Vokietijos ginklavime pasirodė lengvas pėstininkų auto vežimas "Terrier" pritaikytas vežioti 5 kovotojus, visokia vietoje. Lengvai išnarstomas ir sudedamas, gali būti numetamas iš lėktuvo. Sveria apie 550 svarų; be kuro papildymo gali važiuoti 300 mylių. Naudojamas tiekimui ir kovotojų transportui kautynių skaidinyje.

— Prancūzai gamina Vakarų Vokietijai 20 pakrančių apsaugos laivų, ginkluotų keturiomis "Exocet" raketomis, 22 mylių tolimais. Laivai yra apie 150 pėdų ilgio, 250 tonų, greitis apie 40 mazgų.

— KARIO puslapiuose jau buvo minėta, kad amerikiečiai konstruoja naują B-1 strateginį bombonešį, pakaitalui B-52. Jis turėtų būti techniškai geresnis ir tinkamesnis strateginiams uždaviniams. Naujų bombone-

PRANCŪZŲ PAŽIŪROS Į EUROPOS GYNYBĄ

Santrauka Michel Habbib - Deloncle straipsnio, tilpusio žurnale Wehrkunde, 1970 m. sausio mėn.

Vos nutilus paskutiniams II Pas. karo šūviams, kilo rusų grėsmė likusiai, rusų neokupuotai Vakarų Europos daliai. Kad grėsmė, suprantama, nebuvo tokio pobūdžio, kokią jaučiame šiuo metu — tai buvo tiesioginės politikos įtakos grėsmė, kuri pasireiškė eilėje bandymų, vykdančių karo paliaubas. Vakarų Europos valstybės, II Pas. karo nualintos, ilgesnį laiką buvo nepajėgios atsistatyti ekonominiai ir kariniai. Amerikiečiams turint atominį ginklų monopolį ir tvirtą ekonominį pajėgumą, rusų agresyviniai siekliai nesukliudė joms atsigausti nuo karo padarytų žaizdų.

Amerikiečiai pramatė negalėsią visą laiką eiti Vakarų Europos sargybinių pareigas, todėl po keletos bandymų, įsteigė NATO, kuri apginklavo ir vadovavo. NATO buvo tiesioginėje Amerikos prezidento valdžioje. 1952 m. į šią sąjungą buvo įsileisti ir Vakarų Vokietijos vokiečiai, ginkluoti sąjungininkų ginklais ir jų tiesioginėje kontrolėje. 1954 m., po Paryžiaus sutarties, Federalinei Vokietijai respublikai buvo leista gamintis ir laikyti savus ginklus, iki branduolinės energijos ginklų imtinai. Nežiūrint viso to, NATO pajėgumo vertė buvo menka — Vakarų Europos valstybės neturėjo politinio vieningumo, nebuvo ekonominio bendradarbiavimo. Be to, nebuvo reikalo stiprinti karinį pajėgumą, nes didieji karo laimėjimai, ėjo į koegzistencinį bendradarbiavimą.

1970 m. išvakarėse, pasaulinėje arenoje vaizdas, nuo anų laikų, ge-

rokai pasikeitė. Rusai, nors ekonominiai toli nepavijo Vakarų valstybių, bet atominiais ginklais artėja prie persvaros; rusų žemės oro ir jūrų jėgos nuolatos laikomos beveik karo meto sudėtyje, ginklavimas moderninamas, tobulinama taktika; visa tai daroma ne taikos palaikymui, bet paramai politinių ir etnografinių siekių rusiškam imperializmui. Atsirado gyvas reikalas Vakarų Europos valstybėms persiorientuoti — sudaryta bendra ekonominė rinka, apipavidalintas politinis bendradarbiavimas, NATO karinės jėgos dalinai aprūpinamos savais ištekaliais, dar tebėra nuotaikos, kad amerikiečiai gina Europą nuo rusų agresijos.

Prancūzams susprogdinus pirmą atominę bombą, amerikiečiai pasiūlė NATO dalyviams, išskyrus Prancūziją, patiems ginkluotis atominiais ginklais, kad sudarytų bent 2 proc. amerikiečių atominį ginklų arsenalą; įvesti Polaris tipo povandeninius laivus, su mišria tautybių įgula. Rusams užprotestavus, amerikiečiai šį reikalą sustabdė. Be to, iškilus Kinijos dominavimui Tolimuose Rytuose, ir ten tiesioginiai įsivėlus į ginkluotus susidūrimus, prisidėjus Viduržemio jūros srityje kariniams konfliktams, amerikiečiai Vakarų Europos problemas nustūmė paskutinėn vieton.

Pačios Vakarų Europos valstybės nesusigauja, kaip prieiti prie Vakarų Europos valstybių sąjungos, nematydamos, kad tai atsiekti jos gali tik likdamos nepriklausomos. Prancūzų išstojimas iš NATO, tikslu sudaryti savstovią atominį ginklų jėgą, buvo palaikytas atgyvenusiu nacionalistiniu mostu. NATO valstybės apsiriko, manydamos, kad amerikiečiai rizikuos atominiu karu prieš ru-

sus, dėl Vakarų Europos valstybių interesų. 1970 m. vasario mėn. prezidentas Nixonas pareiškė, kad Vakarų Europos valstybės privalo pačios susiorganizuoti savo gynybą. Čekoslovakijos tragedija parodė, kad dar ilgai truks iki Europoje susidarys jėga, norinti ir galinti pasipriešinti agresijai.

Rusų grėsmė Vakarų Europos valstybėms atsirastų reali, atslūgus įtampai su Kinija, arba sutrikus vidaus santvarkai Amerikoje, kuri pasireiškėtų komunistinio režimo įvedimu. Tokių galimybių akivaizdoje, Vakarų Europos valstybėms yra būtina sudaryti bendrą užsienio politikos planą, tarnaujantį bendriems Europos valstybių saugumo interesams. Lygiagrečiai iškilų kiekvienos valstybės ekonominio pajėgumo išvystymas, nuo ko priklauso ir ginklavimo pajėgumas, o nuo pastarojo, politinio žodžio svarumas tarptautiniuose klausimuose. Atsirastų vietos ir sujungtom Europos valstybių karinėm jėgom tarptautiniuose vandenyse; Viduržemio jūroje, Atlanto rytiniuose pakraščiuose iki Baltijos jūros ir Lediniuoto vandenyno.

Amerikiečių interesams mažėjant NATO organizacijoje, Vakarų Europos valstybės turėtų sudaryti savistovų gynybos planą, (visai be amerikiečių dalyvavimo) prieš rusų agresiją — karinę ir politinę, nes NATO sudaryti planai prieš porą dešimtį metų, šiuo metu jau netinka. Ginklavimas turi būti savistovus iki atominį ginklų imtinai, — šiuo metu pagrindą sudaro britai ir prancūzai, kitos valstybės prisidėtų sekimo ir ryšio tarnybose. Atominis ginklų galėtų pasigaminti dar vokiečiai ir švedai. Be abejo, amerikiečiai ir britai, vietoje laikomų okupacinių jėgų Europos žemynė, didele

šių gamybai buvo skirta 20 bilijonų dol. ir apie 300 milijonų tam tikslui jau išleista. Š. m. rugpjūčio mėn., senatorius W. Proxmire pareiškė, kad ištyręs galimybę turimus B-52 bombonešius pertvarkyti ir pritaikyti jiems tuos pačius įrengimus, kuriuos turėtų B-1, tik už 2 bilijonus dolerių. Į minėtą pertvarkymą įeity variklių pakeitimas, kad padidintų lėktuvų greitį, nauja raketų valdymo ir laidymo sistema, nauji sekimo įrengimai. Be to, ateityje gali pasilikti tik orbitinių daugiagalvių raketų strateginė gynybos sistema, todėl bombonešiai būtų neberekalingi.

— Ryšio palaikymui, naudojant žemės satelitus, amerikiečiai pagamino nešiojamą 27 svarų aparatą, surasti ir nustatyti satelito padėtį erdvėje.

Aparatai pagaminti taip, kad kombinuojant du, galima nustatyti jieško mo taikinio padėtį žemėje. Tai bus nauja priemonė surasti taikinius tolimesnėse vietose.

— Amerikiečių 155 mm gaubicos modelis M-109 A-1, buvo sumoderintas ir pritaikytas ant vikšrinės važiuoklės. Padidinta tolianaša, tarnybos bokštelyje pagerinta ventilacija, kad greičiau pašalintų dujas. Sumoderinta gaubica jau įvesta ginklavimam.

— Nuo 1971 m. pabaigos panaikinama armijos helikopterų mokykla Fort Wolters, Teksase. Ši mokykla buvo įsteigta 1956 m. ir iki šiol paruošė virš 36,000 helikopterių pilotų. Iš šios mokyklos Vietnamo frontan išeidavo po 600 pilotų per mėnesį.

šios mokyklos personalas ir priemonės bus perkeltos į Armijos Aviacijos centrą, Fort Rucker, Alabamoje.

— Amerikiečiai jau išbandė naują SAM-D gynybos raketą, kuri turi daug naujų privalumų prieš ankstyvesnius modelius.

— Šešius metus trukusį statyti 380 mylių ilgio kelią, tarp Kinijos ir rytinio Pakistano, numatoma baigti šių metų pabaigoje. Šis kelias pakeis buvusį karavano kelią, ėjusį per Mintaka tarpukalnį. Darbus vykdo kiniečiai. Kelio konstrukcija galės pakelti iki 5 tonų sunkvežimius.

— Pagal sutartį, iki 1971 m. pabaigos, britai turės atitraukti savo karines jėgas iš Persų įlankos. Britai ten įsitvirtinę nuo 1820 metų, kovodami prieš piratus.

KPT. PRANAS GUŽAITIS DVIEJŲ OKUPANTŲ SŪKURIUOSE

O. ŽADVYDAS

Antros bolševikų okupacijos metu, 1948 m. gegužės 23 d., Kuršių kaime, tėvo ūkyje, rusų enkavedistai areštavo kpt. P. Gužaitį. Iki liepos 21 d. jis buvo tardomas, o vėlesnis jo likimas yra nežinomas. Taigi, jau suėjo 23 metai kai jis neteko laisvės, dingo be žinios kaip ir tūkstančiai Lietuvos karių patekusių į enkavedistų rankas.

Jis neišvengė tarnybos nei raudonojo, nei rudojo okupanto laikais, tačiau išliko tikru lietuviu, patriotu. Jis drąsiai gynė Lietuvos krašto ir lietuvių reikalus, nors jam gresė pavojus gyvybei.

Čia pažymėsiu keletą faktų, kaip Pranas gynė lietuvių vokiečių okupacijos metu. Tuo laikotarpiu jis ėjo Raseinių aps. viršininko pareigas. Šiauliuose gebietskomisaras Gewecke kartą sušaukė pasitarimą, kuriame dalyvavo šiaulių apygardai priklausiusių apskrįčių — Kretingos, Mažeikių, Raseinių, šiaulių, Tauragės ir Telšių viršininkai. Pasitarimo tikslas — išsiaiškinti priežastis ir pašalinti kliūtis, trukdžiusias apskritims paskirtų karo prievolių normų įvykdymą. Vokiečių civilinės administracijos reikalavimai buvo griežti. Prieš pasitarimą gebiestkomisaras buvo sušaukęs apygardos susirinkimą ir už neatlikimą ūkio prievolių suėmė keletą lietuvių pareigūnų, jų tarpe ir plk. ltn. Budraitį, Telšių aps., Paruošų skyriaus viršininką.

Pasitarime kpt. P. Gužaitis pareiškė, kad ne visas priežastis čia galima nurodyti, nes tai liečia Reicho pareigūnus, kurių elgėsi lietuvių neturi teisę kritikuoti, nes už tai gali susilaukti nemalonių pasekmių — kaceto. Gebietskomisaras atsakė, kad karo metu tiek vokiečiai, tiek lietuviai privalo atlikti pavestas pareigas. Visos pasitaikančios negerovės šiame pasitarime turi būti išsiaiškintos ir už tikrus faktus niekas nebus baudžiamas, tad juos reikia būtinai nurodyti.

Reichas jau buvo pradėjęs koloni-

dalimį galėtų prisidėti ekonomine pagalba ir pasiliekančią savo strategines bazes.

Bendra Vakarų Europos nepriklausoma gynyba yra galima, tačiau, šiuo metu dar nepradėta tinkamai organizuoti — nieko nedaroma, kad pačios valstybės būtų nepriklausomos. Pirmoje eilėje, krašto nepriklausomybė, o po to bendras ekonominis ir gynybos planas, sąmoningas bendro tautų reikalo supratime, veikiant sutartinai, siekiant bendrų interesų, pasidalinant įgyta patirtimi. B. B.

zuoti okupuotą Lietuvą. Į ūkius lietuvių, kurie bolševikų buvo išvežti į Rusijos priverčiamo darbo stovyklas, ar repatriavę į Vokietiją, vokiečių civilinė administracija įkurdinėjo vokiečius atvežtus iš Vokietijos. Jie tiesioginiai priklausė gebietskomisarams ir naudojosi ypatingomis privilegijomis.

Kpt. P. Gužaitis nurodė faktą, kad Raseinių apskrityje vokiečiai, įkurdintais plk. Raimundo Liormono ūkyje, atsisakė taisyti kelią, o apie kitas prievoles netenka jam ir nurodinėti. Vietoje pristatinėti pieną į pieninę, jis iš pieninės dar gauna sviestą. Be to, ūkis yra aprūpintas iš lietuvių ūkininkų atimtais naminiiais gyvuliais. Savo laiku ūkis buvo našus, o dabar iš jo jokios naudos, net neatlieka karo uždėtos prievolės. Gi, tikrasis to ūkio savininkas plk. R. Liormonas yra geštapo kaimas Tilžės kalėjime o jo sūnus mobilizuotas į vokiečių kariuomenę, kovodamas prieš bolševikus, kautynėse prie Ilmenio ežero žuvo. Tokie faktai negiamai veikia į lietuvių ir nestebėtina, kad vyrai vengia tauti į bandoma organizuoti lietuvių regioną, bei vykti į Vokietiją darbams. Kpt. P. Gužaitis, ta proga, kreipėsi į Geweckę, kaip į tiesioginį viršininką, kad plk. R. Liormonas būtų paleistas iš kalėjimo ir grąžintas į Lietuvą, į savo ūkį.

Gal dar ir kitos lengvinančios sąlygos buvo pritaikytos ir plk. R. Liormonas buvo paleistas iš kalėjimo ir grąžintas į Lietuvą. Tačiau aiškus faktas, kad kpt. P. Gužaitis drąsiai gynė lietuvių reikalą ir laimėjo.

Dar kitas įvykis. Vokiečiai reikalavo didelio skaičiaus vyrų darbams į Vokietiją. Kpt. P. Gužaitis ir čia jieskojo būdų, kad išsaugojus vyrus nuo išsiuntimo į Vokietiją. Tytuvėnų vls. gyveno du broliai, Vincas ir Edvardas Jasavičiai. Vincas buvo sveikas ir tiko darbu. Edvardas buvo invalidas, jo kairiosios rankos buvo nukirsti keturi pirštai. Kai vyrai buvo pašaukti į Raseinių darbo (arbeitsamto) įstai-gą, į sveikatos tikrinimo komisiją, šaukimą "per klaidą" gavo Edvardas, invalidas. Komisijoje dalyvavęs vokiečiai pamatęs invalidą, paklausė Gužaičio, kodėl jis parenka invalidus, netinkamus darbui. Gužaitis paaiškino, kad tas invalidas yra stalius ir neblogai dirba namuose, todėl sėkmingai galėtų dirbti ir Vokietijoje. Vokiečiai, aišku, invalido nepriėmė ir įspėjo, kad ateityje vyrų be pirštų, vienarankių, ar vienakojų nešauktų komisijon. Taip Gužaičio pastangomis liko namuose abu broliai.

Kai gebietskomisaras Gužaitį pareikalavo pasiaiškinti, kodėl liko neįvykdyta miško medžiagos skirta norma, kuri buvo įsakyta suvežti į geležinkelio stotį Gužaitis atsakė, kad jis jis pareikalavo iš gebietskomisariato ūkio dalies reikiamą kiekį geležies, o gavo tik tiek, kad nepakako aprūpinti net vieną kaimą. Juk be ratlankių, pavažų, pasagų argi galima vežti miško medžiagą. Gavus pareikalautą kiekį, bus įvykdyta ir norma. Taip pagristai, apgalvotai buvo įtikinami vokiečių civilinės administracijos pareigūnai ir jie dėl neįvykdytų normų nereaguodavo.

Kpt. P. Gužaitis yra išsireiškęs, kad priešams okupavus Lietuvą, lietuviui inteligentui, o ypač karininkui, netinka lindėti užkampy ir laukti geresnių laikų. Reikia kovoti už savo krašto ir gyventojų reikalus. Tarnaujant pas okupantą, galima žymiai daugiau nuveikti, nes nuo lietuvių patrioto savieji mažiau nukentės, nei nuo pačio okupanto, jei jis betarpiai mūsų reikalus tvarkys. Pranas savo tarnavimą pas okupantus pateisino. Jis kovojo gindamas Lietuvos ir lietuvių reikalus.

Kpt. P. Gužaitis gimė 1904 m. Kuršių k., Tytuvėnų vls., Raseinių aps. 1920 m. baigė pradžios mokyklą, 1923 m. — Šiluvos vidurinę mokyklą. Tais pačiais metais įstojo į Dotnuvos Žemės ūkio technikumą, bet ši sritis jo nepatenkino ir 1925 m. jis įstojo į Šiaulių Mokytojų seminariją, kurią 1929 m. baigęs buvo paskirtas mokytoju į Petrošių pradžios mokyklą.

1930 m. buvo pašauktas atlikti karinę prievolę ir kaip turintis atitinkamą cenzą, buvo pasiūstas į Karo mokyklą, kurią 1932 m. baigė pirmuoju. 1939 m. baigė Belgijoje, Briuselio Karo akademią. Bolševikams okupavus Lietuvą, buvo pervestas į 29 Teritorinį korpą. 1941 m. bolševikams suminėjant ir vežant į Rusijos priverčiamo darbo stovyklas lietuvius karius, Pranas, vengdamas išvežimo, pasitraukė iš vaudonosios armijos ir grįžo į namus. Tačiau, jis neišvengė vokiečių nelaisvės, iš kurios buvo paleistas 1942 m. Grįžęs buvo paskirtas Raseinių aps. viršininko pavaduotoju, o vėliau ir viršininku.

1944 m. balandžio 24 d. jis įstojo į Vietinę rinktinę ir buvo paskirtas į Karo mokyklą, Marijampolėje. Vokiečiams jėga likviduojant Vietinę rinktinę, birželio 16 d. iš jos pasitraukė ir veikė pogrindyje. Iki VLIKo suorganizavimo, jis buvo Tautos Tarybos narys, vėliau palaikė ryšius su VLIKu. Dalyvavo pasitarime Kaltinenuose, kuriame vokiečiai buvo sumanę įsteigti lietuvių SS dalinius. Tačiau lietuviai pasipriešino ir jokio nutarimo nebuvo priimta.

**LIETUVIŲ VETERANŲ S-GOS "RAMOVĖ"
GARBĖS NARIJ, LIETUVOS GEN. KONSULĄ
DR. P. DAUŽVARDĮ AMŽINYBĖN PALYDINT**

Čikaga, 1971 m. rugsėjo mėn. 29 d.

*"Jei audra ištikus verstų stulpą vieną
Iš tų, kurie prilaiko jūsų namo sieną,
Namas negrius — iš baimės jūs neišlakstykite,
Tik vieton ano stulpo, tą pačią dieną,
Tuoj kitą statykite!"*

(Iš Dr. V. Kudirkos eil. "Maniesiems")

Tai pamokanti tiesa. Tačiau, vietoj šio lietuvių tautos rūmų stulpo mes negreit, jam tolygų pastatysime.

Velionis, Dr. P. Daužvardis, buvo ne tik Lietuvos Generalinis Konsulas, diplomatas, išeivijos lietuvių visuomenės globėjas, bet stiprus ir ryžtingas kovotojas dėl Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo. Giliu diplomato išvalgumu Jis gynė lietuviškus reikalus nieko neužgaudamas, bet ir

svetimiems galiūnams nepataikaudamas. Dirbo, kas šiuo metu yra reikalinga, kad palaikius Lietuvos bylą gyvą — neužmirštą ir kad galimai greičiau priartinus mūsų pavergtos Tėvynės laisvės rytą.

Paskutinį kartą atsisveikinant su LVS "Ramovė" Garbės Nariu, mes, buvę Nepriklausomos Lietuvos kariai, jungiamės prie visų išeivijos lietuvių gilaus liūdėsio, o jo brangiai žmonai, gerbiama! poniai Juzei Daužvardienei ir sūnui bei visiems artimiesiems reiškiamo gilią ir nuoširdžią užuojautą.

Tau gi, Didysis Lietuvos Sūnau, tebūna lengva šios šalies žemelė, kol amžinam poilsui galėsi sugrįžti į savo brangią Tėvynę Lietuvą, dėl kurios laisvės Tu kovojai iki paskutinio savo atodūsio.

LVS "Ramovė" vardu

K. Dabulevičius,

L.e. CV-bos Pirmininko par.

Vokiečių frontui traukiantis iš Lietuvos, Pranas nesitraukė į Vakarus. Jį enkavedistams suėmus, jis tardomas nurodė: "Aš visą laiką slapsčiausi savo tėvo ūkyje, jokioms gaujoms bei organizacijoms nepriklausiau ir nenorėjau priklausyti. Pas tėvą daržinėje įrengtame bunkeryje slapsčiausi vienas. Apie tai, kur yra bunkeris, žinojo mano brolis Kazys ir sesuo Paulina; išskyrus juos, daugiau niekas nežinojo, kur esu. Aš tikrai gerai žinojau apie įstatymus dėl legalizavimosi ir pats juos skaičiau, tačiau netikėjau jais ir nėjau legalizuotis." Taip kovojęs už savo kraštą, Pranas, pagaliau, tapo rusiškojo komunizmo auka. Tokio pat likimo susilaukia ir dabar lietuviai patriotai iš raudonojo okupanto.

Gen. Stasio Dirmanto ŽODIS, tartas 1971.VI.20, dedikuojant prezidentams A. Stulginskiui ir K. Griniui ramovėnų pasodintas eglaitės.

Ekscelencija, Lietuvos Respublikos Generalinis Konsule, sesės ir dukros Birutininkės, broliai kariai Ramovėnai ir visi gerbiamieji ir malonūs čia vykstančio dalyviai.

Kaip papildomųjų medelių pasodinimo sumanytojas, tariuos, turiu teisę ir jaučiu pareigą ir aš tarti Jums keletą minčių užbaigiant gal dešimtuką čia pasakytų prakalbų.

Daugiausia — apie tai, kuriuo tikslu kariai-ramovėnai, prieš keletą metų, prie Lietuvos prezidento sava ranka pasodintos, štai, tos eglės, ant žmogaus ūgio akmens parūpino bronzinėje lentoje atliedintą atatinamą įrašą, o prieš porą savaitių pasodino

porą šitų, dar jaunų, grakščių eglaitių.

Vienas kalbėtojų jau buvo atkreipęs dėmesį į klausimą: "Kur esame?" O esame toli nuo mūsų mielos Nemuno šalies. Už poros tūkstančių sausumos mylių ir už kelių tūkstančių ilgų, ilgų jūros-vandenyno mylių. Esame Indianos valstybėje, kurios vardas mums primena čia, šiuose miškuose, šiose aikštėse dar neperseniausiai gyvenusių laisvą indėnų tautą. Kaip greit kinta net tautų gyvenimas šiais laikais... Išižiebta ir užgęsta baisūs karai, susidaro ir griūva imperijos, net tautos išnyksta. Tačiau, lietuvių tauta ištvėria, išlieka ir net rodo stiprų gyvastingumą.

Susirinkome čia atžymėti ir pagerbti atminimą trijų paskutiniųjų savo valstybės galvų. Juos, neturėdami savo modernaus tinkamo žodžio, esame pratę oficialiai vadinti prezidentais, o savybėje — tautos ir valstybės vadovais ar vadais.

Kitos, laimingesnės tautos, savo mirusius valdovus, vadinamus faraonais, karaliais ar kitaip, laidoja užbalzamuotus milžiniškose piramidėse, mauzolėjuose, pilyse, katedrų požemiuose, piliakalniuose...

Deja, daugelio mūsų rikčių, viešpačių, karalių ar kunigaikščių, net mums geriausiai žinomų ir reikšmingų, pvz. Mindaugo, Vytauto, amžino poilsio vietos nėra net apytiksliai žinomos. Žymi jų, vėlyvesnių, dalis yra palaidota svetimoje žemėje: Krokovo miesto Vavelio pily. O tie, kurių palaikai liko sostinėje Vilniuje, ir po mirties neturi ramybės. Taip, karstas su šv. karalaičio Kazimiero palaikais jau kelis kartus buvo vežio-

jamas ir perkeliamas Kartais ne į geresnę, bet į blogesnę vietą.

Ir iš trijų mūsų atstatytos valstybės prezidentų du yra mirę ir palaidoti šitam krašte. A. Smetonos palaikai randasi Clevelando mauzolėjaus nišoje, o K. Griniaus pelenai — Čikagoje Tautinių kapinių pastato spintoje. Tik Aleksandras Stulginskis turėjo laimę pasimirti savo žemėje ir yra palaidotas ten mums įprastu būdu.

Vienok, vėl grįžkime į šią vietą, kur stovime dvyliktos valandos saulės spinduliuose, ar medžių paunksmėje.

Štai, į orą, į šviesą, į saulę, į gyvybę stiebiasi trys eglės. Viena — amžiumi vyresnė, ūgiu augštesnė, plačiai, vešliai ir gražiai nauaugusi. Vienok, liūdna ir užsimasčiusi, kaip kad paprastai pagyvenusios eglės. O greta dvi grakščios, dailios, jaunutės ir linksmutės. Lyg patenkintos joms išpuolusia didele garbe išeiti viešumon, patekti istorijos analuosn. Jos lyg didžiuojasi joms skirtu vaidmeniu.

Nes dieną ir naktį, žiemą ir vasarą jos liudija ir liudys saulei, mėnuliui, debesims ir žvaigždėms apie dviejų blogų kaimynų mūsų Lietuvai padarytą didžią neteisę, skriaudą ir žalą.

Šios eglės primena ir daug metų priamins čia apsilankantiems lietuviams ir nelietuviams apie jų šventą ir kietą pareigą minėtą neteisę ir skriaudą kuogreičiausiai atitaisyti.

Jei ne geruoju — susitarimu, žodžiu ir raštu (kuo netikiau), tai jėga ir prievarta — ginklų kova.

Šis parkas turi prasmingą "Tautų

draugystės" vardą. Tautų draugystė — tai žmonijos išmastytas, išsvajotas kilnus idealas. Visos tautos, visi žmonės turi to augšto idealo siekti.

Nuo šiol, ano tolimo, mažai žinomo, nedidelio Lietuvos krašto trijų valstybės prezidentų, suverenų varda is atžymėtos eglės per daugelį metų vers čia apsilankiusius pagalvoti, susimąstyti, kad anas žmonijos idealas, deja, buvo ir yra nekultūringai ir žiauriai pažeidžiamas.

Jos kels dorų žmonių ryžtą laisvę Lietuvai, Nemuno šaliai, gražinti, padarytą žalą įmanomai atlyginti. Nes, bendrai, žmonių prigimtis yra teigiama, jie yra linkę prie gėrio, nuskriaustuosius užjaučia ir yra linkę jiems padėti.

Taigi, iš tų eglaičių Lietuvos laisvės bylai galima tikėtis ir susilaukti paramos ir naudos. Bet tai tik dalis ramovėnų geidžiamo gėrio.

Karių veteranų sąjungos vardu kviečiu visus lietuvius:

1. Giliai įsidėkime galvon ir širdin čia prieš mane tik ką kitų išdėstytas prasmingas ir galias mintis, pareikštus pageidavimus, duotas sugestijas, pasiūlytus nurodymus.

2. Mylėkime savo ir savo tėvų žemę — tėvynę ne pasyviai, vien sentimentaliai ir romantiškai. Mylėkime ją aktyviai: ne žodžiais, o darbais ir žygiais.

3. Rūpinkime savo ir dirbkime, pirmiausiai, savo tėvynei, savo žmonėm laisvę ir geresnę ateitį iškovoti ir ilgiems amžiams užtikrinti.

4. Gerbkime savo krašto seną, ir ne taip seną, praeitį:

Per amžių rūkus iš tolimos praeities iškyla ir mums šviečia neužmirštini gerai žinomi vardai mūsų rikių, valdovų, viešpačių, karalių, kunigaikščių... Herkus Montas, Gediminas, Algirdas, Kęstutis, Birutė, Vytautas, Kazimieras... ir daugybė jų laikų valstybininkų, kanclerių, karvedžių-etmonų: Petras Bielys, St. Kiška, Jonas Karolis Katkus-Chotkevičius, Radvilų tuzinas, Sapiegu, Gosiavskių, Palubinskių...

O nesenoje praeityje tautos jėgos iškėlė į augščiausius valstybės postus, į tautos viršūnės tris suverenus. Jų vardai mums gerai žinomi. Juos žino ir žinos ir pasaulis, nes jie įėjo į žmonijos istorijos likimines knygas. Nes jie, o ne kas kitas, oficialiai reprezentavo atgimusią Lietuvos valstybę, jos vardu sudarinėdavo sutartis, konkordata.

Tačiau jie nebuvo neklystantieji, lyg kokie tai absoliučiai tobuli viršžmogiai. Gi, klydo ir mūsų, beveik genijais laikomi ir Gediminas, ir Algirdas, ir Vytautas. Svarstome ar klydo Joga'la, Nevisada sekėsi Kęstutiui, jo sūnams ir anūkui, apie ku-

rį, paprastai, mažai težinome ir kuris istorijon įėjo Mykoliuko-Michajlūkos vardu. Suklydsdavo ir mūsų prezidentai. Neklysta tik tas, kuris nedirba. Tačiau tinginiavimas yra daugiau ir blogiau negu klaida.

Žmogus sugeba ir skaisčiausioje saulėje įžiūrėti tamsias, net juodas dėmes. O ar dėl to saulė tampa tamsesnė, ar dėl to kas atsisako jos šilimos ir šviesos?

Todėl, štai, penktas mano pageidavimas ir prašymas:

5. Nebūkime linkę mūsų pirmuose pirm visko įieškoti dėmių, neigiamybių, nesimpatišku būdu broūžų, jų ir jų laikais padarytų klaidų. Verčiau ką, mūsų manymu, negero pastebėję ar blogo užtikę, diskretiškai nutylėkime, raskime pateisinančias priežastis, o jokiū būdu nestenkime gatvėje, turguje, spaudoje, ar pašnibždom kuoplačiausiai skelbti. Paskutinis būdas yra pats niekšiščiausias. Padarytos klaidos ir jos pasekmės, greičiausiai, jau neatitaisys o mažinsis ir mažinsis tautiečių ir piliečių tarpe pasitikėjimą savo rinktiniais tautos vyrais, savo vyriausybe.

Vienok daromus ir padarytus žingsnius reikia sekti, analizuoti, vertinti, siūlyti geresnius o klystantį, užkietėjusį ir klaidoje ar klaidose užsišpyrusį kenkėją pamokinti, sudrausti. Net pašalinti. Tik atsargiai, kad tuo kraštutiniu veiksmu net daugiau blogo nepadarius, nepakenkus visu- mai.

Blogas yra tas tautos šeimos narys, kuris yra linkęs savųjų tarpe vien blogybių įieškoti, jas suradus — kelti, plačiai ir viešai skelbti, iš jų tyčiotis ir tuo būdu mūsų bendrą namą-tėvynę-kraštą-tautą teršti.

Be doro tikslo žeminti, murzinti, be pagrindo įtarinėti, niekinti savo organizacijoms, valstybės pareigūnams, tautoje pirmaujančius žmones tai tik žemos sielos liguisto, savo mažavertystės žaismo prislėgto asmens darbas. Tai tik kirtimas šakos, ant kurios išsigelbėję, laikomės.

Kiekvienas toks murzintojas ir mozuotojas (net lietuviškų tinkamų žodžių nesurandu, ar jų neturime) pilnai nusipelno senojo testamento žinomo didžiai negarbingo vardo. Vardo, kurį net bauriuos ištarti.

Deja, mūsųose chamizmo nestinga. Neliesdamas čia esančių, tariu: liaukitės būti chamais.

Mes, kariai-ramovėnai, visus tris mūsų buvusius Respublikos prezidentus viešai ir pakartotinai ir vienodai gerbiame. Jau vien dėl to fakto, kad jie, valstybės suverenai, buvo mūsų valstybės prezidentai ir tuo įsirikiavo į mūsų praeities žymūnų garbingą ir ilgą eilę.

O, kaip kariai, juos respektuojame, kaip mūsų buvusius šefus: tautos ir respublikos ginkluotų jėgų oficialius konstitucinius viršininkus. Ir dėl to, kad jie regimos valstybės galvos buvo.

Ramovėnai pasirūpino Čikagoje Jaunimo Centre įtaisyti jų tris portretus o šiandien čia, gražios gamtos prieglobstyje, lietuvių dvasiai visada mielam miške ir jo aikštėje turime sudarę, lyg atgimusios Lietuvos teritorijos simbolinį miniatūrinį plotą, kuriam auga net pirmojo ir paskučiausiojo prezidento ranka vykusiai pasodinta puošni eglė.

Rinkimės čia nors kartą metuose sustiprinti savo kūną ir jo jėgą, atgaivinti savo dvasią. Ar dar nenusibodo, ar dar neįkyrėjo dulkinai ir purvini didmiesčio Čikagos "piknikų daržai", drumzlinos Marketparko lagūnos ir plynės. Skaitlingai vykime čia patys ir stenkimės atgabenti, suburti kuodaugiausiai mūsų jaunimo, kuriam ypatingai reikia švarios gamtos grožio ir sveiko peno dvasiai.

Kad jis, jaunimas, nuo jaunų dienų šią mums lietuviams ypatingą vietą pažintų, pamiltų ir lankyty, kada mūs, senių, šioje gražioje žemėje neliks.

O tu, mielas jaunime, kuris gana gausiai, organizuotai ir neorganizuotai, šiandien atvykai ir savo uniformomis papuošei mūsų ceremoniją ir pavyzdinčiai ėjai garbės sargybas ir budėjimus iki gyvenimo galo neužmiršk šios vietos, šios dienos, šių apeigų. Lankyk tą vietą, globok ją ir plėsk.

Nes mano mintys ir pageidavimai pilnai supuola su mūsų Generalinio Konsulo išreikšta mintimi. Vietos čia aplinkui yra daug. Prezidentus turėjome tik tris. Bet ar mūsų Lietuva mažai turėjo didžiųjų žmonių Basanavičiaus, M. Sleževičiaus, Maironio, Juozapavičiaus, partizano Daumanto, Kudirkos masto, mokslo ir meno žmonių? Gi ir Lietuvos miškuose ir giriose augo ne tik eglės. Mėgdavome uosius, beržus, ažuolus ir pušys mielai mums ošė.

Ir dar kartą — 'DELEGACIJA KYBARTUOSE'

Sąryšyje su įvykiais Kybartuose 1940 m., apie kuriuos savo atsiminimuose aprašė buv. policijos tarnautojas K. Morkūnas, kaip jis, bolševikams okupuojant Lietuvą, slaptai pagėbėję Lietuvos respublikos prezidentui A. Smetonai pereiti į Vokietiją, kuomet siena tikrumoje jau buvo uždaryta, kaip iš Kauno į Kybartus buvo atvykus delegacija susidedanti iš vyriausybės narių ir augšto laipsnio karininkų, kuri prez. A. Smetoną

būtinai norėjo gražinti į Kauną. Čia atsiminimų autorius kiek suabejoja dėl tokio delegacijos elgesio, kad ar visa tai neturėjo ryšio su kolaboravimu?

Dėl to, kaikas iš buvusios delegacijos artimųjų, paskaitė įžeidimų ir pareiškė protestą tiek prieš atsiminimų autorių, tiek prieš "Kari", kodėl jis tokius atsiminimus spausdino. Jų nuomone, tai gali pakenkti ateities istorijai. Toliau, "Kario" nr. 5 buvo prisiminta apie tuos tragiškuosius Kybartuose įvykius ir paminėta, kad tikrumoje, augščiau aprašytuose atsiminimuose, jokių įžeidimų nesi-randa, o aprašyti įvykiai paaiškinti taip, kaip tikrumoje ir buvo.

Dabar, "Kario" 7 nr., B. Stasiulis, tuo metu buvęs Lietuvoje augštas policijos pareigūnas, dėl tų Kybartuose įvykių davė paildomų paaiškinimų ir, taip sakant, "savanoriškai" įsijungė į įsižeidusiųjų delegacijos narių ir jų artimųjų sąrašą.

Pirmiausia, B. Stasiulis pamini, kad visos tos komplikacijos prasidėjo daugiausia dėl to, kad prezidentas A. Smetona dėsė sieną pereiti, nors kaip sako, jis laukė atvykstant į Kybartus kitų šeimos narių. Čia jau tenka tvirtai pastebėti, kad jeigu prezidentas A. Smetona būtų bent kiek nujautęs, kad atvyksta tokia "šauri" delegacija, kurios tikslas jį gražinti į Kauną ir perduoti okupanto malonei, tai tikriausiai, jis nebūtų laukęs sienai pereiti paskutinės minutės.

Toliau sakoma, kad prez. A. Smetona pasitaikiusio policininko buvo pervestas į Vokietiją per "žaliąją sieną". O vėliau gautu iš Kauno parėdymu buvo perleisti per sieną ir kiti prezidento šeimos nariai, tik automobiliai, kaip valdiškas turtas, buvo gražinti atgal, nes nebuvo iš Kauno atatinamo leidimo (Koks stropumas pareigose!). Toliau sakoma, kad pati delegacija buvusi korektiška ir jokių užmetimų niekam nedariusi, kad ji du kartu buvo nuvykusi į Vokietijos pusę, Eitkūnus, kur prašė prezidentą A. Smetoną grįžti į Kauną, bet pastarasis tai padaryti nesutiko. Taip trumpai B. Stasiulis aprašo įvykius Kybartuose, birželio 15-16 d. ir kaip jis pats sakosi, būdamas gyvas tų visų įvykių liudininkas, laiko pareiga reaguoti į tą piklą ir neteisingą insinuciją įtarinėti delegacijos narius ir kitus su tuo susiejusius asmenis kolaborantais. Tuo labiau, kad A. Merkis, remiantis atitinkamu Konstitucijos paragrafu, paties prezidento buvo paskirtas eiti prezidento pareigas.

Taigi, kuomet atsiranda dėl tų įvykių nepasitenkinimų ir protestų, tai

būtų truputį įdomu pažvelgti į tuos įvykius ir iš kitos pusės.

Pirmiausia, tai, kad birželio mėn. 15 d. 2 val. nakties Lietuvos vyriausybei turėjo būti aišku, kad su Lietuvos valstybe, kaip tokią, jau viskas baigta ir kad jokia vyriausybė, kai nėra valstybės, negali egzistuoti. O jei ir buvo, kad ir ministeris pirmininkas, tai jis buvo bolševikų okupantų belaisvis ir kad bet kokių įsakymų savo vardu duoti nebegalėjo. Dėl to ir delegacijos elgesys, būtinai sulaukyti valstybės prezidentą ir perduoti žiauriam okupantui, sunkiai suprantamas.

Šiandieną mes stebimės, kaip galėjo atsitikti, čia pat, Amerikoje, kad augštesnieji laivo pareigūnai bolševikams atidavė laisvės įeškantį Simą Kudirką, kuris liko žiauriai nubaustas, tik dėl to, kad siekė laisvės. Taip pasielgę amerikiečiai labai lengvai pasiteisino, kad jie atliko savo pareigas ir tiek. O kaip būtų pažiūrėta, jei anuo metu policininkas, būdamas labai stropus savo pareigose, griūvančios valstybės prezidentą būtų sulaukęs ir perdavęs, taip vadina-mai, "korektiškai" delegacijai, o pastaroji būtų atgabenusi jį į Kauną ir atidavusi bolševikų malonei. Tai taip pat būtų pasielgta pagal nuostatų reikalavimą. Dėja, šį kartą buvo ne realuojantis amerikietis, o visai sveikos nuovokos Lietuvos policininkas. Kiek jis nusižengė prieš įstatymus, kurie tikrumoje nebeveikė — kitas klausimas, bet savo elgesiu, nežiūrėdamas jokių pavojų, išgelbėjo respublikos prezidentą, o vadinamą "Kybartų delegaciją" jis išvadavo nuo labai nemalonus misijos.

O ir ateities istorija, dėl kurios dabar baiminamasi, tikriausiai nenukentės. Istorija būtų buvusi nekokia, jei tuo metu policininkas, rodydamas savo uolumą pareigose, būtų sulaukęs respublikos prezidentą ir perdavęs atvykusiai iš Kauno delegacijai, o ši pastaroji būtų perdavusi užpuolikai — okupantui. Kad Kybartuose buvę policijos tarnautojai buvo patyrę savo pareigose, kad visi, įskaitant ir delegacijos narius, turėjo tik gerus norus, t.y., gelbėti, kas dar būtų galima išgelbėti, dėl to niekas negalėtų abejoti. Tačiau, susidėjęs nepaprastoms aplinkybėms, artėjant žiauriai katastrofai sunaikinti valstybės nepriklausomybę, tai be tarnybinių kasdieninių patyrimų, iš kiekvieno asmens, o ypač augštesniųjų valstybės pareigūnų buvo reikalaujama kai ko daugiau; kaip antai, daugiau orientacijos susidėjusiose apyvostose, ir, žinoma, mažesnio baimės jausmo dėl atsakomybės.

Šiandieną, prisiminus prieš virš 30 metų Lietuvos valstybės žlugimo

tragediją ir įvykius Kybartuose, galima pasakyti, kad jokie geri norai iš lietuvių pusės padėties pakeisti nebegalėjo, tuo labiau, kad iš šalies niekas į pagalbą Lietuvai neatėjo. Ir viskas, kas įvyko, tai ne dėl lietuvių kaltės, nes ir lietuviai tapo auka susitariusių dviejų plėšikų, Hitlerio ir Stalino. Ir dabar, kalbėti apie kokius tai įžeidimus, protestus, ar istorijas neatrodo per daug rimtas klausimas.

O kiek liečia "kolaboravimą" tai žodis, berods, atsiradęs karo metais. Jis gali turėti kiek platesnę prasmę ir tai yra atskira tema. Salfietis

KULTŪRINĖ POPIETĖ "KARIUI" PAREMTI

Spalio 24 d. Cikagos LVS Ramovės skyrius, birutininkams talkininkaujant, suruošė kultūrinę popietę, kurios pelnas skiriamas "Kariui" paremti. Šioje popietėje, be įprastos kavutės ir birutininkų suruošė užkandžių, buvo loterija, kuriai dailininkas Rūkštelė padovanojo paveikslą.

Svečiams susirinkus, juos pasveikino Ramovės skyr. pirmininkas A. Juškevičius, trumpai apibūdinamas tos popietės tikslą ir "Kario" finansinius sunkumus. Žurnalistas Balys Brazdžionis pėdeklamavo savo eilėraštį, o "Kario" atstovas J. Stankūnas parodė du filmus: vieną iš praeitų metų "Kariui" paremti pobūvio, o kitą — iš birutininkų suruošė koncerto baliaus. Tuose filmuose svečiai ekrane pamatė save, nes ir pernai daugelis jų tuose pobūviuose dalyvavo.

Po to, ramovėnas E. Vengianskas parodė filmą, pavadintą "Lietuvius karys nepriklausomos Lietuvos sargyboje". Tai yra gana įdomus filmas, nes jame mes matėm sutrumpintą Lietuvos istoriją.

Pirmuose paveiksluose matėme lietuvių karius dar iš tų laikų, kai buvo vartojami šalmai su ragais ir mediniai skydai. Chronologiškoje tvarkoje vėliau pamatėm Lietuvos karius iš Didžiųjų kunigaikščių Kęstučio ir Vytauto laikų, kovas su kryžiuočiais, Žalgirio mūšį ir kitus charakteringus Lietuvos karių veiksmus. Toliau pasirodė vaizdai iš 1831 ir 1863 metų sukilimų, o po to vaizdai iš nepriklausomos Lietuvos.

Tuose vaizduose matėm nepriklausomybės paskelbimo aktą, ministerio Sleževičiaus atsišaukimą į visuomenę, kviečiantį stoti savanoriais į Lietuvos kariuomenę, 3 Lietuvos prezidentus ir kai kuriuos vaizdus iš kovų už nepriklausomybę. Vėliau sekė kariuomenės žygių vaizdai, pirmoji Karo mokykla, Krašto Apsaugos ministeriai: prof. gen. S. Dirmantas ir

gen. K. Musteikis, ministeris pirmininkas gen. Černius, gen. Nagius-Nagevičius ir gen. P. Plechavičius.

Vaizdai pasikeitė. Žiūrovai pamatė ūsuotą piktą Staliną ir jo užsienio reikalų ministerį Molotovą, pasirašantį su vokiečiais Lietuvos okupacijos sutartį. Prasidėjo kovų su okupantu laikotarpis, vaizdai iš partizanų veiklos, jų slėptuvės miškuose, žuvę partizanai ir jų kapai.

Po to, buvo parodytas Lietuvos karys tremtyje, svetimoje kariuomenėje, kovojantis prieš bolševizmą svetimame krašte, toli nuo savo tėvynės. Ir taip prieš žiūrovų akis prabėgo sutrumpinta Lietuvos istorija, susidedanti iš nuolatinių kovų už savo kraštą ir laisvę. Tie vaizdai sustiprino viltis, kad Lietuva iškovos laisvę, atgaus savo nepriklausomybę ir vėl sušauks pas save išblaškytus savo vaikus, nes kovojanti tauta nežūsta.

Pobūvis pilnai pasisekė, atsilankė daugelis ramovėnų, birutininkų ir jų svečių, nes tai vienkartinis metuose parengimas žurnalui "Kariui" paremti; tik kažkodėl nesimatė jame Centro valdybos.

G. Songinas

JURGIS ALEKSANDRAS RAKUZINAS

1914.9.14 - 1971.6.16

Staiga mirė Geelongo miesto ligoninėje. Velionis buvo žinomas Geel. lietuvių bendruomenėje kaip duosnus visiems, kurie į jį kreipėsi paramos. Dėl savo darbo — biznio pobūdžio, neturėdamas laiko aktyviai dalyvauti Geel. LB veikloje, visuomet ją rėmė savo auka ir atsilankymu parengimuose.

Velionis, vienintelis iš Geelongo lietuvių "Lions Club" narys, visomis progomis kėlė lietuvių reikalą tarp rinktinių Geelongo piliečių-klubo narių, iškeldamas rusiško komunizmo skriaudas Lietuvių tautai ir jo pavojus laisvajam pasauliui. Jo dėka žymūs Geelongo australai ir jų organizacijos buvo supažindinti su dabartine padėtimi okupuotoje Lietuvoje ir dėl to Geel. lietuvių kultūriniai vienetai būdavo dažnai kviečiami pasirodyti australų parengimuose.

Lietuvoje, velionis iš gimnazijos stėjo savanoriu į Aviacijos puskarininkų-lakūnų mokyklą, kurią baigęs liko liktin'u aviacijos lėktuvų mechaniku viršilos laipsnyje, iki rusų okupacijos. Karo metu Lietuvoje ir vėliau Vakarų Vokietijoje, velionis, turėdamas gabumų, gerai vertėsi prekyboje.

Velionis lyg ir nujausdamas savo neilgą amžių, stengėsi kuo daugiau pamatyti pasaulio, pažinti kitų tautų gyvenimą, todėl du kartus oro keliais jis jį apskrido. Buvo jau pasiruo-

šęs ir trečiam skridimui į dar nelankytus kraštus, bet staiga sustojusi širdis viską nutraukė.

A. a. Jurgis buvo labai iškilmingai palaidotas birželio mėn. 1 d., East Geelong kapinėse. Religijos apeigas atliko Geel. liet. kapelionas kun. P. Dauknyš, asistuojamas australų kunigo, Geel. St. Mary's katedroje, kur dalyvavo labai daug jo įvairių tautybių bičiulių, giminių, "Lions Club" narių ir Geelongo lietuvių. Kapinėse atsiveikimo žodį tarė kun. P. Dauknyš, nušviesdamas velionio taurią asmenybę.

Velionis paliko liūdinčią žmoną Normą ir podukrą Joaną.

A. Skerys

(Geel. Apyl., Australijoje, "Biuletenis", Nr. 24)

VIENERI METAI BE KAZ. DALINKEVIČIAUS

Metai po metų baigia išsiskirti iš mūsų tarpo vyresniosios kartos kariai, prisidėję prie atsistatėnčios Lie-

tuvos kariuomenės ūgio. Štai jau sukako vieneri metai, kai Filadelfijoje mirė kuklus karys, bet taurus lietuvis a. a. puskarininkis Kazimieras Dalinkevičius. Jis buvo gimęs 1902 m. rugpjūčio 20 d., Paūžuoliuose, Taujėnų vls., Ukmergės aps. Čia ir Pamūšio kaime buvo įsikūrusi plati Dalinkevičių giminė, kurios vardą bene labiausiai iškėlė a. a. Kazimiero pusbrolis Juozas Dalinkevičius — įžymus geologas, Kauno ir Vilniaus universitetų profesorius, Kazimieras augo ir brenė lietuviškoje šeimoje. Mokėsi Taujėnuose. Dar septyniolikmetis jaunuolis išgyveno bolševikų įsibrovimą į Taujėnus 1919 m. pradžioje, su džiazgsmu sutiko gegužės mėnesį Taujėnuose pasirodžiusius 1 pėst. pulko lietuvius karius. 1920 m. rudenį lenkų kavalerijos brigadai prasiveržus pro Kurklius Kavarsko link, Dalinkevičius stėjo į Lietuvos šaulių s-gos organizuojamus partizanus. Sulaukęs 21 metų amžiaus, K. Dalinkevičius stėjo į 3 dragūnų Geležinio Vilko pulką. 1924 m. pulką išformavus, perėjo tarnauti į husarų pulką, kur baigė puskarininkų mokyklą. 1928 m. gruodžio 30 d. švobiškyje vedė Mariją Čepulytę. 1930-1944 m. dirbo Žiezmaruose, kur aktyviai reiškėsi Lietuvos šaulių sąjungoje. 1944 m. pasitraukė su žmona į Vakarus, 194, m. rugsėjo 19 d. atvyko į JAV ir apsigyveno Filadelfijoje. Sunkios ligos išvargintas mirė

Velionis nuo nepriklausomos Lietuvos laikų iki mirties buvo uolus "Kario" skaitytojas ir šiaip lietuviškų reikalų rėmėjas. Lietuvoje liko trys broliai: Vytautas, Bronius ir Kostas.

J. P.

IR VĖL NAUJAS KAPAS

Gegužės 18 d., po galvos sunkios operacijos, Čikagoje mirė vos 46 metų Cicero Jūros šaulių "Klaipėda" kp. moterų vieneto vadovė ir kp. valdybos narė Pranciška Bronskytė Olšauskienė Vanagienė. Ji buvo gimusi 1925 m. kovo 13 d. Žemaitijoje, Tau-ragės apskrityje, Kaltinėnų valsčiuje.

"Klaipėdos" kuopai priklausė nuo 1968 m. gruodžio 21 d. Į amžino poilsio vietą šv. Kazimiero kapuose ją palydėjo liūdinčiai Čikagos ir Cicero sesės ir broliai šauliai, giminės ir draugai. Ak, buvo ji dar taip reikalinga, dar tiek daug galėjo nuveikti. Tačiau mirtis negailestinga. Ateina valanda ir nei ašaros, nei prašymai nieko nepadeda. Ir sesė Pranciška Vanagienė turėjo palikti viską ir visus.

Spalio mėn. "Kary" 239 psl. antroji iš kairės yra Valerija Šulcienė.

P A D Ė K O S

Autoriai, laimėję premijas už savo straipsnius, įdėtus "Karyje" 1969 m., atsiuntę per LVS Centro valdybą šio turinio padėkos laiškus:

1. Algirdas Budreckis — šiuo norėčiau nuoširdžiai padėkoti Ramovės Premijų komisijai už premijos suteikimą už studiją "Lietuviškoji ekspansija". Man yra labai malonu susilaukti Jūsų teigiamo įvertinimo ir paskatinimo.

Malonėkite taipogi perduoti mano gilią padėką visiems komisijos nariams ir Ramovės Centro Valdybai. Sąlygom leidžiant pasistengsiu parašyti išsamesnę studiją apie Napoleono karo veiksmus Lietuvoje 1812 m.

2. A. Garolis — Jūsų pasiūstą čekį \$40.00 gavau. Esu labai nustebęs už tokią netikėtą malonę. Manau aš tikrai neužsitarnavau to. Čia daugiau "Kario" dėka, kad malonėjo patalpinti savo puslapiuose. Taigi didelis ačiū "Kariui" ir Ramovei.

Esu "Kario" skaitytojas jau nuo labai senai. Patinka, bet vis pageidautina daugiau aprašymų iš II Pasaulinio karo. Labai daug lietuvių karių tarnavo vokiečių kariuomenė, policijoje — bataljonuose ir kitur. Visi turi daugiau ar mažiau visokių pergyvenimų, dalyvavo visokiose kautynėse. "Karyje" to labai trūksta. Taigi, kurie valdo plunksną, turėtų būtinai prisidėti. Deja, dauguma laukia ir patys nežino kodėl.

Iš tos sumos atnaujinu "Kario" prenumeratą 1972 metams, su auka "Kariui". Taigi, didelis ačiū!

3. Petras Matekūnas — Netikėta man buvo staigmena, kai sužinojau iš LVS "Ramovė" Centro Valdybos laiško (rašytas 1971 m. rugsėjo 4 d.), kad esu laimėjęs premiją už rašinį "Nepriklausomybės kovos Zarasų apskrities ribose". Tai yra tikrai netikėtas mano gyvenime įvykis, kuris ilgai pasiliks mano atmintyje. Jums, komisijos nariams ir Centro Valdybai reiškiu nuoširdžią padėką už premiją, sveikinimus ir linkėjimus ta proga.

ATITATSOME

Iugsėjo "Karyje", gen. št. plk. lt. K. Pranckonio nekrologe pateko klaida. Velionis, tarnaudamas I p. divizijoje, nėjo adjutanto pareigų.

AUKOJO KARIUI

\$200.00

LŠST Centro Valdyba

\$12.00

Bertulis A., Hot Springs, Ark.

\$10.00

Plenys K., Chicago, Ill.

Po \$7.00

Laurenti A., Chicago, Ill.

Rudokas St., Chicago, Ill.

\$5.00

Balzaras L., Chicago, Ill.

Saplys, Toronto, Canada

\$4.00

Daniliauskas J., Stamford, Conn.

Ivanauskas A., Livonia, Mich.

Po \$3.00

Lukaševičius St., Chicago, Ill.

Skardis J., S.S. Marie, Canada

Po \$2.00

Asevičius St., Toronto, Canada

Cicėnas K., Hot Springs, Ark.

Cerniauskas P., New Britain, Conn.

Janušonis A., Woodhaven, N.Y.

Klimas J., Vancouver, Canada

Lisaukas M., Waterbury, Conn.

Pangonis S., Omaha, Nebr.

Strakauskas M., Waterbury, Conn.

Šernas Ad., Rockford, Ill.

Thomas V., Baltimore, Md.

\$1.51

Slavickas S., N. Geelong, Aust.

Po \$1.00

Matekūnas P., Richmond Hill, N.Y.

Nenortas V., Hartford, Conn.

Petkevičius St., Mount Hope, Canada

Ramoška Jonas, Chicago, Ill.

Rutkauskas St., Baltimore, Md.

Valiuškis A., W. Barrington, Mass.

White J., Wheelwright, Mass.

KARYS širdingai dėkoja aukotojams!

U. S. POSTAL SERVICE STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION (Act of August 12, 1970: Section 3685, Title 39, United States Code)		SEE INSTRUCTIONS ON PAGE 2 (REVERSE)
1. TITLE OF PUBLICATION KARYS		2. DATE OF FILING SEPT 18, 1971
3. FREQUENCY OF ISSUE Published monthly except July and August		
4. LOCATION OF KNOWN OFFICE OF PUBLICATION (Street, city, county, state, ZIP code) (Not printers) 916 Willoughby Avenue Brooklyn (Kings County), N.Y. 11221		
5. LOCATION OF THE HEADQUARTERS OR GENERAL BUSINESS OFFICES OF THE PUBLISHERS (Not printers) 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221		
6. NAMES AND ADDRESSES OF PUBLISHER, EDITOR, AND MANAGING EDITOR PUBLISHER (Name and address) Lithuanian Veterans Association RAMOVE, Inc., 916 Willoughby Ave. Brooklyn EDITOR (Name and address) Z. Raulinaitis, 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221 MANAGER EDITOR (Name and address) Same		
7. OWNER (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given.) Lithuanian Veterans Association RAMOVE, Inc. 916 Willoughby Ave. Brooklyn, N.Y. 11221		
8. KNOWN BONDHOLDERS, MORTGAGEES, AND OTHER SECURITY HOLDERS OWNING OR HOLDING 1 PERCENT OR MORE OF TOTAL AMOUNT OF BONDS, MORTGAGES OR OTHER SECURITIES (If there are none, so state) None		
9. FOR OPTIONAL COMPLETION BY PUBLISHERS MAILING AT THE REGULAR RATES (Section 132.121, Postal Service Manual) 39 U. S. C. 3626 provides in pertinent part: "No person who would have been entitled to mail matter under former section 4359 of this title shall mail such matter at the rates provided under this subsection unless he files annually with the Postal Service a written request for permission to mail matter at such rates." In accordance with the provisions of this statute, I hereby request permission to mail the publication named in Item 1 at the reduced postage rates presently authorized by 39 U. S. C. 3626. (Signature and title of editor, publisher, business manager, or owner) Z. Raulinaitis, Editor		
11. EXTENT AND NATURE OF CIRCULATION	AVERAGE NO. COPIES EACH ISSUE DURING PRECEDING 12 MONTHS	ACTUAL NUMBER OF COPIES OF SINGLE ISSUE PUBLISHED NEAREST TO FILING DATE
A. TOTAL NO. COPIES PRINTED (Net Press Run)	1300	1300
B. PAID CIRCULATION 1. SALES THROUGH DEALERS AND CARRIERS, STREET VENDORS AND COUNTER SALES	101	95
2. MAIL SUBSCRIPTIONS	1101	1116
C. TOTAL PAID CIRCULATION	1202	1211
D. FREE DISTRIBUTION BY MAIL, CARRIER OR OTHER MEANS 1. SAMPLES, COMPLIMENTARY, AND OTHER FREE COPIES	41	43
2. COPIES DISTRIBUTED TO NEWS AGENTS, BUT NOT SOLD	-	
E. TOTAL DISTRIBUTION (Sum of C and D)	1243	1254
F. OFFICE USE, LEFT-OVER, UNACCOUNTED, SPOILED AFTER PRINTING	57	46
G. TOTAL (Sum of E & F—should equal net press run shown in A)	1300	1300
I certify that the statements made by me above are correct and complete. (Signature of editor, publisher, business manager, or owner) Z. Raulinaitis		

KONKURSAS

Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovė" New Yorko skyrius skelbia RAŠINIO KONKURSAŲ tikslu rasti konkrečius ir veiksmingus būdus, bei priemones, šio laiko dvasioje ir raidoje, Lietuvių Tautos Laisvei ir Nepriklausomybei atgauti.

KONKURSO SĄLYGOS

- Tema: Nauji keliai ir būdai kovoje už Nepriklausomos Lietuvos atstatymą.
- Konkurse gali dalyvauti asmenys ne senesni 35 metų amžiaus.
- Rašinys ne trumpesnis kaip 1500 žodžių, parašytas mašinėle, dvigubais tarpais, prisiunčiamas ne vėliau 1971 metų spalio mėn. 15 d.

Rašinys, pasirašytas slapyvardžiu, siunčiamas paštu šiuo adresu: Mr. J. Klivečka, 76-13 85th

Road, Woodhaven, N.Y. 11421. Tame pačiame vokie su rašiniu turi būti įdėtas kitas mažesnis užlipdytas vokas su tikrąja autoriaus pavarde ir adresu. Už įvertinimo komisijos pripažintą geriausią rašinį, bus įteiktas konkurso laimėjimo pažymėjimas ir \$150 dolerių pinigine premija.

Premijos įteikimas įvyks 1971 metų Lapkričio 23 Dienos minėjimo metu, New Yorke.

Konkurso įvertinimo komisijos sąstatas bus paskelbtas vėliau.

Visi konkursui atsiųsti rašiniai gali būti spausdinami Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovė" New Yorko Skyriaus nuožiūra, be atskiro leidimo ir honoraro.

L.V.S. "Ramovė"
New Yorko Skyriaus
Valdyba

KARIO skaitytojams:

Jau spausdinama knyga "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės". Autorius — K. Ališauskas; redagavo Pr. Čepėnas. Spausdina dr. Morkūno spaustuvė Čikagoje.

Knyga apima laikotarpį nuo 1917 m. iki 1920 m. pradžios. Pagrindą sudaro lietuvių kovos su bolševikais ir bermontininkais. Bus atspausdinta 1971 m. balandžio mėn.

Iki šiam laikui istorijos apie kovas dėl Lietuvos nepriklausomybės mes neturėjome, tad ši knyga bus vienintelis liudininkas apie mūsų kovas dėl Laisvės. Joje bus santrauka anglų kalba.

Veikalą paruošti ir išleisti reikalingos lėšos. Ši aplinkybė verčia kreiptis į lietuviškąją visuomenę ir prašyti paramos.

Kviečiu į talką būti knygos mecenatais, rėmėjais ar prenumeratoriais. Iš anksto užsisakiusiems ir pinigų sumokėjusiems kainuos \$12.00.

Veikalo mecenatais bus įmokėjusieji nemažiau \$200.00. Veikalo rėmėjais bus įmokėjusieji nemažiau \$25.00. Mecenatų ir rėmėjų sąrašai bus paskelbti knygos pabaigoje.

Čekius ar perlaidas siųsti: (1) K. Ališauskas, 7312 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629; arba (2) M. Rėklaitis, 6643 So. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629.

Reiškiu gilią pagarbą ir dėkoju

K. Ališauskas

vairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas dekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.

91.361300